

CARE αίες

Οδηγός για φορείς της κοινότητας και επαγγελματίες

Οδηγός για φορείς της κοινότητας και επαγγελματίες

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

6

1. Γενικά στοιχεία	8
1.1 Το έργο CAREαίες: Ανοίγουμε CAREαίες για να σταματήσουμε τη βία	8
1.2 Το πρόγραμμα POWER- Promoting Organisations' empoWErment to guarantee women's human Rights and stop gender violence	11
1.3 Σε ποια άτομα/ομάδες απευθύνεται ο οδηγός;	12
1.4 Παιδαγωγικές αρχές οδηγού	13
1.5 Πώς συνδέεται ο εκπαιδευτικός οδηγός με το κουτί με CAREαίες	19
1.6 Πώς "ταξιδεύουν" τα κουτιά με CAREαίες	20
1.7 Αξιοποίηση των κουτιών με CAREαίες	21

2

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

24

2. Θεμελιώδεις Έννοιες	26
2.1 Τα ανθρώπινα δικαιώματα και ο Χάρτης Θεμελιωδών δικαιωμάτων της ΕΕ	26
2.2 Η έμφυλη βία	29
2.3 Μορφές Έμφυλης Βίας και ορισμοί	31
2.4 Έμφυλη βία σε γυναίκες ή θηλυκότητες 60+ ετών	36
2.5 Μηχανισμοί υποστήριξης, πρόληψης, ενημέρωσης, άμεσης δράσης	40
2.6 Γιατί η κοινότητα είναι κρίσιμη	42
2.7 Σημάδια έμφυλης βίας (red flags)	43

3

Η ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΑΣΦΑΛΕΙΣ ΧΩΡΟΙ

46

3. Η Κοινωνική Προσέγγιση και οι ασφαλείς χώροι	48
3.1 Τι είναι κοινωνική ευθύνη	48
3.2 Τι είναι οι ασφαλείς χώροι (τα Safe Spaces)	49
3.3 Ασφαλές πλαίσιο στην τάξη	51

4

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΣΕΝΑΡΙΑ

54

Σενάριο 1: Κατανοώντας την έμφυλη βία	56
Σενάριο 2: Έμφυλη βία και τρίτη ηλικία	59
Σενάριο 3: Παράγοντες ευαλωτότητας	63
Σενάριο 4: Red flags	68
Σενάριο 5: Ο ρόλος του επαγγελματία	71
Σενάριο 6: Χαρτογράφηση κοινότητας	74
Σενάριο 7: Δημιουργώντας κοινότητες φροντίδας	77
Σενάριο 8: Καλές πρακτικές στην αναγνώριση έμφυλης βίας σε ηλικιωμένα άτομα	80
Σενάριο 9: Σύνδεση με υπηρεσίες και ασφαλής παραπομπή	82
Σενάριο 10: Το επαγγελματικό φορτίο και το δευτερογενές τραύμα	86
Σενάριο 11: Στρατηγικές αντιμετώπισης του επαγγελματικού φορτίου	89

5

ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΑ ΣΕΝΑΡΙΑ

92

Σενάριο 1: Στην πρώτη γραμμή	94
Σενάριο 2: REAMI ερωτηματολόγιο	97
Σενάριο 3: Safety plan	99
Σενάριο 4: Σεξουαλική βία ενάντια ηλικιωμένων γυναικών	101
Σενάριο 5: Εθελοντισμός	104
Σενάριο 6: Συνεργασία επαγγελματιών	107
Questions codes	109
Βιβλιογραφία	110

1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Γενικά στοιχεία

1.1 Το έργο CAREαίες: Ανοίγουμε CAREαίες για να σταματήσουμε τη βία

Το έργο «CAREαίες: Ανοίγουμε CAREαίες για να σταματήσουμε τη βία» αποτελεί μια πρωτοβουλία με στόχο την ευαισθητοποίηση και ενεργοποίηση της κοινωνίας απέναντι στην έμφυλη βία, και ειδικότερα την βία σε βάρος ηλικιωμένων γυναικών και θηλυκοτήτων.

Στο πλαίσιο του έργου, ο όρος «θηλυκότητες» χρησιμοποιείται προκειμένου να περιγράψει και να συμπεριλάβει όλα τα άτομα που υφίστανται έμφυλη βία, διευρύνοντας έτσι την κατανόησή μας πέρα από το βιολογικό φύλο (γυναίκα) και καλώντας μας να αναγνωρίσουμε τις πολλαπλές εκφράσεις θηλυκότητας που υπάρχουν.

Η έμφυλη βία κατά ηλικιωμένων θηλυκοτήτων (60+) συνιστά σοβαρή παραβίαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων, όπως κατοχυρώνονται στη Χάρτα Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και παραμένει σε μεγάλο βαθμό αόρατη. Το φαινόμενο επιτείνεται από την κοινωνική απομόνωση, τα έμφυλα και ηλικιακά στερεότυπα, την εξάρτηση από τρίτους, καθώς και την παρουσία νευροψυχιατρικών, νοητικών ή άλλων αναπηριών. Παρά την αυξανόμενη ανάγκη προστασίας, καταγράφονται σημαντικά κενά στην ενημέρωση της κοινότητας, στην εκπαίδευση επαγγελματιών και στον συντονισμό των εμπλεκόμενων φορέων.

Μέσα από συστηματικές δράσεις και συνεργασίες, το έργο επιδιώκει να δημιουργήσει ένα δίκτυο προστασίας για τις θηλυκότητες (ειδικότερα άνω των 60 ετών), φέρνοντας κοντά μαθητές/ριες/ά, νέους/νέες/α, εκπαιδευτικούς, οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και επαγγελματίες που ασχολούνται με την πρόληψη και αντιμετώπιση της έμφυλης βίας.

Το έργο δίνει έμφαση στη μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού, την καταπολέμηση των στερεοτύπων και τη στήριξη της δημιουργίας δικτύων υποστήριξης στην κοινότητα για ηλικιωμένα άτομα, προωθώντας παράλληλα μια κουλτούρα μηδενικής ανοχής στη βία. Μέσα από τις καμπάνιες ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης, τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού καθώς και τις συνεχιζόμενες δράσεις, επιδιώκεται η ενδυνάμωση τόσο της κοινότητας όσο και των φορέων που μπορούν να συμβάλλουν ενεργά στην αλλαγή αυτή.

Το έργο έχει σχεδιαστεί με βάση την στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2020–2025 για την ισότητα των φύλων, τη σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, την Οδηγία της Ευρώπης για την καταπολέμηση της έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας καθώς και την Οδηγία για τα δικαιώματα των θυμάτων έμφυλης βίας. Το έργο ευθυγραμμίζεται πλήρως με τους στόχους του προγράμματος CERV (Citizens, Equality, Rights and Values), καθώς προάγει την ισότητα των φύλων, τη μη διάκριση και την ενεργό συμμετοχή των πολιτών. Το έργο συμβάλλει επίσης στο σκοπό του Ευρωπαϊκού προγράμματος DAPHNE για την πρόληψη και καταπολέμηση όλων των μορφών έμφυλης βίας κατά γυναικών σε όλη τους την διαφορετικότητα, και του προγράμματος POWER για την προώθηση θεμελιωδών δικαιωμάτων των θηλυκοτήτων και την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας μέσα από δράσεις ενίσχυσης των ικανοτήτων επαγγελματιών, ευαισθητοποίησης των πολιτών και συνηγορίας. Στόχος του είναι η δημιουργία ενός βιώσιμου πλέγματος προστασίας σε επίπεδο κοινότητας για θηλυκότητες άνω των 60 ετών.

Το έργο προωθεί την ευαισθητοποίηση και ενεργοποίηση της κοινότητας ώστε να προσπελάσει το μεγάλο εμπόδιο των στερεοτύπων, της μη ανίχνευσης- καταγγελίας- καταγραφής περιστατικών βίας κατά θηλυκοτήτων άνω των 60 ετών και της ελλιπούς γνώσης από τα θύματα, τους αρμόδιους φορείς και τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Η προσέγγιση του έργου βασίζεται σε μια community-based και rights-based μεθοδολογία, προσαρμόζοντας το μοντέλο StoP – Community-based model to stop domestic violence, σε συνδυασμό με καλές πρακτικές από ευρωπαϊκά έργα όπως τα MARVOW 2.0, TISOVA και WHOSEFVA, καθώς και με την προσέγγιση των Safe Spaces. Μέσα από τη συστηματική εκπαίδευση και ενεργοποίηση της κοινότητας, το έργο ενισχύει την πρόληψη, την έγκαιρη ανίχνευση και την αποτελεσματική διαχείριση περιστατικών έμφυλης βίας.

Ο προσδοκώμενος αντίκτυπος είναι:

- Η δικτύωση διαφορετικών φορέων και ανθρώπων από την κοινότητα με κοινό στόχο την καταπολέμηση της έμφυλης βίας κατά θηλυκοτήτων άνω των 60 ετών και τη συνεργασία για την πρόληψη, ανίχνευση ή αντιμετώπιση περιστατικών έμφυλης βίας
- Η μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού των θηλυκοτήτων άνω των 60 ετών μέσα από την επαγρύπνηση και ευαισθητοποίηση της κοινότητας και ειδικά των νέων ατόμων καθώς και την δημιουργία ασφαλών χώρων.
- Η μείωση της σιωπής και της ανοχής απέναντι στη βία κατά των θηλυκοτήτων άνω των 60 ετών, το σπάσιμο των στερεοτύπων για την έμφυλη βία και η δημιουργία κουλτούρας μηδενικής ανοχής στην κοινότητα
- Η πίεση για διαμόρφωση πολιτικών και ανάπτυξη δομών υποστήριξης για θηλυκότητες άνω των 60 ετών που ανταποκρίνονται στις αυξημένες ανάγκες τους

1.2 Το πρόγραμμα POWER– Promoting Organisations’ empoWErment to guarantee women’s human Rights and stop gender violence

Το έργο CAREαίες υλοποιείται στο πλαίσιο του προγράμματος “POWER – Promoting Organisations’ empoWErment to guarantee women’s human Rights and stop gender violence” που έχει ως στόχο την ενδυνάμωση των Οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών (ΟΚοιΠ), στην Ιταλία, την Ελλάδα και την Ισπανία για την προστασία, την προώθηση και την ευρεία αναγνώριση των θεμελιωδών δικαιωμάτων των γυναικών και θηλυκοτήτων και την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας.

Το έργο POWER ενδυναμώνει και ενισχύει ανεξάρτητες Οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών, οι οποίες δραστηριοποιούνται σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, με σκοπό την καταπολέμηση της έμφυλης βίας και την προάσπιση των αξιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μέσω ευκαιριών χρηματοδότησης (πρόσκληση υποβολής προτάσεων POWER 2024–2025), εξειδικευμένων προγραμμάτων ανάπτυξης ικανοτήτων, καθώς και ευκαιριών δικτύωσης. Μέσω αυτής της στήριξης, επιδιώκεται η ίση απόλαυση των δικαιωμάτων των ανθρώπων και η ισότιμη ενδυνάμωση τόσο των γυναικών όσο και των ανδρών, σε όλο το εύρος της ποικιλομορφίας τους.

Το έργο POWER δρα στον άξονα τεσσάρων προτεραιοτήτων:

Προτεραιότητα 1η – Άμεση Υποστήριξη και Ενδυνάμωση σε Επιζώσες και Επιζώντες Έμφυλης Βίας

Προτεραιότητα 2η – Ενίσχυση Ικανοτήτων Επαγγελματιών και Οργανώσεων για την Καταπολέμηση της Έμφυλης Βίας

Προτεραιότητα 3η – Ευαισθητοποίηση των Πολιτών, Ιδιαίτερα των Νέων – Ενεργοποίηση Τοπικών Κοινοτήτων για την Ισότητα των Φύλων

Προτεραιότητα 4η– Συνηγορία και Έρευνα – Προώθηση Αλλαγής Πολιτικών για την Καταπολέμηση της Έμφυλης Βίας

Το έργο CAREαίες– Ανοίγουμε κεραίες για να σταματήσουμε την βία εντάσσεται στην “Προτεραιότητα 3– Ευαισθητοποίηση των Πολιτών, Ιδιαίτερα των Νέων – Ενεργοποίηση Τοπικών Κοινοτήτων για την Ισότητα των Φύλων”

Το POWER συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω του προγράμματος «Πολίτες, Ισότητα, Δικαιώματα και Αξίες»– Citizens, Equality, Rights and Values Programme (CERV – 2023– DAPHNE) και υλοποιείται υπό τον συντονισμό της We Word (WW), σε σύμπραξη με την ActionAid Hellas (AAH) και την Asociación Bienestar y Desarrollo (ABD).

1.3 Σε ποια άτομα/ομάδες απευθύνεται ο οδηγός;

Ο παρών εκπαιδευτικός οδηγός απευθύνεται κυρίως σε εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης καθώς και σε εκπαιδευτές/τριες/α νέων που επιθυμούν να εντάξουν ζητήματα πρόληψης της έμφυλης βίας και ενίσχυσης της κοινοτικής επαγρύπνησης στις εκπαιδευτικές και μαθησιακές τους δραστηριότητες.

Ειδικότερα, ο οδηγός έχει σχεδιαστεί ώστε να μπορεί να αξιοποιηθεί από:

- επαγγελματίες κοινωνικής φροντίδας, όπως κοινωνικούς/ές λειτουργούς, ψυχολόγους, συμβούλους και προσωπικό κοινωνικών υπηρεσιών δήμων ή οργανώσεων
- επαγγελματίες σε δομές φροντίδας ηλικιωμένων, όπως γηροκομεία, ΚΑΠΗ ή άλλες δομές υποστήριξης της τρίτης ηλικίας
- μέλη και εθελοντές/ριες/ά οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών που δραστηριοποιούνται στον τομέα της ισότητας των φύλων, της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της υγείας και της υποστήριξης ευάλωτων ομάδων
- επαγγελματίες υγείας, όπως γιατρούς, νοσηλευτές/ριες, φαρμακοποιούς και λοιπό προσωπικό υγειονομικών δομών
- φροντιστές/ριες/ά ηλικιωμένων, επαγγελματίες ή μη, που έρχονται σε καθημερινή επαφή με άτομα μεγαλύτερης ηλικίας
- επαγγελματίες ή στελέχη φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης και της κοινότητας που εμπλέκονται σε δράσεις πρόληψης, ευαισθητοποίησης και υποστήριξης σε θέματα έμφυλης βίας.

Ο οδηγός μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε εκπαιδευτικά σεμινάρια, εργαστήρια κατάρτισης, δράσεις ευαισθητοποίησης ή διαδικασίες επιμόρφωσης επαγγελματιών και εθελοντών/ριών. Παράλληλα, μπορεί να αξιοποιηθεί σε συνεργασίες μεταξύ φορέων της κοινότητας, με στόχο την ενίσχυση της δικτύωσης, της πρόληψης και της έγκαιρης αναγνώρισης περιστατικών έμφυλης βίας.

Μέσα από τα εκπαιδευτικά σενάρια και τις δραστηριότητες που περιλαμβάνει, ο οδηγός επιδιώκει να ενισχύσει την κατανόηση των μορφών και των μηχανισμών της έμφυλης βίας, να καλλιεργήσει δεξιότητες επικοινωνίας και υποστήριξης πιθανών θυμάτων και να συμβάλει στη δημιουργία κοινοτήτων φροντίδας και επαγρύπνησης. Παράλληλα, ενθαρρύνει τη συνεργασία μεταξύ διαφορετικών επαγγελματικών πεδίων, ώστε να ενισχυθεί το δίκτυο προστασίας και υποστήριξης για ηλικιωμένες γυναίκες και θηλυκότητες που ενδέχεται να βιώνουν βία.

1.4 Παιδαγωγικές αρχές οδηγού

Ο παρών εκπαιδευτικός οδηγός βασίζεται σε σύγχρονες παιδαγωγικές προσεγγίσεις που δίνουν έμφαση στη συμμετοχική και παιγνιωποιημένη μάθηση, την ενδυνάμωση των μαθητών/ριών και νέων και την ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων. Οι δραστηριότητες που περιλαμβάνονται έχουν σχεδιαστεί ώστε να προωθούν την ενεργή συμμετοχή, τη συνεργασία, την κριτική σκέψη και την ενσυναίσθηση. Οι βασικές παιδαγωγικές αρχές που διατρέχουν τον οδηγό είναι οι ακόλουθες.

Μάθηση μέσω παιχνιδιού (Game-based learning)

Το παιχνίδι αποτελεί μια ιδιαίτερα αποτελεσματική μορφή βιωματικής μάθησης, η οποία μπορεί να αξιοποιηθεί όχι μόνο στην εκπαίδευση παιδιών αλλά και στην εκπαίδευση ενηλίκων και επαγγελματιών. Στο πλαίσιο της εκπαίδευσης ενηλίκων, το παιχνίδι λειτουργεί ως ένα εργαλείο που ενισχύει την ενεργό συμμετοχή, τη διερεύνηση πραγματικών καταστάσεων και την ανάπτυξη πρακτικών δεξιοτήτων μέσα από εμπειρικές και συνεργατικές διαδικασίες μάθησης.

Η βιωματική φύση του παιχνιδιού επιτρέπει στα συμμετέχοντα άτομα να εμπλέκονται ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία, μετατρέποντας τη μάθηση από παθητική μεταφορά γνώσης σε μια δυναμική διαδικασία διερεύνησης, αναστοχασμού και εφαρμογής. Μέσα από δραστηριότητες παιχνιδιού, τα συμμετέχοντα άτομα καλούνται να παρατηρήσουν καταστάσεις, να αναλύσουν πληροφορίες, να λάβουν αποφάσεις και να συνεργαστούν με άλλα άτομα, προσεγγίζοντας σύνθετα κοινωνικά ζητήματα με τρόπο πρακτικό και συμμετοχικό.

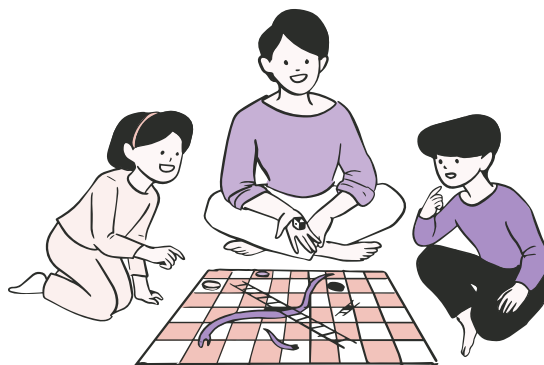
Η εκπαιδευτική αξία του παιχνιδιού έχει αναγνωριστεί από σημαντικούς θεωρητικούς της εκπαίδευσης, όπως οι Jean-Jacques Rousseau, John Dewey, Maria Montessori, Friedrich Froebel, Margaret MacMillan και Rudolf Steiner, οι οποίοι υπογράμμισαν τον ρόλο της εμπειρίας και της ενεργής συμμετοχής στη διαδικασία της μάθησης. Ιδιαίτερα ο Dewey (1938) ανέδειξε τη σημασία της μάθησης μέσα από την πράξη και την εμπειρία, μια προσέγγιση που επηρεάζει μέχρι σήμερα τις σύγχρονες παιδαγωγικές πρακτικές.

Στη σύγχρονη βιβλιογραφία για τη μάθηση, το παιχνίδι και οι παιγνιώδεις προσεγγίσεις (game-based learning) θεωρούνται σημαντικά εργαλεία για την ανάπτυξη δεξιοτήτων επίλυσης προβλημάτων, κριτικής σκέψης και συνεργασίας. Παράλληλα, δημιουργούν ένα ασφαλές πλαίσιο μέσα στο οποίο τα συμμετέχοντα άτομα μπορούν να πειραματιστούν με διαφορετικές στρατηγικές, να δοκιμάσουν αποφάσεις και να αναστοχαστούν πάνω στις συνέπειες αυτών των επιλογών. Έρευνες δείχνουν ότι τέτοιες προσεγγίσεις ενισχύουν την ευελιξία της σκέψης και την ικανότητα αντιμετώπισης πραγματικών προβλημάτων (Staempfli, 2009).

Στην εκπαίδευση ενηλίκων, το παιχνίδι λειτουργεί συχνά ως προσομοίωση πραγματικών καταστάσεων (simulation), επιτρέποντας στα συμμετέχοντα άτομα να εξερευνήσουν σύνθετα κοινωνικά ζητήματα μέσα από ασφαλείς και δομημένες δραστηριότητες. Μέσα από τέτοιες διαδικασίες, οι επαγγελματίες μπορούν να αναπτύξουν δεξιότητες παρατήρησης, επικοινωνίας, συνεργασίας και λήψης αποφάσεων, οι οποίες είναι ιδιαίτερα σημαντικές σε πεδία όπως η κοινωνική φροντίδα, η υγεία και η πρόληψη της έμφυλης βίας.

Την παιδαγωγική σημασία της ενεργητικής και βιωματικής μάθησης έχουν αναγνωρίσει επίσης διεθνείς οργανισμοί και φορείς που δραστηριοποιούνται στον χώρο της εκπαίδευσης και της κατάρτισης ενηλίκων, οι οποίοι προωθούν προσεγγίσεις που ενισχύουν τη συμμετοχή, τον διάλογο και τη συνεργατική μάθηση. Στο πλαίσιο του παρόντος εκπαιδευτικού οδηγού, το παιχνίδι αξιοποιείται ως βασική μεθοδολογική προσέγγιση για την εκπαίδευση επαγγελματιών και εθελοντών/ριών σε ζητήματα που σχετίζονται με την κατανόηση, την αναγνώριση και την πρόληψη της έμφυλης βίας. Οι δραστηριότητες και τα εκπαιδευτικά σενάρια που περιλαμβάνονται στον οδηγό καλύπτουν θεματικές όπως η έννοια και οι μορφές της έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας, οι παράγοντες ευαλωτότητας και η διαθεματική διάσταση/προσέγγιση της βίας, καθώς και οι ιδιαίτερες μορφές και δυναμικές της έμφυλης βίας σε ηλικιωμένες γυναίκες και θηλυκότητες (60+). Παράλληλα, δίνεται έμφαση στην αναγνώριση πιθανών σημαδιών βίας καθώς και στον ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν οι επαγγελματίες στο πλαίσιο της κοινότητας στην έγκαιρη ανίχνευση, την υποστηρικτική επικοινωνία και την παραπομπή σε κατάλληλες υπηρεσίες υποστήριξης. Ειδικότερα, σε ορισμένες δραστηριότητες αξιοποιείται το ψηφιακό παιχνίδι CAREαίες, καθώς και εκπαιδευτικά σενάρια βασισμένα σε προσεγγίσεις τύπου role-play.

Η προσέγγιση αυτή επιτρέπει στους/ις επαγγελματίες ή εθελοντές/ριες/ά να αναπτύξουν μεγαλύτερη κατανόηση των κοινωνικών δυναμικών που σχετίζονται με την έμφυλη βία, να ενισχύσουν την ενσυναίσθησή τους και να καλλιεργήσουν δεξιότητες που συμβάλλουν στην πρόληψη και την έγκαιρη αναγνώριση περιστατικών βίας μέσα στην κοινότητα.

Μάθηση βασισμένη στην Ενδυνάμωση (Empower-based learning)

Η προσέγγιση της ενδυνάμωσης στην εκπαίδευση ενηλίκων εστιάζει στην ανάπτυξη της αυτοπεποίθησης, της φωνής και της ενεργού συμμετοχής των εκπαιδευόμενων στη μαθησιακή διαδικασία. Στο πλαίσιο αυτό, οι επαγγελματίες και οι εθελοντές/ριες/ά ενθαρρύνονται να αξιοποιούν τις εμπειρίες και τις γνώσεις που έχουν αποκτήσει μέσα από την επαγγελματική ή εθελοντική τους πρακτική, να εκφράζουν τις απόψεις και τους προβληματισμούς τους και να συμμετέχουν ενεργά σε διαδικασίες διαλόγου, αναστοχασμού και συλλογικής μάθησης.

Η ενδυνάμωση αποτελεί βασικό στοιχείο της εκπαίδευσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα, την ισότητα των φύλων και την έμφυλη βία, καθώς, ενισχύει την ικανότητα των επαγγελματιών να αναγνωρίζουν κοινωνικές ανισότητες, να αναπτύσσουν κριτική σκέψη και να ανταποκρίνονται με μεγαλύτερη ευαισθησία και υπευθυνότητα σε κοινωνικά ζητήματα (UNESCO, 2015). Μέσα από αυτή τη διαδικασία, τα συμμετέχοντα άτομα ενισχύουν την κατανόηση του ρόλου τους ως επαγγελματιών που μπορούν να συμβάλλουν ενεργά στην πρόληψη, την αναγνώριση και την αντιμετώπιση περιστατικών βίας στο πλαίσιο της κοινότητας.

Στον παρόντα οδηγό, η ενδυνάμωση επιδιώκεται μέσα από δραστηριότητες που ενθαρρύνουν τους/ις/α συμμετέχοντες/ουσες/α να μοιράζονται εμπειρίες από το επαγγελματικό τους πεδίο, να ανταλλάσσουν απόψεις, να συνεργάζονται για την ανάλυση και την επίλυση προβλημάτων και να αναστοχάζονται πάνω στον ρόλο τους μέσα στην κοινότητα. Μέσα από αυτές τις διαδικασίες επιδιώκεται η ενίσχυση της ικανότητας των επαγγελματιών και εθελοντών/ριών να συμβάλλουν στη δημιουργία ασφαλέστερων και πιο υποστηρικτικών κοινοτήτων, όπου η έμφυλη βία αναγνωρίζεται έγκαιρα και αντιμετωπίζεται συλλογικά.

Μάθηση μέσα από μελέτη περιπτώσεων και βιωματικά σενάρια

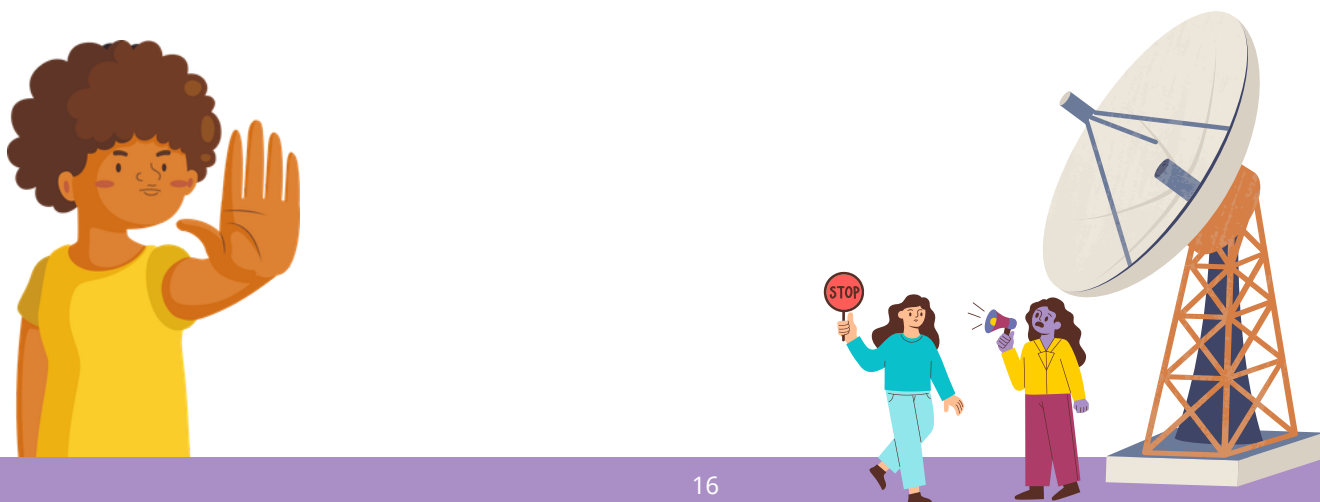
Η μάθηση μέσα από μελέτη περιπτώσεων και βιωματικά σενάρια αποτελεί μια ιδιαίτερα αποτελεσματική εκπαιδευτική προσέγγιση στην εκπαίδευση ενηλίκων και επαγγελματιών, ιδιαίτερα σε πεδία όπου απαιτείται κατανόηση σύνθετων κοινωνικών καταστάσεων και ανάπτυξη πρακτικών δεξιοτήτων. Η προσέγγιση αυτή βασίζεται στην ανάλυση ρεαλιστικών καταστάσεων και στη διερεύνηση πιθανών τρόπων αντίδρασης ή παρέμβασης μέσα από βιωματικές δραστηριότητες και εκπαιδευτικά σενάρια που προσομοιώνουν πραγματικές εμπειρίες από την επαγγελματική και κοινωνική ζωή. Μέσα από τη μελέτη περιπτώσεων (case-based learning), τα συμμετέχοντα άτομα καλούνται να εξετάσουν ρεαλιστικές (ή πραγματικές) καταστάσεις, να εντοπίσουν κρίσιμα στοιχεία, να αναγνωρίσουν πιθανά σημάδια έμφυλης βίας και να συζητήσουν διαφορετικές προσεγγίσεις αντιμετώπισης.

Η διαδικασία αυτή επιτρέπει στα εκπαιδευόμενα άτομα να συνδέσουν τη θεωρητική γνώση με εμπειρίες από το επαγγελματικό τους περιβάλλον, ενισχύοντας την κριτική σκέψη, τον αναστοχασμό και την ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ τους.

Η μεθοδολογία της μελέτης περιπτώσεων συνδέεται στενά με τις αρχές της βιωματικής μάθησης, σύμφωνα με τις οποίες η γνώση αναπτύσσεται μέσα από την εμπειρία, τον αναστοχασμό και την ενεργό συμμετοχή των εκπαιδευόμενων ατόμων στη μαθησιακή διαδικασία (Kolb, 1984). Παράλληλα, η προσέγγιση ανταποκρίνεται στις βασικές αρχές της εκπαίδευσης ενηλίκων, σύμφωνα με τις οποίες οι ενήλικοι/ες εκπαιδευόμενοι/ες μαθαίνουν αποτελεσματικότερα όταν η μάθηση συνδέεται με πραγματικές εμπειρίες, επαγγελματικές προκλήσεις και προβλήματα της καθημερινής πρακτικής (Knowles, Holton & Swanson, 2015).

Παράλληλα, η αξιοποίηση βιωματικών σεναρίων επιτρέπει στα άτομα να εξασκηθούν σε πιθανές επαγγελματικές καταστάσεις μέσα σε ένα ασφαλές μαθησιακό περιβάλλον. Μέσα από δραστηριότητες όπως παιχνίδια ρόλων (role-play), διαδραστικά εκπαιδευτικά σενάρια ή παιχνίδια προσομοίωσης, τα συμμετέχοντα άτομα μπορούν να δοκιμάσουν διαφορετικούς τρόπους επικοινωνίας, να εξερευνήσουν πιθανές επιλογές δράσης και να αναστοχαστούν πάνω στον ρόλο τους ως επαγγελματίες που έρχονται σε επαφή με πιθανά θύματα έμφυλης βίας.

Στο πλαίσιο του παρόντος εκπαιδευτικού οδηγού, οι δύο αυτές προσεγγίσεις συνδυάζονται μέσα από εκπαιδευτικά σενάρια που βασίζονται σε καθημερινές καταστάσεις από την κοινότητα ή από επαγγελματικά περιβάλλοντα όπου μπορεί να εμφανίζονται ενδείξεις έμφυλης βίας σε βάρος ηλικιωμένων γυναικών και θηλυκοτήτων. Τα άτομα που συμμετέχουν καλούνται να αναλύσουν τις καταστάσεις αυτές, να αναγνωρίσουν πιθανούς παράγοντες ευαλωτότητας και επισφάλειας και να συζητήσουν τον ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν στην αναγνώριση, την επικοινωνία και την παραπομπή πιθανών περιστατικών.

Η προσέγγιση αυτή ενισχύει την ανάπτυξη πρακτικών δεξιοτήτων, όπως η παρατήρηση, η ενεργητική ακρόαση, η αναγνώριση σημείων κινδύνου και η συνεργασία με άλλους επαγγελματίες ή φορείς της κοινότητας. Παράλληλα, σε ορισμένες δραστηριότητες αξιοποιείται και το ψηφιακό παιχνίδι CAREαίες, το οποίο προσφέρει ένα διαδραστικό περιβάλλον μέσα στο οποίο τα άτομα μπορούν να εξερευνήσουν καθημερινές κοινωνικές καταστάσεις, να εντοπίσουν πιθανά σημάδια έμφυλης βίας και να αναστοχαστούν πάνω σε πιθανές μορφές υποστήριξης και παρέμβασης.

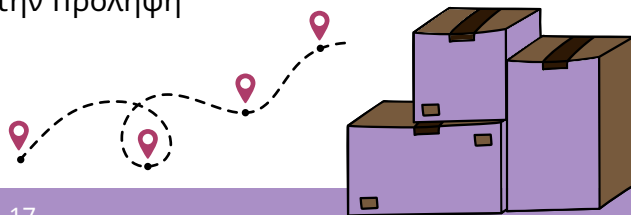
Μέσα από τον συνδυασμό της μελέτης περιπτώσεων και των βιωματικών σεναρίων, οι επαγγελματίες και οι/τα εθελοντές/ριες/ά έχουν τη δυνατότητα να μετατρέψουν τη θεωρητική γνώση σε πρακτική κατανόηση, ενισχύοντας την ετοιμότητα και την ευαισθησία τους απέναντι σε ζητήματα έμφυλης βίας που μπορεί να εμφανίζονται στην καθημερινή επαγγελματική τους πρακτική.

Μάθηση μέσω συνδημιουργίας

Η συνδημιουργία αποτελεί μια παιδαγωγική προσέγγιση που προωθεί τη συνεργασία κατά τη διαδικασία της μάθησης. Στο πλαίσιο της εκπαίδευσης ενηλίκων, τα συμμετέχοντα άτομα δεν αντιμετωπίζονται ως παθητικοί αποδέκτες/ριες γνώσης, αλλά ως ενεργά μέλη της μαθησιακής διαδικασίας που συμβάλλουν με τις εμπειρίες, τις γνώσεις και τις επαγγελματικές τους πρακτικές στη διαμόρφωση της μάθησης.

Η προσέγγιση της συνδημιουργίας ενισχύει την αίσθηση συμμετοχής, υπευθυνότητας και συνεργασίας μεταξύ των συμμετεχόντων ατόμων, ενώ παράλληλα προωθεί την ανταλλαγή εμπειριών, την ανάπτυξη συλλογικών λύσεων και την καλλιέργεια μιας κουλτούρας συνεργασίας μέσα στην επαγγελματική και κοινοτική πρακτική (Bovill, Cook-Sather & Felten, 2011). Μέσα από αυτή τη διαδικασία, οι/τα συμμετέχοντες/ουσες/α έχουν τη δυνατότητα να συνδιαμορφώνουν ιδέες, να ανταλλάσσουν καλές πρακτικές και να διερευνούν από κοινού τρόπους αντιμετώπισης σύνθετων κοινωνικών ζητημάτων.

Στον παρόντα οδηγό, η συνδημιουργία εμφανίζεται μέσα από δραστηριότητες όπου οι/τα συμμετέχοντες/ουσες/α καλούνται να συνεργαστούν για τον σχεδιασμό δράσεων ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης στην κοινότητα. Ενδεικτικά, μπορεί να περιλαμβάνει τη δημιουργία υλικού ενημέρωσης, την ανάπτυξη μικρών καμπανιών ευαισθητοποίησης, την παραγωγή podcasts ή άλλων μορφών επικοινωνιακού υλικού, καθώς και τον σχεδιασμό εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων ή βιωματικών σεναρίων που σχετίζονται με την πρόληψη της έμφυλης βίας.

Παράλληλα, μέσα από τις διαδικασίες συνδημιουργίας, οι/τα συμμετέχοντες/ουσες/α ενθαρρύνονται να ανταλλάσσουν εμπειρίες από το επαγγελματικό τους πεδίο, να εντοπίζουν προκλήσεις που συναντούν στην καθημερινή πρακτική τους και να προτείνουν από κοινού τρόπους ενίσχυσης της συνεργασίας και της υποστήριξης μέσα στην κοινότητα. Με τον τρόπο αυτό, η μαθησιακή διαδικασία συνδέεται άμεσα με την επαγγελματική πρακτική και συμβάλλει στη δημιουργία δικτύων συνεργασίας και κοινοτήτων φροντίδας που μπορούν να συμβάλουν ενεργά στην πρόληψη και στην αντιμετώπιση της έμφυλης βίας.

1.5 Πώς συνδέεται ο εκπαιδευτικός οδηγός με το κουτί με CAREαίες

Τα κουτιά με CAREαίες λειτουργούν ως “όχημα” για να οργανωθούν εργαστήρια και δράσεις ευαισθητοποίησης σχετικά με την έμφυλη βία (ειδικότερα σε βάρος γυναικών και θηλυκοτήτων 60 ετών και άνω), καθώς και την κοινοτική φροντίδα. Ο παρών οδηγός αποτελεί μέρος των κουτιών CAREαίες που απευθύνονται σε εκπαιδευτές ενηλίκων και σε επαγγελματίες και εθελοντές/ριες/ά που δραστηριοποιούνται σε δομές υγείας, κοινωνικής φροντίδας, οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών ή άλλους φορείς της κοινότητας.

Ο οδηγός λειτουργεί ως παιδαγωγικό πλαίσιο αξιοποίησης των υλικών που περιέχονται στα κουτιά με CAREαίες καθώς και του ηλεκτρονικού παιχνιδιού Ανοίγουμε CAREαίες. Παρέχει στους/ις επαγγελματίες και στους/ις/α εθελοντές/ριες/ά γνώση, ιδέες, δραστηριότητες και κατευθύνσεις για την εκπαίδευση, την ευαισθητοποίηση και την ενίσχυση της ικανότητάς τους να αναγνωρίζουν πιθανά σημάδια έμφυλης βίας, να προσεγγίζουν με ευαισθησία πιθανά θύματα και να συμβάλλουν στη δημιουργία ασφαλέστερων κοινοτήτων.

Ο οδηγός, σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα υλικά που περιέχονται στα κουτιά CAREαίες, αποτελεί ένα σύνολο εκπαιδευτικών εργαλείων που αξιοποιούν στοιχεία παιχνιδιού, βιωματικής μάθησης και συνεργατικής εκπαίδευσης. Τα εργαλεία αυτά έχουν σχεδιαστεί ώστε να μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε εκπαιδευτικά εργαστήρια, δράσεις επιμόρφωσης επαγγελματιών ή εθελοντών/ριων, καθώς και σε δραστηριότητες ευαισθητοποίησης στην κοινότητα.

- Ο οδηγός για εκπαιδευτές ενηλίκων, επαγγελματίες και εθελοντές/ριες/ά
- Ένθετο με υλικά (κάρτες, σενάρια, γρίφοι κτλ) με βάση τα σενάρια
- Μικρόφωνο για ηχογράφηση podcast (ή video)
- Μαρκαδόροι- στυλό
- post-it

1.6 Πώς “ταξιδεύουν” τα κουτιά με CAREαίες

Τα κουτιά με CAREαίες έχουν σχεδιαστεί ως κινητά εκπαιδευτικά εργαλεία που μπορούν να αξιοποιηθούν σε διαφορετικά επαγγελματικά, εκπαιδευτικά και κοινωνικά πλαίσια και περιβάλλοντα. Η βασική ιδέα πίσω από αυτά είναι ότι κάθε κουτί «ταξιδεύει» από τον οργανισμό μας, την CHALLEDU, προς φορείς και οργανισμούς που επιθυμούν να το αξιοποιήσουν για την οργάνωση εκπαιδευτικών εργαστηρίων ή δράσεων ευαισθητοποίησης με βάση το υλικό που περιέχει.

Απευθύνονται σε οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, σε δομές υγείας και κοινωνικής φροντίδας, σε δήμους και τοπικές κοινότητες, σε δομές φροντίδας ηλικιωμένων, καθώς και σε άλλους φορείς που δραστηριοποιούνται στον τομέα της εκπαίδευσης, της κοινωνικής υποστήριξης και της πρόληψης της έμφυλης βίας. Οι επαγγελματίες και οι/τα εθελοντές/ριες/ά που ενδιαφέρονται να αξιοποιήσουν το υλικό μπορούν να βρουν διαδικτυακά τον παρόντα οδηγό (σε μορφή pdf) καθώς και το υπάρχον υλικό του έργου (π.χ. επεισόδια podcasts που έχει δημιουργήσει η ομάδα μας αλλά και το ηλεκτρονικό παιχνίδι CAREαίες) στην [ιστοσελίδα του οργανισμού CHALLEDU](#). Αν το υλικό τους ενδιαφέρει μπορούν να επικοινωνήσουν με τον οργανισμό μας μέσω email στο play@challedu.com και να αιτηθούν να λάβουν το κουτί με CAREαίες. Ο οργανισμός μας μπορεί να αναλάβει τα έξοδα αποστολής από και προς τον φορέα που θα φιλοξενήσει το κουτί ή, εφόσον υπάρχει διαθεσιμότητα, να υποστηρίξει την υλοποίηση εργαστηρίων βασισμένων στα σενάρια και τις δραστηριότητες που περιέχονται στο κουτί. Ο φορέας που λαμβάνει το κουτί δεσμεύεται για την επιστροφή του υλικού στην κατάσταση στην οποία το παρέλαβε. Η διάρκεια παραμονής του κουτιού σε κάθε οργανισμό ή φορέα καθορίζεται κατόπιν συνεννόησης με τον οργανισμό, ώστε να υπάρχει η δυνατότητα αξιοποίησής του και από άλλες ομάδες ή φορείς. Η χρήση του υλικού προτείνεται να γίνεται με βάση τις δραστηριότητες και τα σενάρια που παρουσιάζονται στον παρόντα οδηγό.

Στόχος των κουτιών CAREαίες είναι να αποτελέσουν αφορμή για ενεργοποίηση της κοινότητας και ενίσχυση της επαγρύπνησης γύρω από ζητήματα έμφυλης βίας, ιδιαίτερα σε σχέση με ηλικιωμένες γυναίκες και θηλυκότητες. Μέσα από τα εκπαιδευτικά εργαστήρια και τις δραστηριότητες που οργανώνονται με βάση το υλικό του κουτιού, οι επαγγελματίες, οι/τα εθελοντές/ριες/ά και τα μέλη της κοινότητας ενθαρρύνονται να «ανοίξουν τις κεραίες τους», να παρατηρούν τι συμβαίνει γύρω τους και να συμβάλλουν στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος όπου η βία δεν παραμένει αόρατη. Σε κάθε νέο “σταθμό” του ταξιδιού του, το κουτί δημιουργεί μια ευκαιρία για μάθηση, διάλογο και συνεργασία μεταξύ επαγγελματιών, εθελοντών/ριών, οργανισμών και κοινοτήτων. Τα άτομα που συμμετέχουν στις δραστηριότητες γίνονται μέρος ενός ευρύτερου δικτύου ανθρώπων και φορέων που μοιράζονται έναν κοινό στόχο: την ενίσχυση της φροντίδας, του σεβασμού και της συλλογικής επαγρύπνησης και ευαισθητοποίησης απέναντι στην έμφυλη βία.

1.7 Αξιοποίηση των κουτιών με CAREαίες

Οι δραστηριότητες του παρόντος οδηγού και συνολικά τα κουτιά με CAREαίες μπορούν να αξιοποιηθούν σε διαφορετικά επαγγελματικά και κοινοτικά περιβάλλοντα. Ενδεικτικά, ο οδηγός μπορεί να αξιοποιηθεί στα ακόλουθα πλαίσια:

Δομές κοινωνικής φροντίδας

Το κουτί με CAREαίες μπορεί να αξιοποιηθεί σε δομές κοινωνικής υποστήριξης, όπως κοινωνικές υπηρεσίες δήμων, κέντρα κοινότητας, δομές φροντίδας ηλικιωμένων, ΚΑΠΗ ή άλλες υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας. Οι δραστηριότητες του οδηγού μπορούν να συμβάλουν στην ενίσχυση της ευαισθητοποίησης των επαγγελματιών γύρω από τις μορφές και τα σημάδια της έμφυλης βίας, καθώς και στον εντοπισμό πιθανών περιστατικών και της διασύνδεσης με κατάλληλους φορείς.

Οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών

Το κουτί με CAREαίες μπορεί επίσης να αξιοποιηθεί από οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που δραστηριοποιούνται σε θέματα ισότητας των φύλων, ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή υποστήριξης ευάλωτων ομάδων και φροντιστών/ριών. Μέσα από εκπαιδευτικά εργαστήρια, δράσεις ευαισθητοποίησης ή κοινοτικές πρωτοβουλίες, οι οργανώσεις μπορούν να χρησιμοποιήσουν το υλικό για την ενίσχυση της γνώσης και της συνεργασίας μεταξύ των επαγγελματιών και εθελοντών/ριών που εργάζονται στους οργανισμούς αλλά και μεταξύ διαφορετικών φορέων της κοινότητας.

Εκπαιδεύσεις στοχευμένων επαγγελματιών

Ο οδηγός και τα κουτιά με CAREαίες μπορούν να αποτελέσουν υλικό για εκπαιδεύσεις στοχευμένων επαγγελματιών σε νοσοκομεία, κέντρα υγείας, φαρμακεία ή άλλες υγειονομικές δομές. Επίσης μπορούν να αποτελέσουν υλικό εκπαίδευσης για επαγγελματίες στο χώρο της τρίτης ηλικίας, της φροντίδας ηλικιωμένων, των δικαιωμάτων και της πρόληψης- καταπολέμησης της έμφυλης βίας.

Οι δραστηριότητες του οδηγού μπορούν να αξιοποιηθούν σε εκπαιδευτικά σεμινάρια ευρύτερα για επαγγελματίες που δρουν στην κοινότητα και έχουν άμεση ή έμμεση επαφή με ηλικιωμένα άτομα. Μέσα από βιωματικές ασκήσεις και εκπαιδευτικά σενάρια, τα εκπαιδευόμενα άτομα μπορούν να αναπτύξουν δεξιότητες αναγνώρισης πιθανών σημείων έμφυλης βίας, επικοινωνίας με άτομα που μπορεί να υποστούν ή να έχουν υποστεί έμφυλη βία και συνεργασίας με άλλες υπηρεσίες υποστήριξης.

Ομάδες πολιτών

Οι δραστηριότητες του οδηγού μπορούν να αξιοποιηθούν και σε δράσεις κοινοτικής ευαισθητοποίησης που οργανώνονται από δήμους, οργανώσεις ή ομάδες πολιτών. Μέσα από βιωματικές δραστηριότητες, συζητήσεις και δημιουργικές δράσεις, τα μέλη της κοινότητας μπορούν να ενημερωθούν για την έμφυλη βία, να αναγνωρίσουν πιθανά σημάδια και να ενισχύσουν την αλληλεγγύη και τη φροντίδα μέσα στην κοινότητα.

Η αξιοποίηση του οδηγού και των κουτιών με CAREαίες σε διαφορετικά επαγγελματικά και κοινοτικά περιβάλλοντα επιτρέπει τη σύνδεση της εκπαίδευσης με την καθημερινή πρακτική των επαγγελματιών και εθελοντών/ριών και συμβάλλει στη δημιουργία δικτύων συνεργασίας μεταξύ φορέων. Με τον τρόπο αυτό ενισχύεται η ικανότητα των κοινοτήτων να αναγνωρίζουν και να αντιμετωπίζουν περιστατικά έμφυλης βίας, ιδιαίτερα σε σχέση με ηλικιωμένες γυναίκες και θηλυκότητες.

2

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

2. Θεμελιώδεις Έννοιες

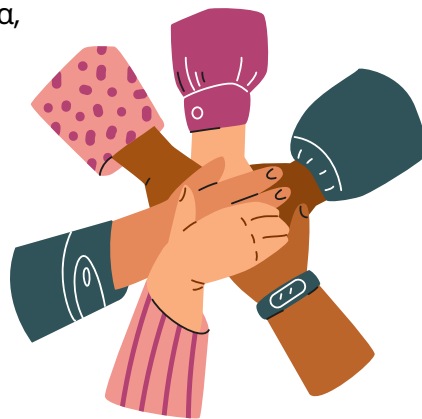
2.1 Τα ανθρώπινα δικαιώματα και ο Χάρτης Θεμελιωδών δικαιωμάτων της ΕΕ

Τα ανθρώπινα δικαιώματα αποτελούν βασικές αρχές και κανόνες που προστατεύουν την αξιοπρέπεια και την ελευθερία όλων των ανθρώπων. Σύμφωνα με τα Ηνωμένα Έθνη, τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι ηθικές αρχές και πρότυπα συμπεριφοράς που καθορίζουν πώς πρέπει να αντιμετωπίζονται και να προστατεύονται οι άνθρωποι μέσα από το εθνικό και το διεθνές δίκαιο.

Τα δικαιώματα αυτά ισχύουν για όλους τους ανθρώπους ανεξάρτητα από το φύλο, την ηλικία, την καταγωγή, τη θρησκεία ή οποιοδήποτε άλλο χαρακτηριστικό. Αφορούν βασικές πτυχές της ανθρώπινης ζωής, όπως η ελευθερία, η ισότητα, η ασφάλεια, η αξιοπρέπεια και η προστασία από κάθε μορφή διάκρισης ή βίας. Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), η έννοια των ανθρώπινων δικαιωμάτων εκφράζεται συχνά με τον όρο «θεμελιώδη δικαιώματα». Τα δικαιώματα αυτά κατοχυρώνονται στον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ένα βασικό νομικό κείμενο που συγκεντρώνει τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των ανθρώπων που ζουν στην ΕΕ. Ο Χάρτης απέκτησε νομικά δεσμευτική ισχύ για τα κράτη μέλη με την έναρξη ισχύος της Συνθήκης της Λισαβόνας το 2009.

Ο σεβασμός των ανθρώπινων δικαιωμάτων και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας αποτελεί μία από τις θεμελιώδεις αξίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μαζί με τις αρχές της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας και του κράτους δικαίου, καθοδηγεί τις πολιτικές και τις δράσεις της τόσο στο εσωτερικό της όσο και στις διεθνείς της σχέσεις.

Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης περιλαμβάνει ένα εισαγωγικό προοίμιο και 54 άρθρα, τα οποία οργανώνονται σε επτά θεματικά κεφάλαια που αποτυπώνουν τις βασικές αξίες και τα δικαιώματα των ανθρώπων στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Κεφάλαιο I: Αξιοπρέπεια

Το πρώτο κεφάλαιο αφορά την προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Περιλαμβάνει δικαιώματα όπως το δικαίωμα στη ζωή, το δικαίωμα στην ακεραιότητα του προσώπου, καθώς και την απαγόρευση των βασανιστηρίων, της απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης, της δουλείας και της καταναγκαστικής εργασίας.

Κεφάλαιο II: Ελευθερίες

Το κεφάλαιο αυτό συγκεντρώνει δικαιώματα που σχετίζονται με την προσωπική ελευθερία και την αυτονομία των ανθρώπων, όπως το δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια, ο σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, η προστασία των προσωπικών δεδομένων, η ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας, η ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης, καθώς και το δικαίωμα στην εκπαίδευση και την εργασία. Περιλαμβάνονται επίσης δικαιώματα όπως η ελευθερία του συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι, η ελευθερία των τεχνών και των επιστημών, η ελευθερία ίδρυσης επιχείρησης, το δικαίωμα ιδιοκτησίας, καθώς και το δικαίωμα ασύλου και προστασίας σε περιπτώσεις απομάκρυνσης ή απέλασης.

Κεφάλαιο III: Ισότητα

Το κεφάλαιο για την ισότητα περιλαμβάνει διατάξεις που διασφαλίζουν την ίση μεταχείριση όλων των ανθρώπων. Αναφέρεται, μεταξύ άλλων, στην ισότητα απέναντι στον νόμο, στην απαγόρευση των διακρίσεων, στον σεβασμό της πολιτισμικής, θρησκευτικής και γλωσσικής πολυμορφίας, καθώς και στην ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών. Παράλληλα, περιλαμβάνει ειδικές διατάξεις για την προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού, των ηλικιωμένων και των ατόμων με αναπηρία.

Κεφάλαιο IV: Αλληλεγγύη

Το κεφάλαιο αυτό αφορά κυρίως κοινωνικά και εργασιακά δικαιώματα. Περιλαμβάνει δικαιώματα όπως η ενημέρωση και διαβούλευση των εργαζομένων, το δικαίωμα συλλογικών διαπραγματεύσεων, η πρόσβαση σε υπηρεσίες απασχόλησης, η προστασία από αδικαιολόγητη απόλυση, καθώς και δίκαιοι και ισότιμοι όροι εργασίας. Επιπλέον, περιλαμβάνει διατάξεις για την κοινωνική ασφάλιση και την κοινωνική προστασία, την προστασία της υγείας, την ισορροπία μεταξύ οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής, την προστασία του περιβάλλοντος και την προστασία των καταναλωτών.

Κεφάλαιο V: Ιθαγένεια

Το κεφάλαιο αυτό αφορά τα δικαιώματα των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, το δικαίωμα συμμετοχής στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και στις δημοτικές εκλογές, το δικαίωμα χρηστής διοίκησης, το δικαίωμα πρόσβασης σε δημόσια έγγραφα, το δικαίωμα αναφοράς προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τη δυνατότητα προσφυγής στον Ευρωπαϊό Διαμεσολαβητή. Περιλαμβάνει επίσης το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στην ΕΕ καθώς και τη διπλωματική και προξενική προστασία.

Κεφάλαιο VI: Δικαιοσύνη

Το κεφάλαιο για τη δικαιοσύνη περιλαμβάνει βασικές εγγυήσεις που σχετίζονται με τη δίκαιη απονομή της δικαιοσύνης. Μεταξύ αυτών είναι το δικαίωμα αποτελεσματικής προσφυγής σε δικαστήριο, το δικαίωμα σε δίκαιη και αμερόληπτη δίκη, το τεκμήριο αθωότητας και τα δικαιώματα υπεράσπισης, καθώς και η αρχή ότι κανείς δεν μπορεί να δικάσσει ή να τιμωρηθεί δύο φορές για το ίδιο αδίκημα.

Κεφάλαιο VII: Γενικές διατάξεις

Το τελευταίο κεφάλαιο περιλαμβάνει γενικές διατάξεις που καθορίζουν τον τρόπο εφαρμογής και ερμηνείας των δικαιωμάτων που περιλαμβάνονται στον Χάρτη.

Ο σεβασμός και η προστασία των ανθρωπίνων και θεμελιωδών δικαιωμάτων συνδέονται άμεσα με την πρόληψη και την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας. Η έμφυλη βία αποτελεί σοβαρή παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς πλήττει βασικές αρχές όπως η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, η σωματική και ψυχική ακεραιότητα, η ισότητα και η ελευθερία από διακρίσεις. Για τον λόγο αυτό, η Ευρωπαϊκή Ένωση και οι διεθνείς οργανισμοί αναγνωρίζουν την καταπολέμηση της έμφυλης βίας ως βασική προτεραιότητα για την προστασία των δικαιωμάτων των γυναικών και των θηλυκοτήτων.

2.2 Η έμφυλη βία

Η έμφυλη βία συνιστά μία από τις σοβαρότερες παραβιάσεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των αξιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς προσβάλλει άμεσα την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, τη σωματική και ψυχική ακεραιότητα, την ισότητα και την ελευθερία των ατόμων. Πρόκειται για ένα διαρθρωτικό κοινωνικό φαινόμενο, βαθιά ριζωμένο στις κοινωνικά κατασκευασμένες ανισότητες φύλου και στις ασύμμετρες σχέσεις εξουσίας που αυτές παράγουν και αναπαράγουν σε ατομικό, κοινοτικό και θεσμικό επίπεδο.

Η έμφυλη βία ορίζεται ως κάθε μορφή βίας που ασκείται εναντίον ενός ατόμου λόγω του φύλου του, συμπεριλαμβανομένης της ταυτότητας ή/και της έκφρασης φύλου, ή ως βία που πλήττει δυσανάλογα άτομα συγκεκριμένου φύλου. Αποτελεί έναν ευρύ «όρο-ομπρέλα» που περιλαμβάνει επιβλαβείς πράξεις οι οποίες διαπράττονται ενάντια στη βούληση ενός ατόμου και βασίζονται σε κοινωνικά ορισμένες αντιλήψεις για το φύλο. Οι πράξεις αυτές μπορεί να λαμβάνουν χώρα τόσο στον ιδιωτικό όσο και στον δημόσιο χώρο και να περιλαμβάνουν τη χρήση ή την απειλή σωματικής βίας, τη σεξουαλική κακοποίηση, την ψυχολογική ή συναισθηματική κακοποίηση, τον εξαναγκασμό, τον έλεγχο, την οικονομική στέρηση και την αυθαίρετη αποστέρηση της ελευθερίας.

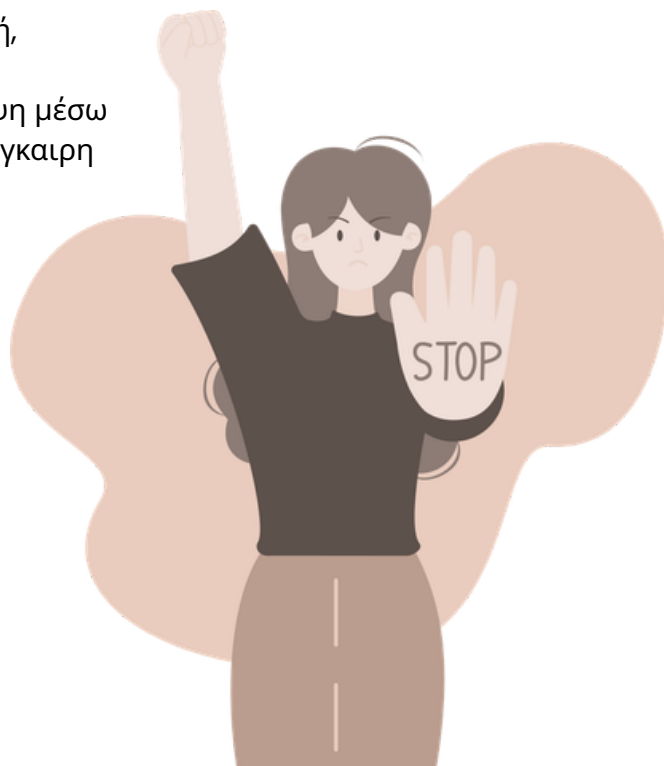
Αν και άτομα όλων των φύλων μπορεί να υποστούν έμφυλη βία, οι γυναίκες και οι θηλυκότητες υφίστανται δυσανάλογα υψηλότερα ποσοστά βίας σε όλες τις ηλικιακές ομάδες και σε όλα τα κοινωνικά και πολιτισμικά πλαίσια. Σύμφωνα με έρευνες του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA), περίπου το 35% των γυναικών στην ΕΕ έχουν υποστεί σωματική, ψυχολογική ή σεξουαλική βία τουλάχιστον μία φορά στη ζωή τους. Σε δύο τρίτα των περιπτώσεων, ο δράστης ήταν ο σύντροφος (ΥΕ, 2021).

Η έμφυλη βία κατά των γυναικών ή θηλυκοτήτων δεν αποτελεί μεμονωμένο ή τυχαίο φαινόμενο, αλλά έκφραση μιας ιστορικά άνιση κατανομής εξουσίας μεταξύ φύλων, η οποία νομιμοποιείται και συντηρείται μέσω κοινωνικών κανόνων, στερεοτύπων, θεσμικών πρακτικών και πολιτισμικών αφηγήσεων. Για μεγάλο χρονικό διάστημα, η έμφυλη βία και ιδίως η βία που στρέφεται κατά των γυναικών ή των θηλυκοτήτων παρέμενε αόρατη ή υποβαθμισμένη στον δημόσιο και επιστημονικό λόγο. Η αποσιώπησή της υπήρξε ιδιαίτερα έντονη σε κοινωνίες με ισχυρά πατριαρχικά χαρακτηριστικά, όπου η ανισότητα φύλου θεωρούνταν φυσική ή ιδιωτική υπόθεση. Στο πλαίσιο αυτό, η βία συχνά αντιμετωπιζόταν ως ατομικό πρόβλημα ή οικογενειακή διαφορά και όχι ως συστημική παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η βία που υφίστανται οι γυναίκες- θηλυκότητες λόγω του φύλου τους εκδηλώνεται με ποικίλους τρόπους και διαπερνά όλους τους τομείς της ζωής: τον οικογενειακό και συντροφικό χώρο, την εργασία, την εκπαίδευση, τον δημόσιο χώρο, αλλά και το ψηφιακό περιβάλλον. Οι πρακτικές βίας αποσκοπούν στον εκφοβισμό, την τιμωρία, την πειθάρχηση και την υπονόμευση της αυτονομίας, της σωματικής ακεραιότητας και της υποκειμενικότητας των γυναικών. Παρότι οι μορφές και οι μηχανισμοί της βίας διαφοροποιούνται ανάλογα με κοινωνικούς παράγοντες όπως η τάξη, η ηλικία, η φυλή, η αναπηρία ή το μεταναστευτικό υπόβαθρο, κοινός παρονομαστής παραμένει η επιδίωξη της κυριαρχίας και η άσκηση ελέγχου.

Όπως αναφέρεται στη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, η «βία κατά των γυναικών» νοείται ως παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και μορφή διάκρισης κατά των γυναικών. Ο όρος περιλαμβάνει όλες τις πράξεις βίας λόγω φύλου οι οποίες έχουν ως αποτέλεσμα, ή είναι πιθανό να έχουν ως αποτέλεσμα, σωματική, σεξουαλική, ψυχολογική ή οικονομική βλάβη ή πόνο για τις γυναίκες. Σε αυτό περιλαμβάνονται οι απειλές τέτοιων πράξεων, ο εξαναγκασμός, καθώς και η αυθαίρετη στέρηση της ελευθερίας, είτε αυτά συμβαίνουν στη δημόσια είτε στην ιδιωτική ζωή. Η βία αυτή έχει τις ρίζες της σε κοινωνικές και πολιτισμικές δομές, κανόνες και αξίες που διέπουν την κοινωνία, και για αυτό αποκαλείται «δομική βία ή διαρθρωτική βία».

Στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών πολιτικών για τα δικαιώματα, την ισότητα και τη μη διάκριση, η έμφυλη βία αναγνωρίζεται ως διαρθρωτικό φαινόμενο που απαιτεί ολιστική, πολυεπίπεδη και διατομεακή αντιμετώπιση. Η προσέγγιση αυτή προϋποθέτει την πρόληψη μέσω της αλλαγής στάσεων και στερεοτύπων, την έγκαιρη ανίχνευση και καταγραφή των περιστατικών, την προστασία και υποστήριξη των επιζωσών/όντων, καθώς και την ενδυνάμωση των κοινοτήτων και της ενεργού πολιτότητας.

2.3 Μορφές Έμφυλης Βίας και ορισμοί

Η βία κατά των γυναικών- θηλυκοτήτων εκδηλώνεται με πολλές διαφορετικές μορφές: σεξουαλική, σωματική, λεκτική, ψυχολογική (συναισθηματική) ή κοινωνικοοικονομική. Αυτές οι μορφές μπορεί να περιλαμβάνουν από λεκτική βία και ρητορική μίσους στο διαδίκτυο, μέχρι βιασμό ή γυναικοκτονία. Οι διαφορετικές αυτές μορφές βίας δεν είναι αμοιβαία αποκλειόμενες και συχνά συνυπάρχουν ή αλληλοενισχύονται. Σύμφωνα με τον "Οδηγό Συμβουλευτικής για την Βία" της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των φύλων στην Ελληνική κοινωνία το φαινόμενο της βίας όπως αυτό εκφράζεται στη συμπεριφορά του θύτη περιέχει τέσσερις μορφές με αλληλοεπικαλύψεις.

Σεξουαλική βία

Στη σεξουαλική βία περιλαμβάνονται ο εξαναγκασμός για σεξουαλικές πράξεις στις οποίες δεν συναινεί το θύμα, όπως βιασμός μέσα και έξω από μια σχέση, σεξουαλική κακοποίηση παιδιών και εφήβων, σεξουαλική παρενόχληση και απειλές στο χώρο εργασίας ή στο δημόσιο χώρο, καταναγκαστική πορνεία (trafficking).

Σωματική βία

Στη σωματική βία περιλαμβάνονται η γελοιοποίηση του σώματος του άλλου, σπρωξιές, πετάγματα στο πάτωμα, γροθιές, κλωτσιές, χαστούκια, χτυπήματα σε άλλα σημεία του σώματος με τα χέρια ή άλλα αντικείμενα, τσιμπήματα, δαγκωματιές, σπασίματα μελών ή πλευρών, καταναγκαστική ακινησία, απόπειρα πνιξίματος, επιθέσεις με όπλο και μαχαίρι, καψίματα, συστηματικά βασανιστήρια, φόνος.

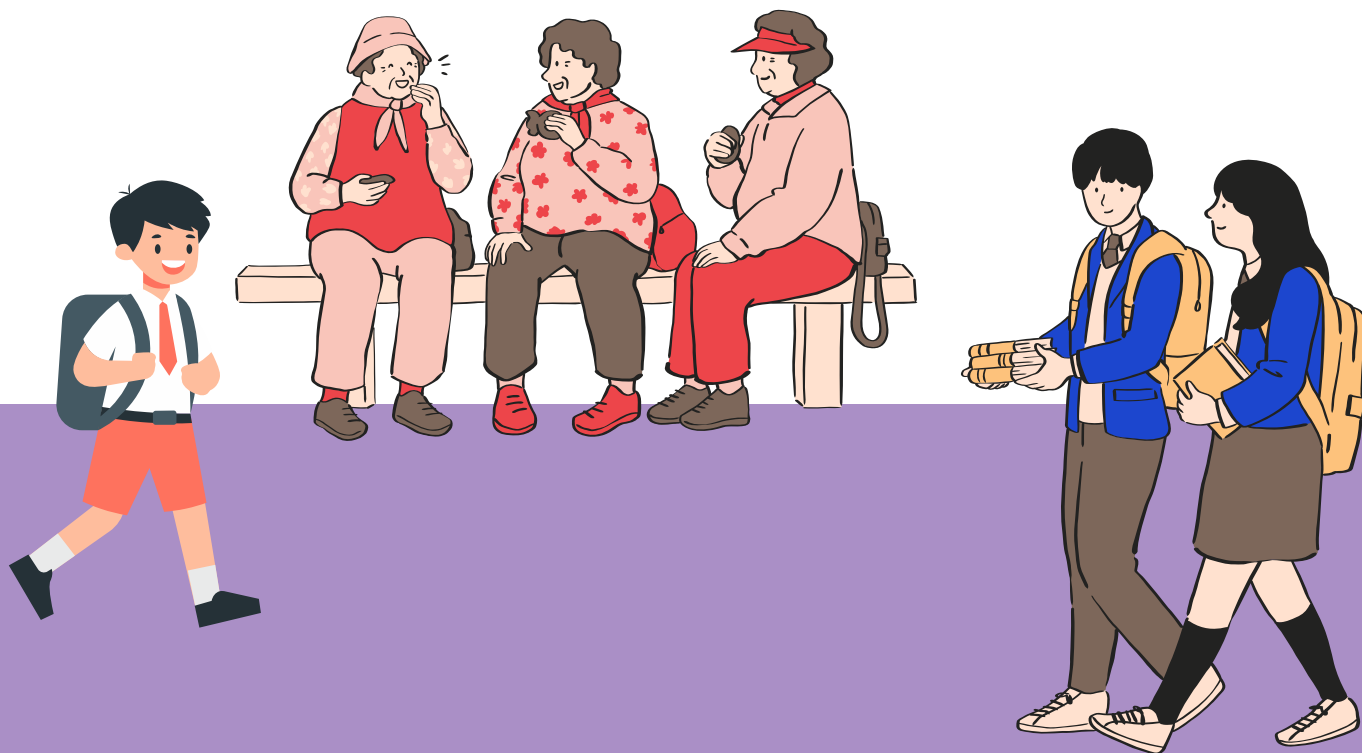
Ψυχολογική βία/ ή λεκτική βία

Η ψυχολογική βία έχει πολύπλοκες μορφές. Αποτελείται από τον εξαναγκασμό για υποταγή με απειλές, καταστροφή προσωπικών ειδών του θύματος ή αντικειμένων του σπιτιού, ή απειλές γι' αυτό, συνεχές βρίσιμο, υποτιμητικούς χαρακτηρισμούς, δημιουργία κλίματος εκφοβισμού και τρόμου, γελοιοποίηση του θύματος ιδιωτικά ή σε κοινό χώρο, συνεχή κριτική και υποτίμηση των αποφάσεών του, κτητικότητα και κοινωνική απομόνωση, συνεχή έλεγχο των κινήσεων, διαρκής κριτική και υποτιμητικά σχόλια για την εμφάνιση, το σώμα, τις ενδυματολογικές επιλογές τοποθέτηση της ευθύνης στο θύμα για οποιαδήποτε αποτυχία ή κακοδαιμονία του θύτη, κλείδωμα στο σπίτι ή εγκατάλειψη σε έναν άλλο χώρο με σκοπό την τιμωρία. Τέλος, συκοφάντηση της μητέρας στα παιδιά της και απόπειρες διάρρηξης του δεσμού τους, από τον πατέρα-δράστη της βίας.

Οικονομική βία

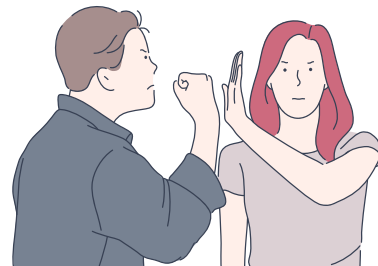
Η οικονομική βία όταν λαμβάνει χώρα στην οικογένεια, αφορά στέρηση οικονομικών πόρων πάνω στους οποίους το θύμα έχει δικαίωμα, απόκρυψη ή υπεξαίρεση εισοδημάτων και ιδιοκτησιών, εκμετάλλευση οικονομικών πόρων του θύματος για προσωπικούς σκοπούς του δράστη, στέρηση για τη μητέρα και συχνά για τα παιδιά βασικών φυσικών αγαθών όπως τροφή, ρούχα, φάρμακα, στέγη παρά τις υπάρχουσες οικονομικές δυνατότητες, εμπόδιο της συζύγου ή συντρόφου να εργαστεί ή να διαλέξει ελεύθερα μια απασχόληση, πίεση για σύναψη δανείων στο όνομά της. Όταν συμβαίνει στο χώρο εργασίας, αφορά ενίοτε σεξουαλική παρενόχληση και απειλές για απόλυση.

Η βία μπορεί να ασκείται από οποιονδήποτε, είτε είναι μέλος της οικογένειας, φίλος, πρώην σύζυγος ή σύντροφος, συνάδελφος, συμμαθητής, είτε άτομα που δρουν εκ μέρους πολιτιστικών, θρησκευτικών ή κρατικών θεσμών.

Άλλοι σημαντικοί ορισμοί:**Ενδοοικογενειακή βία**

Ως ενδοοικογενειακή βία ορίζεται κάθε είδους σωματική, σεξουαλική, ψυχολογική ή οικονομική βία που ασκείται σε βάρος του θύματος από τον πρώην ή νυν σύζυγο ή σύντροφο, καθώς και από μέλη της οικογένειάς του/της. Κύριες εκφάνσεις της ενδοοικογενειακής βίας αποτελεί η βία μεταξύ συζύγων ή συντρόφων, οι επιθέσεις εφήβων προς τους γονείς, η κακοποίηση και εκμετάλλευση ανήλικων ή ηλικιωμένων μελών της οικογένειας.

Γυναικοκτονία

Η γυναικοκτονία (femicide) αναφέρεται στη δολοφονία γυναικών ή θηλυκοτήτων λόγω του φύλου τους. Πρόκειται για την πιο ακραία μορφή έμφυλης βίας και συχνά συνδέεται με προηγούμενα περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας, καταναγκαστικού ελέγχου ή άλλων μορφών κακοποίησης. Η έννοια χρησιμοποιείται για να αναδείξει ότι πολλές δολοφονίες γυναικών δεν αποτελούν μεμονωμένα εγκλήματα, αλλά εντάσσονται σε ένα ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο έμφυλων ανισοτήτων και βίας.

Ψηφιακή βία

Η ψηφιακή ή διαδικτυακή βία αποτελεί μια σύγχρονη μορφή έμφυλης βίας που εκδηλώνεται μέσω ψηφιακών μέσων, όπως τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, εφαρμογές ανταλλαγής μηνυμάτων, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο ή άλλες διαδικτυακές πλατφόρμες. Περιλαμβάνει συμπεριφορές όπως διαδικτυακή παρενόχληση, απειλές, προσβολές ή εξευτελισμό στο διαδίκτυο, παρακολούθηση ή έλεγχο μέσω ψηφιακών συσκευών, δημοσίευση προσωπικών πληροφοριών χωρίς συναίνεση, καθώς και τη μη συναινετική κοινοποίηση προσωπικών ή σεξουαλικών εικόνων.

Παραμέληση

Η παραμέληση αποτελεί μορφή βίας που εκδηλώνεται όταν το άτομο που έχει ευθύνη φροντίδας δεν παρέχει τις απαραίτητες συνθήκες για την υγεία, την ασφάλεια και την αξιοπρεπή διαβίωση ενός άλλου ατόμου. Μπορεί να περιλαμβάνει τη στέρηση βασικών αναγκών όπως τροφή, ιατρική φροντίδα, φάρμακα, προσωπική υγιεινή ή ασφαλή στέγαση. Η παραμέληση εμφανίζεται συχνά σε περιβάλλοντα όπου το θύμα εξαρτάται από τρίτους για την καθημερινή του φροντίδα, όπως στην περίπτωση ηλικιωμένων ατόμων ή ατόμων με αναπηρία πχ άνοια.

Θεσμική ή δομική βία

Η θεσμική ή δομική βία αναφέρεται σε μορφές βίας που εκδηλώνονται μέσα από κοινωνικές, πολιτικές ή θεσμικές δομές που δημιουργούν ή αναπαράγουν ανισότητες. Πρόκειται για καταστάσεις όπου νόμοι, πολιτικές, πρακτικές υπηρεσιών ή κοινωνικοί θεσμοί οδηγούν σε αποκλεισμό, άνιση μεταχείριση ή περιορισμένη πρόσβαση σε βασικά δικαιώματα και υπηρεσίες. Εμφανίζεται όταν τα συστήματα υγείας, δικαιοσύνης ή κοινωνικής πρόνοιας δεν ανταποκρίνονται επαρκώς στις ανάγκες των θυμάτων, όταν υποτιμούνται ή αγνοούνται οι καταγγελίες τους ή όταν οι υπηρεσίες δεν είναι προσβάσιμες για όλες τις γυναίκες και θηλυκότητες.

Διαθεματικότητα (intersectionality)

Οι ανισότητες που βιώνει ένα άτομο λόγω της εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, της αναπηρίας, της ηλικίας, της κοινωνικής τάξης, της θρησκείας, του σεξουαλικού προσανατολισμού ή της ταυτότητας φύλου μπορούν επίσης να αυξήσουν την πιθανότητα να υποστεί βία. Αυτό σημαίνει ότι, ενώ οι γυναίκες ή θηλυκότητες γενικά αντιμετωπίζουν βία και διακρίσεις λόγω φύλου, ορισμένες βιώνουν πολλαπλές και αλληλοσυνδεόμενες μορφές βίας.

Ηλικιακός ρατσισμός

Ο ηλικιακός ρατσισμός (ageism) αναφέρεται στις προκαταλήψεις, τα στερεότυπα και τις διακρίσεις που βασίζονται στην ηλικία ενός ατόμου. Στην περίπτωση των ηλικιωμένων γυναικών ή θηλυκοτήτων, ο ηλικιακός ρατσισμός συχνά συνδυάζεται με τις έμφυλες ανισότητες, δημιουργώντας πολλαπλά επίπεδα διάκρισης. Οι ηλικιωμένες γυναίκες μπορεί να αντιμετωπίζονται ως λιγότερο αυτόνομες, λιγότερο αξιόπιστες ή λιγότερο ικανές να λαμβάνουν αποφάσεις για τη ζωή τους. Οι αντιλήψεις αυτές μπορεί να οδηγούν σε υποτίμηση των εμπειριών τους, σε περιορισμό της συμμετοχής τους στην κοινωνική ζωή ή ακόμη και σε αδιαφορία απέναντι σε περιστατικά κακοποίησης. Ο ηλικιακός ρατσισμός μπορεί επίσης να επηρεάσει τον τρόπο με τον οποίο θεσμοί και υπηρεσίες ανταποκρίνονται στις ανάγκες των ηλικιωμένων γυναικών, συμβάλλοντας έτσι στη διαιώνιση της «αορατότητας» της βίας που υφίστανται.

Σύμφωνα το EU Gender-based Violence Survey 2024, 30,7% γυναίκες έχουν υποστεί κάποια μορφή βίας με το 13,5 % να έχει βιώσει σωματική βία και/ή έχει δεχθεί σχετικές απειλές και το 17,2 % να έχει βιώσει σεξουαλική βία.

Στην Ελλάδα τα ποσοστά είναι ακόμα ψηλότερα. Το 36,5% έχουν υποστεί κάποια μορφή βίας, το 18,4% έχει βιώσει σωματική βία ή έχει δεχθεί σχετικές απειλές και το 18,1% έχει βιώσει σεξουαλική βία.

Πανευρωπαϊκά μόνο το 20,5 % των γυναικών που έχουν υποστεί βία έχει επικοινωνήσει με κάποια υπηρεσία υγείας ή κοινωνικής πρόνοιας και το 13,9 % με την αστυνομία. Από την άλλη πλευρά το 63,7 % των γυναικών δήλωσε ότι μίλησε σε ένα κοντινό τους πρόσωπο, όπως ένας φίλος, μέλος της οικογένειας ή συγγενής.

Σημαντικό επίσης είναι οι διαφορές μεταξύ των φύλων στην Ευρωπαϊκή Ένωση σε σχέση με:

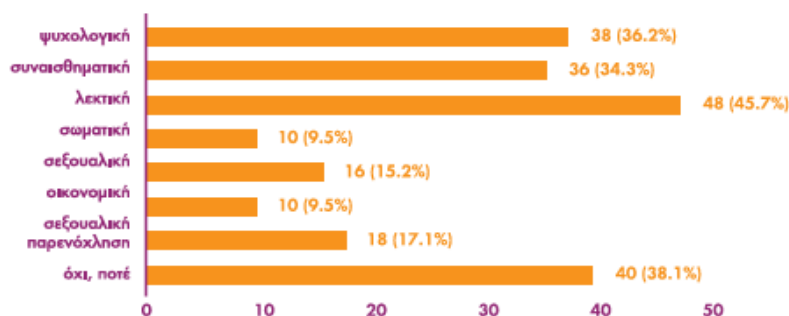
1. το ποσοστό που θεωρούν μη αποδεκτή την ενδο-οικογενειακή βία (>94% γυναίκες, 88% άντρες),
2. ποσοστό που δεν θεωρούν ότι οι γυναίκες “υπερβάλλουν ή επινοούν” περιστατικά βίας (80% γυναίκες, 65,5% άντρες).

2.4 Έμφυλη βία σε γυναίκες ή θηλυκότητες 60+ ετών

Άνω των 141 εκατομμυρίων ατόμων μεγάλης ηλικίας παγκοσμίως βιώνουν κακοποίηση με συχνότερα θύματα βίας τις γυναίκες. Σύμφωνα με το World Health Organization (2024) οι ηλικιωμένες γυναίκες- θηλυκότητας άνω των 60 ετών (ειδικότερα αυτές με κάποια αναπηρία) αντιμετωπίζουν αυξημένο κίνδυνο να κακοποιηθούν, είτε από μέλη της οικογένειάς τους είτε από τους φροντιστές τους (επαγγελματίες υγείας, νοσοκόμους κτλ). Από τα περιστατικά που καταγράφονται 25% των ηλικιωμένων θηλυκοτήτων έχουν κάποια πρόσφατη εμπειρία κακοποίησης από άτομο του στενού οικογενειακού περιβάλλοντος.

Σύμφωνα με το Elder abuse without borders: a systematic review and meta-analysis (Volume 25, article number 2268, 2025) περίπου 20,9% των ηλικιωμένων βιώνει ψυχολογική κακοποίηση, καθιστώντας την πιο συχνή μορφή βίας στην τρίτη ηλικία. Ακολουθούν τα ποσοστά: 19,3% παραμέληση, 11,7% οικονομική κακοποίηση, 10% λεκτική βία, 7,9% σωματική βία, 1,5% σεξουαλική βία. Αντίστοιχα ποσοστά παρουσιάζονται και στο έργο TISOVA (2021) όπου η συναισθηματική κακοποίηση αποτελεί το πιο συνηθισμένο είδος (23,6%), ακολουθεί η οικονομική (8,8%), η καταπάτηση δικαιωμάτων (6,4%), η παραμέληση (5,4%), η σεξουαλική κακοποίηση (3,1%) και η σωματική (2,5%). Στην Ελλάδα η πιο πρόσφατη έρευνα έχει γίνει στο πλαίσιο του έργου “Αόρατες 60+” όπου η λεκτική κακοποίηση κατέχει την πρώτη θέση με ποσοστό 48%, ακολουθούμενη από ψυχολογική 38%, συναισθηματική 36%, σεξουαλική παρενόχληση 18%, σεξουαλική κακοποίηση 16%, οικονομική κακοποίηση 10%.

έχετε ποτέ υποστεί οποιασδήποτε μορφής κακοποίηση από τις παρακάτω, κατά τη διάρκεια της ενήλικης ζωής σας από οποιονδήποτε δράστη;
105 απαντήσεις

Εμπειρίες κακοποίησης/μορφές

Πηγή: Έρευνα, People behind, από το έργο “Αόρατες 60+” στο πλαίσιο του προγράμματος PREVENT

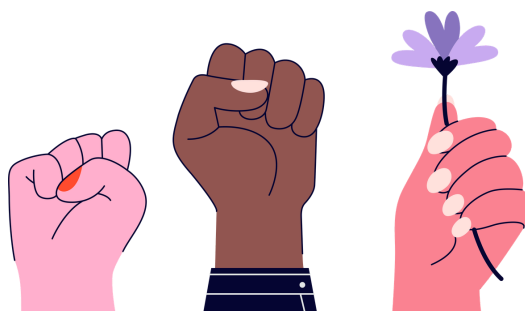
Σημαντικό στοιχείο της έρευνας αυτής αποτελεί και το ότι 90,8% των γυναικών-θηλυκοτήτων που δήλωσαν ότι έχουν υποστεί κάποια μορφή βίας δηλώνουν ότι η κακοποίηση έλαβε χώρα περισσότερες από μια φορές (46,2% λίγες φορές και 44,6% επαναλαμβανόμενες φορές). Η βία συνέβη εντός του οικογενειακού περιβάλλοντος και προήλθε από κάποιον σύντροφο (νυν ή πρώην) για το 43,1% των περιπτώσεων, ενώ ένα σημαντικό ποσοστό των θυμάτων 33,3% δεν ανέφερε το περιστατικό κακοποίησης σε κανένα άλλο πρόσωπο.

Κατά τον ΟΗΕ (2017) μόνο 1 στα 24 περιστατικά καταγγέλλονται ενώ σύμφωνα με έρευνα του έργου MARVOW (2022) το 80% των περιστατικών κακοποίησης ηλικιωμένων δεν καταγράφονται. Αντίστοιχα ο WHO τονίζει την έλλειψη επαρκών στοιχείων καταγραφής αναφέροντας ότι μόνο το 10% των ηλικιωμένων γυναικών αντιπροσωπεύονται στις έρευνες. Στο “Violence against women 60 years and older” επισημαίνεται επίσης ότι ακόμα και όταν γίνεται καταγραφή αυτή είτε δε λαμβάνει υπόψη τις γυναίκες άνω των 50 ετών, είτε άνω των 60 ή 70 είτε βασίζονται σε ερευνητικά εργαλεία που αφορούν ευρύτερα την υγεία των γυναικών και μόνο το Μεξικό μετράει συγκεκριμένα στοιχεία για τις γυναίκες 60+ ετών.

Για τους παραπάνω λόγους η βία κατά ηλικιωμένων γυναικών ή θηλυκοτήτων χαρακτηρίζεται πολλές φορές “αόρατη”, είτε γιατί οι ίδιες δεν αποκαλύπτουν την κακοποίηση, λόγω ντροπής, φόβου κοινωνικού στίγματος και εσωτερίκευσης της κακοποίησης ως αναμενόμενης, είτε γιατί θεσμικά όργανα και φορείς (όπως αστυνομία, δικαστικές αρχές, νοσοκομεία, ΜΜΕ κτλ) υποτιμούν τις περιπτώσεις αυτές κακοποίησης. Ένας ακόμα σημαντικός παράγοντας είναι ότι στις ηλικιωμένες γυναίκες-θηλυκότητες συνυπάρχει ο ηλικιακός ρατσισμός.

Ένα επίσης σημαντικό στοιχείο που αναδεικνύεται στη διεθνή βιβλιογραφία, ειδικότερα για τις γυναίκες ή θηλυκότητες τρίτης ηλικίας είναι η έννοια της σωρευτικής εμπειρίας της βίας. Ο όρος αυτός χρησιμοποιείται για να περιγράψει καταστάσεις όπου η βία δεν εμφανίζεται ως ένα μεμονωμένο περιστατικό, αλλά αποτελεί μέρος μιας διαχρονικής εμπειρίας κακοποίησης που συσσωρεύεται σε διαφορετικά στάδια της ζωής ενός ανθρώπου. Η βία στην τρίτη ηλικία συχνά δεν αποτελεί ένα μεμονωμένο περιστατικό, αλλά μέρος μιας μακροχρόνιας εμπειρίας ανισότητας και κακοποίησης που συσσωρεύεται μέσα στον χρόνο.

Η εμπειρία αυτή μπορεί να επαναλαμβάνεται ή να μετασχηματίζεται με την πάροδο του χρόνου, παίρνοντας διαφορετικές μορφές, όπως ψυχολογική κακοποίηση, οικονομικό έλεγχο, παραμέληση ή κοινωνική απομόνωση.

Η μακροχρόνια αυτή έκθεση σε ανισότητες και σε βίαιες συμπεριφορές μπορεί να επηρεάσει βαθιά τη σωματική και ψυχική υγεία των γυναικών ή θηλυκοτήτων.

Ένας ακόμη σημαντικός παράγοντας ευαλωτότητας για γυναίκες και θηλυκότητες άνω των 60 ετών αφορά την παρουσία νευροψυχιατρικών, νοητικών ή άλλων αναπηριών. Άτομα που αντιμετωπίζουν άνοια, γνωστικές δυσκολίες, ψυχικές διαταραχές ή άλλες μορφές αναπηρίας ενδέχεται να βρίσκονται σε αυξημένο κίνδυνο κακοποίησης. Η εξάρτηση από τρίτους για τη φροντίδα, τη λήψη αποφάσεων ή τη διαχείριση οικονομικών και προσωπικών ζητημάτων μπορεί να δημιουργήσει συνθήκες ανισορροπίας δύναμης που ευνοούν την κακοποίηση ή την εκμετάλλευση. Παράλληλα, η ύπαρξη γνωστικών δυσκολιών μπορεί να δυσχεραίνει την αναγνώριση, την καταγγελία ή ακόμη και την καταγραφή περιστατικών βίας. Για τον λόγο αυτό, διεθνείς οργανισμοί όπως ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας τονίζουν την ανάγκη ανάπτυξης εξειδικευμένων πολιτικών και υπηρεσιών υποστήριξης που να λαμβάνουν υπόψη τη διασταύρωση φύλου, ηλικίας και αναπηρίας (WHO, 2021).

Επίσης ένα ιδιαίτερα σημαντικό θέμα αποτελεί η αυξημένη ευαλωτότητα ηλικιωμένων γυναικών και θηλυκοτήτων που διαμένουν σε δομές μακροχρόνιας φροντίδας, όπως γηροκομεία, μονάδες φροντίδας ηλικιωμένων ή άλλες δομές υποστηριζόμενης διαβίωσης. Οι δομές αυτές συχνά αποτελούν χώρους όπου οι ηλικιωμένοι άνθρωποι εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τρίτους για την καθημερινή τους φροντίδα, γεγονός που μπορεί να δημιουργήσει σχέσεις ανισορροπίας δύναμης μεταξύ φροντιστών και φιλοξενούμενων. Σύμφωνα με τα ευρήματα του έργου TISOVA, οι ηλικιωμένες γυναίκες που διαμένουν σε τέτοιες δομές ενδέχεται να αντιμετωπίζουν αυξημένο κίνδυνο για διάφορες μορφές κακοποίησης, όπως παραμέληση, ψυχολογική πίεση, περιορισμό της αυτονομίας τους ή οικονομική εκμετάλλευση. Παράλληλα, η κακοποίηση μπορεί να παραμένει αόρατη λόγω παραγόντων όπως η κοινωνική απομόνωση, η εξάρτηση από το προσωπικό φροντίδας, η παρουσία γνωστικών δυσκολιών ή η περιορισμένη πρόσβαση σε μηχανισμούς καταγγελίας.

Οι δράσεις που έχουν γίνει σχετικά με την ενδυνάμωση των γυναικών 60+, την ευαισθητοποίηση των πολιτών όσο και την ενεργοποίηση των τοπικών κοινοτήτων και των αρμόδιων επαγγελματιών και οργάνων είναι ελάχιστες και αυτές κυρίως σε Ευρωπαϊκό επίπεδο με κύριο στόχο την έρευνα (πχ. Erasmus+ έργα TISOVA, MARVOW, Safe spaces και το έργο CERV Community matters) ενώ πρόσφατα

υλοποιήθηκε ένα σχετικό έργο στην Ελλάδα από τον οργανισμό People Behind τα έργα “Ενδυνάμωση γυναικών 65+” και “Αόρατες 60+”. Τόσο αυτό, όσο και η έρευνα στο πλαίσιο του Αόρατες 60+ αναδεικνύουν την ανάγκη για ευαισθητοποίηση της κοινωνίας, προώθηση θεσμικών αλλαγών, ενίσχυση των δεξιοτήτων επαγγελματιών και ενδυνάμωση των γυναικών και θηλυκοτήτων.

Στο πλαίσιο της Ελλάδας και σύμφωνα με την έρευνα “Αόρατες 60+” είναι σημαντικό ότι οι συμμετέχουσες στην έρευνα δήλωσαν κατά 89,5% ότι γνωρίζουν πως υπάρχουν Ξενώνες Φιλοξενίας Γυναικών και κατά 55,2% ότι υπάρχει η γραμμή SOS 15900. Επίσης κατά 72,4% οι συμμετέχουσες δήλωσαν ότι γνωρίζουν πού να απευθυνθούν σε περίπτωση ανάγκης. Σημαντικό ωστόσο είναι ότι το 43,8% νιώθει ότι οι κοινωνικές υπηρεσίες δεν είναι προσβάσιμες για γυναίκες ή θηλυκότητες άνω των 60 ετών.

Τα παραπάνω στοιχεία αναδεικνύουν ότι η έμφυλη βία σε γυναίκες και θηλυκότητες άνω των 60 ετών αποτελεί ένα πολυδιάστατο και συχνά υποεκτιμημένο κοινωνικό φαινόμενο. Η συνύπαρξη παραγόντων όπως το φύλο, η ηλικία, η οικονομική εξάρτηση, η πιθανή αναπηρία, η κοινωνική απομόνωση και η περιορισμένη πρόσβαση σε υπηρεσίες υποστήριξης δημιουργεί συνθήκες αυξημένης ευαλωτότητας. Παράλληλα, η αορατότητα των περιστατικών, η χαμηλή καταγγελία και η περιορισμένη καταγραφή δεδομένων καθιστούν ακόμη δυσκολότερη την κατανόηση της πραγματικής έκτασης του φαινομένου. Για τον λόγο αυτό, η πρόληψη και η αντιμετώπιση της έμφυλης βίας σε μεγαλύτερες ηλικίες απαιτεί μια ολιστική προσέγγιση που να περιλαμβάνει την ευαισθητοποίηση της κοινωνίας, την εκπαίδευση επαγγελματιών, την ενδυνάμωση των ίδιων των γυναικών και θηλυκοτήτων και την ενεργοποίηση της κοινότητας ως δικτύου προστασίας.

Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσεται και η φιλοσοφία του έργου CAREαίες: «Ανοίγουμε κεραίες για να σταματήσουμε τη βία», η οποία βασίζεται στην ιδέα ότι η κοινότητα μπορεί να λειτουργήσει ως ένα σύστημα επαγρύπνησης και φροντίδας για τα μέλη της. Μέσα από την ευαισθητοποίηση πολιτών, την εκπαίδευση νέων και επαγγελματιών και τη δημιουργία ασφαλών χώρων διαλόγου, το έργο επιδιώκει να ενισχύσει την ικανότητα της κοινωνίας να αναγνωρίζει σημάδια κακοποίησης, να σπάει τη σιωπή γύρω από τη βία και να δημιουργεί δίκτυα υποστήριξης για γυναίκες και θηλυκότητες μεγαλύτερης ηλικίας. Η ενεργοποίηση της κοινότητας και η καλλιέργεια μιας κουλτούρας μηδενικής ανοχής απέναντι στη βία αποτελούν βασικά βήματα για την ορατότητα του φαινομένου και την ουσιαστική προστασία των δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας των ηλικιωμένων γυναικών και θηλυκοτήτων.

2.5 Μηχανισμοί υποστήριξης, πρόληψης, ενημέρωσης, άμεσης δράσης

Η πρόληψη και η αντιμετώπιση της έμφυλης βίας προϋποθέτει την ύπαρξη ενός συντονισμένου πλέγματος μηχανισμών υποστήριξης, ενημέρωσης και άμεσης παρέμβασης. Οι μηχανισμοί αυτοί περιλαμβάνουν θεσμικές υπηρεσίες, κοινωνικές δομές, γραμμές βοήθειας και δίκτυα επαγγελματιών που λειτουργούν με στόχο την προστασία των γυναικών και θηλυκοτήτων που έχουν υποστεί έμφυλη βία, την ενδυνάμωση τους και την πρόληψη της επανάληψης της βίας. Παρακάτω έχουμε καταγράψει κάποιες τέτοιες υπηρεσίες, δομές, γραμμές βοήθειας και δίκτυα που έχουν συμβάλει και εξακολουθούν να συμβάλλουν στην πρόληψη, στην ενημέρωση, στην ευαισθητοποίηση καθώς και στην παρέμβαση για τη δημιουργία ενός πλέγματος προστασίας, ενδυνάμωσης και υποστήριξης στα άτομα που έχουν υποστεί έμφυλη βία.

Δίκτυο Συμβουλευτικών κέντρων και ξενώνων της Γενικής Γραμματείας Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων: <https://isotita.gr/emfyli-via/>

Τηλεφωνική Γραμμή SOS 15900 (Εθνική εμβέλεια)

27 Συμβουλευτικά Κέντρα έχουν δημιουργηθεί στους Δήμους : Αλεξανδρούπολης, Αρταίων, Βέροιας, Ελευσίνας, Ζακύνθου, Θήβας, Καβάλας, Καλαμάτας, Καρδίτσας, Κεφαλονιάς, Καστοριάς, Κατερίνης, Κερατσινίου-Δραπετσώνας, Κορινθίων, Κω, Περιστερίου, Πρέβεζας, Πύργου, Ρεθύμνης, Ρόδου, Σερρών, Τρικκαίων, Φλώρινας, Φυλής, Χαλανδρίου, Χαλκιδέων και Χίου.

18 Ξενώνες Φιλοξενίας των Γυναικών θυμάτων βίας και των παιδιών τους έχουν δημιουργηθεί στους Δήμους: Αγρινίου, Αθηναίων, Βόλου, Ηρακλείου (Κρήτης), Θεσσαλονίκης, Ιωαννινών, Κέρκυρας, Κοζάνης, Κομοτηνής, Κορδελιού-Ευόσμου, Λαμιέων, Λαρισαίων, Λέσβου, Πατρέων, Πειραιώς, Ρόδου, Τρίπολης και Χανίων.

2 Ξενώνες του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ) στην Αθήνα και την Θεσσαλονίκη

Γενική Γραμματεία ισότητας φύλων του Υπουργείου Εσωτερικών <https://womensos.gr/>

41 Συμβουλευτικά κέντρα <https://womensos.gr/sumvouleutika-kentra-ggif/>

21 Ξενώνες φιλοξενίας

Ελληνική Αστυνομία-ΕΛΛΑΣ Επιτελικό Τμήμα Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας
<https://www.astynomia.gr/odigos-tou-politi/chrisimes-symvoules/endooikogeneiaki-via>
<https://www.infovictims.gr/gr/home>

Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης/Ε.Κ.Κ.Α
<https://ekka.org.gr/index.php/el/home>

Νοσοκομεία και Υπηρεσίες υγείας

Κοινωνικές υπηρεσίες Δήμων

MetooGreece <https://metoogreece.gr/>

Κέντρο Διοτίμα <https://diotima.org.gr/>

Ευρωπαϊκό Δίκτυο Κατά της Βίας <https://antiviolence-net.eu/eavn/>

1109 Γραμμή πληροφόρησης για την εμπορία ανθρώπων

Ένωση Κυριών Δράμας <https://dlu.gr/>

BIA STOP (Καβάλα) <https://www.viastop.gr/>

Equal Rights Beyond Borders <https://equal-rights.org/>

LEILA Hotline <https://afw.ngo/leila>

2.6 Γιατί η κοινότητα είναι κρίσιμη

Η έμφυλη βία, και ειδικότερα η βία κατά γυναικών και θηλυκοτήτων μεγαλύτερης ηλικίας, δεν αποτελεί μόνο ένα ατομικό ή οικογενειακό ζήτημα αλλά ένα ευρύτερο κοινωνικό φαινόμενο. Για τον λόγο αυτό, η ενεργοποίηση της κοινότητας αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για την πρόληψη, την αναγνώριση και την αντιμετώπιση περιστατικών βίας.

Σε πολλές περιπτώσεις, τα περιστατικά κακοποίησης ηλικιωμένων γυναικών παραμένουν αόρατα για μεγάλο χρονικό διάστημα. Η απομόνωση, η εξάρτηση από μέλη της οικογένειας ή φροντιστές, καθώς και ο φόβος κοινωνικού στίγματος μπορούν να οδηγήσουν τα θύματα στο να μη μιλούν για την εμπειρία τους. Σε αυτό το πλαίσιο, η ευαισθητοποίηση και η επαγρύπνηση της κοινότητας μπορούν να λειτουργήσουν ως ένα σημαντικό δίκτυο προστασίας. Γείτονες, φίλοι/ες, συγγενείς, επαγγελματίες υγείας, εκπαιδευτικοί, μαθητές/ριες/ά, νέοι/ες/α και άλλα μέλη της τοπικής κοινωνίας είναι συχνά οι/τα πρώτοι/ες/α που μπορούν να παρατηρήσουν σημάδια κακοποίησης ή αλλαγές στη συμπεριφορά ενός ατόμου. Επιπλέον η μείωση της κοινωνικής απομόνωσης των ηλικιωμένων γυναικών και θηλυκοτήτων, η δημιουργία σχέσεων εμπιστοσύνης, η ανάπτυξη δικτύων υποστήριξης και η ύπαρξη ασφαλών χώρων όπου οι άνθρωποι μπορούν να μιλήσουν με ασφάλεια για τις εμπειρίες τους, αποτελούν βασικούς παράγοντες πρόληψης της βίας. Οι κοινότητες που ενθαρρύνουν την αλληλεγγύη, τη φροντίδα και τον σεβασμό μπορούν να λειτουργήσουν προστατευτικά για τα πιο ευάλωτα μέλη τους. Παράλληλα, η προσέγγιση της κοινότητας ενισχύει την πρόληψη της βίας, καθώς συμβάλλει στην αλλαγή κοινωνικών στάσεων και στερεοτύπων που συχνά οδηγούν στην ανοχή ή την αποσιώπηση της κακοποίησης. Όταν μια κοινότητα αναπτύσσει κουλτούρα μηδενικής ανοχής απέναντι στη βία και ενθαρρύνει την αλληλοϋποστήριξη, δημιουργείται ένα πιο ασφαλές περιβάλλον για όλα τα μέλη της.

Η προσέγγιση αυτή βρίσκεται στον πυρήνα της φιλοσοφίας του έργου CAREαίες: Ανοίγουμε κεραίες για να σταματήσουμε τη βία. Η έννοια του «να ανοίγουμε τις κεραίες μας» αναφέρεται στην ανάπτυξη κοινωνικής εγρήγορσης: να παρατηρούμε τι συμβαίνει γύρω μας, να αναγνωρίζουμε πότε κάποιος μπορεί να χρειάζεται βοήθεια και να μη μένουμε αμέτοχοι/ες/α όταν βλέπουμε καταστάσεις βίας ή αδικίας. Μέσα από την ενεργοποίηση μαθητών/ριών, νέων ατόμων, εκπαιδευτικών και μελών της κοινότητας, το έργο επιδιώκει να δημιουργήσει ένα δίκτυο ανθρώπων που λειτουργούν ως φορείς ευαισθητοποίησης και υποστήριξης.

2.7 Σημάδια έμφυλης βίας (red flags)

Η έμφυλη βία κατά ηλικιωμένων γυναικών ή θηλυκοτήτων συχνά παραμένει αόρατη, καθώς πολλά περιστατικά συμβαίνουν στο ιδιωτικό περιβάλλον του σπιτιού ή σε σχέσεις εμπιστοσύνης, όπως με συντρόφους, παιδιά ή φροντιστές/ριες. Για τον λόγο αυτό, η επαγρύπνηση της κοινότητας μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην έγκαιρη αναγνώριση πιθανών περιστατικών κακοποίησης. Οι γείτονες, οι φίλοι/ες, οι επαγγελματίες υγείας, οι εργαζόμενοι/ες σε υπηρεσίες ή ακόμη και απλοί πολίτες μπορεί να παρατηρήσουν σημάδια που υποδηλώνουν ότι ένα ηλικιωμένο άτομο χρειάζεται υποστήριξη.

Τα πιθανά σημάδια δεν αποτελούν από μόνα τους απόδειξη κακοποίησης, ωστόσο η παρουσία πολλών από αυτά ή η επαναλαμβανόμενη εμφάνισή τους μπορεί να αποτελεί ένδειξη ότι το άτομο βιώνει βία ή παραμέληση.

Σωματικά σημάδια

Ορισμένες ενδείξεις μπορεί να είναι ορατές στο σώμα του ηλικιωμένου ατόμου. Αυτές μπορεί να περιλαμβάνουν ανεξήγητους τραυματισμούς, μώλωπες ή πληγές σε σημεία του σώματος που δεν δικαιολογούνται εύκολα από ατύχημα, όπως στο πρόσωπο, στον λαιμό, στην πλάτη ή στον κορμό. Ιδιαίτερη ανησυχία μπορεί να προκαλέσουν πολλαπλοί μώλωπες σε διαφορετικά στάδια επούλωσης ή τραυματισμοί που μοιάζουν να έχουν προκληθεί από αντικείμενα ή από έντονη πίεση. Άλλα πιθανά σημάδια περιλαμβάνουν εγκαύματα σε ασυνήθιστα σημεία του σώματος, τραυματισμούς στο κεφάλι, κατάγματα που δεν εξηγούνται επαρκώς ή τραύματα στο στόμα και στο πρόσωπο. Σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί επίσης να εμφανίζονται σημάδια δεσίματος στους καρπούς ή στους αστραγάλους ή απώλεια μαλλιών από βίαιο τράβηγμα. Πιθανά σημάδια σεξουαλικής κακοποίησης μπορεί να είναι πόνος ή τραυματισμοί στην περιοχή των γεννητικών οργάνων, ανεξήγητες λοιμώξεις ή δυσκολία στο περπάτημα ή στο κάθισμα. Ωστόσο, η αναγνώριση αυτών των ενδείξεων μπορεί να είναι δύσκολη, καθώς ορισμένες φυσιολογικές αλλαγές που σχετίζονται με την ηλικία μπορεί να μοιάζουν με σημάδια κακοποίησης.

Σημάδια παραμέλησης

Η παραμέληση αποτελεί μια από τις πιο συχνές μορφές κακοποίησης στην τρίτη ηλικία. Πιθανά σημάδια μπορεί να είναι η αφυδάτωση, η υποσιτισμός ή η σημαντική απώλεια βάρους χωρίς εμφανή αιτία. Επίσης, μπορεί να παρατηρηθούν κακή υγιεινή, ακατάλληλα ρούχα για τις καιρικές συνθήκες ή σοβαρές πληγές πίεσης (κατακλίσεις) που δεν έχουν λάβει την απαραίτητη φροντίδα. Σε ορισμένες περιπτώσεις, επαγγελματίες υγείας ή άλλα άτομα μπορεί να παρατηρήσουν ότι το ηλικιωμένο άτομο καθυστερεί να λάβει ιατρική φροντίδα για τραυματισμούς ή ασθένειες ή ότι εμφανίζονται συχνά επαναλαμβανόμενοι τραυματισμοί χωρίς σαφή εξήγηση.

Συμπεριφορικά σημάδια

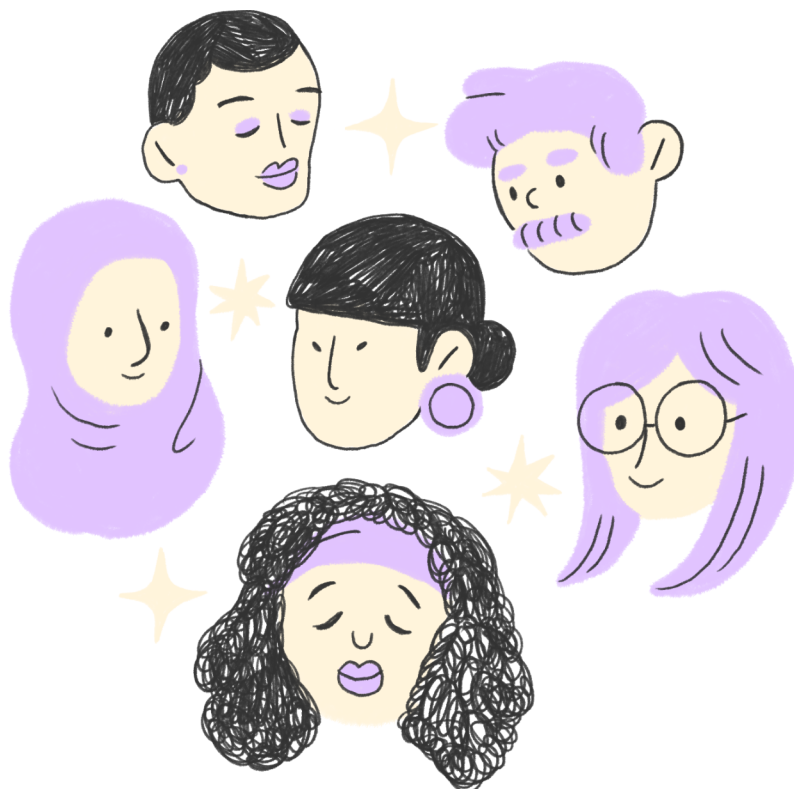
Η κακοποίηση εκδηλώνεται πολλές φορές και με αλλαγές στη συμπεριφορά ενός ηλικιωμένου ατόμου που βιώνει βία. Για παράδειγμα, ένα άτομο μπορεί να εμφανίζει ξαφνική απομόνωση, φόβο, άγχος, κατάθλιψη ή έντονη ανησυχία παρουσία συγκεκριμένων ανθρώπων. Μπορεί επίσης να δείχνει δισταγμό να μιλήσει μπροστά σε κάποιο άτομο ή να αποφεύγει να απαντήσει σε ερωτήσεις για την καθημερινότητά του. Σε άλλες περιπτώσεις, οι απαντήσεις που δίνει το άτομο μπορεί να διαφέρουν από αυτές του ατόμου που πιθανόν ασκεί βία ή να υπάρχουν αντιφατικές εξηγήσεις για έναν τραυματισμό ή μια κατάσταση. Επιπλέον, όταν κάποιο άτομο μιλά συνεχώς εκ μέρους του ηλικιωμένου ατόμου ή δεν του επιτρέπει να απαντήσει μόνο του, αυτό μπορεί να αποτελεί πιθανή ένδειξη ελέγχου ή κακοποίησης.

Άτομα με άνοια ή γνωστικές δυσκολίες

Τα άτομα άνω των 60 ετών που ζουν με άνοια ή άλλες γνωστικές δυσκολίες μπορεί να βρίσκονται σε ακόμη μεγαλύτερο κίνδυνο κακοποίησης, καθώς συχνά εξαρτώνται περισσότερο από τρίτους για την καθημερινή τους φροντίδα. Παράλληλα, μπορεί να δυσκολεύονται να εκφράσουν τι συμβαίνει ή να περιγράψουν με ακρίβεια μια εμπειρία βίας. Σε αυτές τις περιπτώσεις, σημάδια όπως αυξημένη σύγχυση, ξαφνικές αλλαγές στη διάθεση, φόβος απέναντι σε συγκεκριμένα άτομα ή αλλαγές στη συμπεριφορά μπορεί να αποτελούν ενδείξεις ότι κάτι δεν πηγαίνει καλά. Είναι σημαντικό να λαμβάνεται υπόψη ότι ορισμένες αντιδράσεις μπορεί να σχετίζονται με την ίδια την πάθηση, ωστόσο η προσεκτική παρατήρηση του περιβάλλοντος και των σχέσεων φροντίδας μπορεί να βοηθήσει στην καλύτερη κατανόηση της κατάστασης.

Η αναγνώριση πιθανών ενδείξεων βίας δεν σημαίνει ότι τα μέλη της κοινότητας πρέπει να διερευνήσουν ή να επιλύσουν μόνα τους ένα περιστατικό. Ωστόσο, η ευαισθητοποίηση και η επαγρύπνηση μπορούν να συμβάλλουν σημαντικά στο να μη μένει η βία αόρατη. Η προσεκτική παρατήρηση, η υποστήριξη του ατόμου και η σύνδεση με κατάλληλες υπηρεσίες υποστήριξης μπορούν να αποτελέσουν σημαντικά βήματα για την προστασία των ηλικιωμένων γυναικών και θηλυκοτήτων που βιώνουν βία. Τι μπορεί πρακτικά λοιπόν να κάνει η κοινότητα:

- Να παρατηρεί με προσοχή και ευαισθησία τις αλλαγές στη συμπεριφορά ή στην καθημερινότητα ενός ηλικιωμένου ατόμου.
- Να αναγνωρίζει τα πιθανά σημάδια βίας ή ευαλωτότητας.
- Να δείχνει ενδιαφέρον και υποστήριξη χωρίς να πιέζει το άτομο να μιλήσει.
- Να γνωρίζει τις διαθέσιμες υπηρεσίες υποστήριξης και να βοηθά στην πρόσβαση και σύνδεση σε αυτές.
- Να αναζητά καθοδήγηση στα επόμενα βήματα από τις διαθέσιμες υπηρεσίες υποστήριξης όταν υπάρχει ανησυχία για πιθανή κακοποίηση.

3

**Η ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ
ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ
ΚΑΙ ΟΙ
ΑΣΦΑΛΕΙΣ
ΧΩΡΟΙ**

3. Η Κοινοτική Προσέγγιση και οι ασφαλείς χώροι

3.1 Τι είναι κοινοτική ευθύνη

Η έννοια της κοινοτικής ευθύνης βασίζεται στην ιδέα ότι η πρόληψη και η αντιμετώπιση της έμφυλης βίας δεν αποτελεί αποκλειστικά ευθύνη των θυμάτων ή των θεσμικών φορέων, αλλά μια συλλογική ευθύνη που αφορά ολόκληρη την κοινότητα. Η προσέγγιση αυτή αναγνωρίζει ότι οι άνθρωποι ζουν μέσα σε δίκτυα σχέσεων όπως η οικογένεια, η γειτονιά, το σχολείο, οι χώροι εργασίας και οι τοπικές κοινότητες, τα οποία μπορούν να λειτουργήσουν είτε ως χώροι κινδύνου είτε ως χώροι προστασίας.

Σύμφωνα με κοινοτικές προσεγγίσεις πρόληψης της βίας, όπως η μεθοδολογία StoP – Community-based model to stop domestic violence, η έμφυλη βία δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνο μέσω θεσμικών παρεμβάσεων, αλλά απαιτεί την ενεργή συμμετοχή της ίδιας της κοινότητας. Η κοινότητα καλείται να αναγνωρίσει ότι η βία δεν είναι ιδιωτική υπόθεση, αλλά κοινωνικό ζήτημα που επηρεάζει όλους και όλες. Μέσα από διαδικασίες ευαισθητοποίησης, δημιουργίας σχέσεων εμπιστοσύνης και συλλογικής δράσης, τα μέλη της κοινότητας μπορούν να συμβάλουν στην πρόληψη της βίας και στην υποστήριξη των επιζωσών/ώντων. Η προσέγγιση StoP δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην ενεργοποίηση των ανθρώπων που ζουν και δραστηριοποιούνται σε μια κοινότητα, γειτόνων, επαγγελματιών, τοπικών συλλόγων και «φυσικών ηγετών/ιδων» της κοινότητας, ώστε να δημιουργηθούν δίκτυα σχέσεων εμπιστοσύνης και συνεργασίας. Μέσα από συναντήσεις, κοινές δράσεις και δημόσιες συζητήσεις, το ζήτημα της έμφυλης βίας παύει να αποτελεί ταμπού και γίνεται ορατό θέμα διαλόγου και συλλογικής δράσης.

Η κοινοτική ευθύνη δεν σημαίνει ότι οι πολίτες αντικαθιστούν τους επαγγελματικούς μηχανισμούς υποστήριξης, όπως οι κοινωνικές υπηρεσίες, οι δομές προστασίας ή τα συμβουλευτικά κέντρα. Αντίθετα, η κοινότητα λειτουργεί ως ένας πρώτος χώρος αναγνώρισης και διασύνδεσης με θεσμικά όργανα, ενθαρρύνοντας τα άτομα που βιώνουν βία να σπάσουν τη σιωπή και να συνδεθούν με τις κατάλληλες υπηρεσίες βοήθειας.

Στο πλαίσιο του έργου CAREαίες: Ανοίγουμε κεραίες για να σταματήσουμε τη βία, η κοινοτική ευθύνη συνδέεται με την ιδέα της κοινωνικής επαγρύπνησης. Το «άνοιγμα των κεραιών» σημαίνει να παρατηρούμε τι συμβαίνει γύρω μας, να αναγνωρίζουμε σημάδια βίας ή αποκλεισμού και να συμβάλλουμε στη δημιουργία μιας κοινότητας όπου η φροντίδα, ο σεβασμός και η μηδενική ανοχή απέναντι στη βία αποτελούν κοινή στάση.

3.2 Τι είναι οι ασφαλείς χώροι (τα Safe Spaces)

Οι ασφαλείς χώροι (safe spaces) αποτελούν περιβάλλοντα στα οποία τα άτομα μπορούν να εκφραστούν, να μοιραστούν εμπειρίες και να συμμετέχουν σε διάλογο χωρίς φόβο κριτικής, στιγματισμού ή αποκλεισμού. Πρόκειται για χώρους φυσικούς ή ψηφιακούς που δημιουργούνται με στόχο να προάγουν την ασφάλεια, τον σεβασμό, την εμπιστοσύνη και την ισότιμη συμμετοχή όλων των ανθρώπων.

Η έννοια των safe spaces έχει αναπτυχθεί ιδιαίτερα σε πλαίσια κοινωνικής ένταξης, εκπαίδευσης και υποστήριξης ευάλωτων ομάδων. Σε αυτούς τους χώρους δίνεται έμφαση στη δημιουργία συνθηκών όπου οι άνθρωποι μπορούν να μιλήσουν ανοιχτά για προσωπικές εμπειρίες, να εκφράσουν συναισθήματα και να αναζητήσουν υποστήριξη, χωρίς να φοβούνται ότι θα αμφισβητηθούν, θα κατηγορηθούν ή θα υποστούν περαιτέρω βλάβη.

Στο πεδίο της πρόληψης και αντιμετώπισης της έμφυλης βίας, οι ασφαλείς χώροι παίζουν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο. Συχνά τα άτομα που βιώνουν βία διστάζουν να μιλήσουν για την εμπειρία τους λόγω φόβου, ντροπής ή κοινωνικού στίγματος. Η ύπαρξη ενός ασφαλούς περιβάλλοντος μπορεί να αποτελέσει το πρώτο βήμα ώστε ένα άτομο να αισθανθεί ότι μπορεί να μιλήσει για όσα βιώνει, να λάβει υποστήριξη και να ενημερωθεί για τις διαθέσιμες επιλογές βοήθειας.

Οι ασφαλείς χώροι δεν αποτελούν μόνο δομές υποστήριξης, αλλά και πλαίσια μάθησης και ευαισθητοποίησης. Σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα, όπως σχολεία, εργαστήρια νέων ή δράσεις κοινοτικής εκπαίδευσης, μπορούν να δημιουργηθούν χώροι διαλόγου όπου οι συμμετέχοντες συζητούν ζητήματα όπως τα στερεότυπα φύλου, η έμφυλη βία, ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και οι σχέσεις ισότητας. Σε τέτοια πλαίσια, οι εκπαιδευτές και οι συντονιστές έχουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση ενός κλίματος εμπιστοσύνης, όπου όλες οι φωνές μπορούν να ακουστούν.

Η δημιουργία ασφαλών χώρων προϋποθέτει ορισμένες βασικές αρχές, όπως ο σεβασμός της διαφορετικότητας, η εμπιστευτικότητα, η ενεργητική ακρόαση και η αποφυγή στιγματιστικών ή επικριτικών συμπεριφορών. Μέσα από αυτές τις αρχές ενισχύεται η εμπιστοσύνη μεταξύ των συμμετεχόντων ατόμων και δημιουργούνται οι συνθήκες για ουσιαστικό διάλογο και ενδυνάμωση.

Συνολικά, οι ασφαλείς χώροι αποτελούν ένα σημαντικό εργαλείο για την πρόληψη της έμφυλης βίας και την ενίσχυση της κοινοτικής υποστήριξης.

3.3 Ασφαλές πλαίσιο στην τάξη

Η συζήτηση θεμάτων όπως τα στερεότυπα φύλου, οι διακρίσεις και η έμφυλη βία μπορεί να προκαλέσει έντονα συναισθήματα ή αντιδράσεις στα εκπαιδευόμενα άτομα. Οι/τα εκπαιδευτές/ριες/ά είναι σημαντικό να δημιουργούν ένα ασφαλές πλαίσιο όπου οι/τα συμμετέχοντες/ουσες/α μπορούν να εκφράζονται με σεβασμό, να ακούν διαφορετικές απόψεις και να συζητούν δύσκολα ζητήματα χωρίς φόβο γελοιοποίησης ή στιγματισμού. Παράλληλα, ο/η/το εκπαιδευτής/ρια/ο έχει σημαντικό ρόλο στη διατήρηση ενός κλίματος ισότητας, καθοδηγώντας τη συζήτηση και διασφαλίζοντας ότι δεν αναπαράγονται προσβλητικά σχόλια ή αποκλειστικές συμπεριφορές.

Η προσέγγιση αυτή συνδέεται και με βασικές ηθικές αρχές που εφαρμόζονται στη συζήτηση ευαίσθητων κοινωνικών θεμάτων. Η εκπαίδευση γύρω από την έμφυλη βία χρειάζεται να πραγματοποιείται με τρόπο που να λαμβάνει υπόψη ότι ορισμένα από τα συμμετέχοντα άτομα μπορεί να έχουν προσωπικές εμπειρίες βίας ή τραυματικών καταστάσεων. Για αυτό οι/τα εκπαιδευτές/ριες/ά είναι σημαντικό να υιοθετούν μια προσέγγιση που λαμβάνει υπόψη το τραύμα (trauma-informed approach) και να διασφαλίζουν ότι η εκπαιδευτική διαδικασία πραγματοποιείται με σεβασμό και φροντίδα για την ασφάλεια όλων των συμμετεχόντων ατόμων. Στο πλαίσιο αυτό είναι σημαντικό να τηρούνται ορισμένες βασικές ηθικές αρχές:

- Οι δραστηριότητες θα πρέπει να σχεδιάζονται με ευαισθησία, αποφεύγοντας την αναπαραγωγή βίαιων ή τραυματικών εικόνων και χωρίς να ασκείται πίεση στα συμμετέχοντα άτομα να μοιραστούν προσωπικές εμπειρίες.
- Αποφεύγουμε αναπαραστάσεις βίας ή υλικό που μπορεί να είναι ιδιαίτερα σκληρό ή τραυματικό. Προτιμούμε το ενδυναμωτικό υλικό.
- Δεν πιέζουμε τα συμμετέχοντα άτομα να μοιραστούν προσωπικές εμπειρίες. Η συμμετοχή σε τέτοιες συζητήσεις πρέπει να είναι πάντα προαιρετική.
- Σεβόμαστε τα προσωπικά όρια και τις διαφορετικές εμπειρίες των συμμετεχόντων ατόμων.
- Προστατεύουμε την ασφάλεια της ομάδας, διασφαλίζοντας ότι ο διάλογος πραγματοποιείται με σεβασμό και χωρίς στιγματισμό.
- Εστιάζουμε στην ενδυνάμωση και στην καλλιέργεια ενσυναίσθησης, αποφεύγοντας πρακτικές που μπορεί να επαναφέρουν τραυματικές εμπειρίες.

Μια πρακτική που βοηθά στη δημιουργία αυτού του ασφαλούς πλαισίου είναι η διαμόρφωση συμφωνιών ή κανόνων συζήτησης. Οι συμφωνίες αυτές μπορούν να καθοριστούν στην αρχή μιας δραστηριότητας ή ενός εργαστηρίου σε συνεργασία με τα συμμετέχοντα άτομα. Με τον τρόπο αυτό ενισχύεται η αίσθηση συλλογικής ευθύνης και ενθαρρύνεται η ενεργή συμμετοχή όλων.

Ενδεικτικές συμφωνίες μπορεί να περιλαμβάνουν:

- Ακούμε ο/η/το ένας/μία/ένα τον /την/το άλλον/η/ο χωρίς να διακόπτουμε.
- Σεβόμαστε τις διαφορετικές απόψεις και εμπειρίες.
- Δεν γελοιοποιούμε ή υποτιμούμε κανένα άτομο.
- Μιλάμε με τρόπο που δεν προσβάλλει άλλους ανθρώπους ή ομάδες.
- Έχουμε το δικαίωμα να μη μοιραστούμε προσωπικές εμπειρίες αν δεν το επιθυμούμε.
- Ότι μοιραζόμαστε στην ομάδα αντιμετωπίζεται με σεβασμό και εμπιστευτικότητα.

Κατά τη διάρκεια της συζήτησης, είναι πιθανό να εμφανιστούν στερεότυπα ή απόψεις που αναπαράγουν προκαταλήψεις σχετικά με το φύλο ή τη βία. Σε τέτοιες περιπτώσεις, ο/η/το εκπαιδευτής/ρια/ό δεν χρειάζεται να επιπλήξει το άτομο που εξέφρασε την άποψη, αλλά μπορεί να αξιοποιήσει τη στιγμή ως ευκαιρία μάθησης. Μέσα από ερωτήσεις και διάλογο μπορεί να ενθαρρύνει τα συμμετέχοντα άτομα να σκεφτούν κριτικά τις ιδέες που εκφράζονται. Για παράδειγμα, μπορεί να ρωτήσει:

- Πιστεύετε ότι αυτή η άποψη ισχύει για όλους τους ανθρώπους;
- Πώς μπορεί να αισθάνεται κάποιος/α/ο που ακούει αυτή τη φράση;

Με τον τρόπο αυτό τα συμμετέχοντα άτομα ενθαρρύνονται να εξετάσουν κριτικά τις αντιλήψεις τους και να αναγνωρίσουν πώς τα στερεότυπα μπορούν να επηρεάζουν τον τρόπο που βλέπουμε τους άλλους.

Παράλληλα, είναι σημαντικό ο/η/το εκπαιδευτής/ρια/ό να είναι προετοιμασμένος/η/ο για το ενδεχόμενο κάποιο άτομο να μοιραστεί προσωπικές εμπειρίες ή να εκφράσει έντονα συναισθήματα. Σε τέτοιες περιπτώσεις, ο ρόλος του/της είναι να ακούσει με προσοχή, να δείξει κατανόηση και να διασφαλίσει ότι το άτομο λαμβάνει την κατάλληλη υποστήριξη. Αν προκύψουν αποκαλύψεις που αφορούν εμπειρίες βίας, είναι σημαντικό να ακολουθούνται οι διαδικασίες που προβλέπονται από τον φορέα και το θεσμικό πλαίσιο.

4

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΣΕΝΑΡΙΑ

Σενάριο 1 : Κατανοώντας την έμφυλη βία

Περιγραφή

Στόχος του σεναρίου είναι τα συμμετέχοντα άτομα να κατανοήσουν την έννοια της έμφυλης βίας, τις διαφορετικές μορφές που μπορεί να λάβει και τον τρόπο με τον οποίο συνδέεται με ευρύτερες κοινωνικές ανισότητες και παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Μέσα από βιωματικές δραστηριότητες και ομαδική συζήτηση, οι επαγγελματίες καλούνται να διερευνήσουν συνηθισμένους μύθους γύρω από την έμφυλη βία, να αναγνωρίσουν διαφορετικές μορφές κακοποίησης και να αναστοχαστούν πάνω στον ρόλο τους στην πρόληψη και την αναγνώριση περιστατικών βίας.

Στόχοι

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας οι/τα συμμετέχοντες/ουσες/α θα μπορούν:

- να ορίζουν την έννοια της έμφυλης βίας
- να αναγνωρίζουν διαφορετικές μορφές βίας (σωματική, ψυχολογική, οικονομική, σεξουαλική κ.λπ.)
- να κατανοούν τη σύνδεση της έμφυλης βίας με τα ανθρώπινα δικαιώματα
- να αναγνωρίζουν πώς κοινωνικοί παράγοντες όπως η ηλικία, η αναπηρία ή η οικονομική εξάρτηση μπορούν να αυξήσουν την ευαλωτότητα ενός ατόμου
- να αμφισβητούν στερεότυπα και μύθους γύρω από την έμφυλη βία

Υλικά

- Εκτυπωμένες κάρτες με τις 5 ιστορίες (μία ανά ομάδα)
- Χαρτιά σημειώσεων για κάθε ομάδα
- Στυλό ή μολύβια ή μαρκαδόροι
- Flipchart ή πίνακας
- Post-it
- Laptop με πρόσβαση στο διαδίκτυο, προβολέας/οθόνη και ηχεία
- Βίντεο για την Χάρτα δικαιωμάτων της ΕΕ (<https://www.youtube.com/watch?v=7ZSbwTqocqU>)

Προετοιμασία

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό εκτυπώνει και προετοιμάζει τις κάρτες ιστοριών και οργανώνει τον χώρο ώστε να διευκολύνεται η εργασία σε μικρές ομάδες.

Βήμα 1

5
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό κάνει μια εισαγωγή σχετικά με την έμφυλη βία. Ρωτάει τα άτομα που θα εκπαιδευτούν αν γνωρίζουν τι είναι, αν γνωρίζουν μορφές της κτλ.

Βήμα 2

10
min

Τα άτομα που εκπαιδεύονται χωρίζονται σε ομάδες (3-4 άτομα) και ο/η/το εκπαιδευτής/ρια/ο τους μοιράζει από μία κάρτα ιστοριών. Κάθε ομάδα διαβάζει την κάρτα της και έπειτα συζητά και καταγράφει τα παρακάτω:

- Ποια πιθανά σημάδια βίας ή κακοποίησης εντοπίζετε;
- Τι μορφή ή μορφές βίας μπορεί να υπάρχουν στην ιστορία αυτή;
- Ποιοι διαθεματικοί παράγοντες αυξάνουν την ευαλωτότητα του ατόμου;
- Ποιες δυσκολίες υπάρχουν στην αναγνώριση της κατάστασης;
- Ποιες δυσκολίες υπάρχουν στην αντιμετώπιση της κατάστασης;

Βήμα 3

10
min

Κάθε ομάδα παρουσιάζει σύντομα τα βασικά σημεία που εντόπισε στο περιστατικό της. Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό καταγράφει στον πίνακα τις απαντήσεις των ομάδων σε τρεις βασικές κατηγορίες:

- Μορφές βίας (πχ οικονομική, ψυχολογική, σωματική, ενδοοικογενειακή κτλ)
- Διαθεματικότητα (πχ αναπηρία, άνοια, μετανάστευση, κοινωνική απομόνωση σε δομή κτλ)
- Στερεότυπα ή κοινωνικές αντιλήψεις που αποτελούν τροχοπέδη για να μιλήσουν οι γυναίκες-θηλυκότητες αυτές (πχ έτσι είναι ο γάμος, η γυναίκα φταίει για ότι κάνουν τα παιδιά, οι ηλικιωμένοι δεν μπορούν να διαχειριστούν τα οικονομικά τους κτλ)

Βήμα 4

15
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ο ζητά από τις ομάδες να παρατηρήσουν τα στοιχεία που έχουν καταγραφεί στον πίνακα και να εντοπίσουν κοινά μοτίβα μεταξύ των περιστατικών. Εν συνεχεία ο/η/το εκπαιδευτής/ρια/ό ζητά από τις ομάδες να σκεφτούν ποια βασικά δικαιώματα φαίνεται να παραβιάζονται στα περιστατικά, όπως:

- το δικαίωμα στην ασφάλεια
- το δικαίωμα στην αξιοπρέπεια
- το δικαίωμα στην υγεία
- το δικαίωμα στην οικονομική αυτονομία
- το δικαίωμα στην ίση μεταχείριση χωρίς διακρίσεις.

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό μπορεί να μοιραστεί ένα σύντομο βίντεο για την Χάρτα των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (<https://www.youtube.com/watch?v=7ZSbwTqocqU>) ώστε να έχουν μια πιο άμεση εικόνα για τα δικαιώματα ώστε να τα συνδέσουν με τα περιστατικά.

Βήμα 5

5
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό μπορεί να κλείσει τη δραστηριότητα με μία σύντομη ερώτηση αναστοχασμού. Για παράδειγμα τι σας έκανε εντύπωση στα περιστατικά; Ή ποιο περιστατικό δεν φαινόταν αρχικά ως έμφυλη βία.

Τέλος ο/η/το εκπαιδευτής/ρια/ό συνοψίζει πως:

- η έμφυλη βία μπορεί να εμφανίζεται με πολλές διαφορετικές μορφές και όχι μόνο ως σωματική ή σεξουαλική βία
- κοινωνικοί παράγοντες όπως η ηλικία, η αναπηρία, η οικονομική εξάρτηση ή η μετανάστευση κτλ μπορούν να αυξήσουν την ευάλωτοτητα ενός ατόμου
- στερεότυπα και κοινωνικές αντιλήψεις συχνά δυσκολεύουν την αναγνώριση και την αποκάλυψη της βίας.

Σενάριο 2 : Έμφυλη βία και τρίτη ηλικία

Περιγραφή

Στόχος του σεναρίου είναι οι/τα συμμετέχοντες/ουσες/α να κατανοήσουν ότι η έμφυλη βία δεν εμφανίζεται μόνο σε ένα συγκεκριμένο στάδιο της ζωής, αλλά μπορεί να αποτελεί μια εμπειρία που συσσωρεύεται σε διαφορετικές περιόδους της ζωής ενός ατόμου.

Στόχοι

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας οι/τα συμμετέχοντες/ουσες/α θα μπορούν:

- να κατανοούν την έννοια της σωρευτικής βίας στη διάρκεια της ζωής
- να αναγνωρίζουν πώς η έμφυλη βία μπορεί να εμφανίζεται σε διαφορετικά στάδια ζωής
- να κατανοούν τον ρόλο του ηλικιακού ρατσισμού (ageism) και των κοινωνικών στερεοτύπων
- να αναγνωρίζουν τη σύνδεση μεταξύ έμφυλης βίας, κοινωνικών ανισοτήτων και γήρανσης

Υλικά

- Εκτυπωμένες πραγματικές ιστορίες από το έργο Αόρατες 60+ <https://www.aorates60.com/%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B5%CF%82>
- Χαρτόνια ή χαρτιά A3 για τη δημιουργία των timelines
- Post-it
- Στυλό, μολύβια ή μαρκαδόροι
- Flipchart ή πίνακας

Προετοιμασία

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό επιλέγει και εκτυπώνει τις ιστορίες από το έργο Αόρατες 60+ και προετοιμάζει τα υλικά που θα χρειαστούν οι ομάδες για τη δημιουργία των timelines. Παράλληλα, οργανώνει τον χώρο ώστε να διευκολύνεται η εργασία σε μικρές ομάδες.

Βήμα 1

5
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/τρια/ό διαβάζει έναν ορισμό της σωρευτικής έμφυλης βίας και του ηλικιακού ρατσισμού και εν συνεχεία ζητάει από τα εκπαιδευόμενα άτομα να σκεφτούν και διηγηθούν κάποια ιστορία σχετική με έναν από τους δύο ορισμούς.

“Η σωρευτική βία (cumulative violence) αναφέρεται σε μια συνεχιζόμενη, χρόνια και επαναλαμβανόμενη κατάσταση κακοποίησης, όπου μεμονωμένα περιστατικά βίας (σωματικής, ψυχολογικής, οικονομικής) προστίθενται το ένα στο άλλο με την πάροδο του χρόνου”

“Ο ηλικιακός ρατσισμός (ageism) ορίζεται ως το σύνολο των στερεοτύπων, των προκαταλήψεων και των διακρίσεων εις βάρος ατόμων με βάση την ηλικία τους. Αφορά την κατηγοριοποίηση, υποτίμηση ή περιθωριοποίηση ανθρώπων κυρίως ηλικιωμένων, αλλά και νέων, στην εργασία, την υγεία και την κοινωνία, επηρεάζοντας αρνητικά τη σωματική και ψυχική τους υγεία.”

Βήμα 2

15
min

Τα άτομα που εκπαιδεύονται χωρίζονται σε ομάδες (5-6 άτομα) και ο/η εκπαιδευτής/τρια τους μοιράζει από ένα χαρτόνι και post-it και τους αναθέτει από μια πραγματική ιστορία έμφυλης βίας που παρουσιάζονται στο έργο Αόρατες 60+. Εν συνεχεία τους ζητάει να δημιουργήσει κάθε ομάδα μια γραμμή οριζόντια πάνω στο χαρτόνι που της και να φτιάξει ένα “φανταστικό timeline” με βάση τα στοιχεία που δίνονται στην ιστορία. Η κάθε ομάδα ανάλογα την ιστορία καλείται να βάλει τελείες πάνω στο timeline (ενδεικτικά στην ηλικία των γυναικών) και να καταγράψουν σε post-it που συνδέονται με γραμμές με αυτές τις τελείες:

- Στερεότυπα φύλου στην μητρική/πατρική οικογένεια
- Στερεότυπα φύλου στην εργασία
- Στερεότυπα φύλου στο σπίτι/γάμο
- Έλεγχος ή ψυχολογική βία στη σχέση
- Οικονομική εξάρτηση
- Σωματική ή σεξουαλική βία μέσα στον γάμο
- Κοινωνική απομόνωση
- Προβλήματα υγείας ή αναπηρία ή άνοια ή άλλη διαθεματική ευαλωτότητα
- Εξάρτηση από φροντιστές/ριες/α

Η παραπάνω είναι μια ενδεικτική λίστα. Θα μπορούσαν να καταγράψουν και άλλα πιθανά στοιχεία που οδηγούν στον σωρευτικό χαρακτήρα.

Βήμα 3

10
min

Κάθε ομάδα παρουσιάζει σύντομα το timeline που δημιούργησε. Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό καθοδηγεί την παρουσίαση ζητώντας από κάθε ομάδα να απαντήσει:

- Σε ποια σημεία της ζωής εμφανίζονται οι πρώτες ενδείξεις βίας;
- Πώς εξελίσσεται η κατάσταση με την πάροδο του χρόνου;
- Πως τα έμφυλα στερεότυπα και η κανονικοποίηση της βίας επηρεάζουν αρνητικά την κατάσταση με την πάροδο του χρόνου;
- Ποια γεγονότα φαίνεται να εντείνουν ή να «παγώνουν» τη βία;
- Πότε γίνεται πιο δύσκολο για το άτομο να απομακρυνθεί;

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό καταγράφει στον πίνακα κοινά μοτίβα που εμφανίζονται, όπως:

- σταδιακή κλιμάκωση (από ψυχολογική σε έλεγχο, απομόνωση, άλλες μορφές βίας)
- οικονομική εξάρτηση
- κανονικοποίηση της βίας
- σιωπή και μη αναζήτηση βοήθειας

Βήμα 4

10
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό κατευθύνει τη συζήτηση ώστε οι/τα συμμετέχοντες/ουσες/α να εστιάσουν στον ρόλο του ηλικιακού ρατσισμού. Ρωτάει τα άτομα που εκπαιδεύονται αν διακρίνουν στις ιστορίες σημάδια ηλικιακού ρατσισμού. Εν συνεχεία ρωτάει αν σε άλλα πλαίσια (για παράδειγμα στην δουλειά, σε κάποια δημόσια υπηρεσία, τράπεζα, φαρμακείο κτλ) μπορεί επίσης να βιώνουν ηλικιακό ρατσισμό που συνδέεται και με τη βία που βιώνουν στο σπίτι. Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό ενθαρρύνει παραδείγματα όπως:

- υποτίμηση της ικανότητας λήψης αποφάσεων
- αγνόηση των αναγκών τους
- αντιμετώπιση ως «ανίκανες» ή «εξαρτημένες»
- μη σοβαρή αντιμετώπιση καταγγελιών

Στη συνέχεια θέτει μια πιο στοχευμένη ερώτηση σχετικά με το πως αυτές οι στάσεις επηρεάζουν την πιθανότητα μια γυναίκα να μιλήσει για βία.

Βήμα 5

5
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό ζητάει από τα άτομα που συμμετέχουν να κάνουν έναν αναστοχασμό σχετικά με τα κοινά στοιχεία των ιστοριών, των timelines και τους λόγους που οι γυναίκες στις ιστορίες δεν ζήτησαν βοήθεια νωρίτερα. Επιπλέον συνδέει τη δραστηριότητα με τον ρόλο των επαγγελματιών στην αναγνώριση σημαδιών σωρευτικής βίας, καθώς και την προσοχή που πρέπει να δίνεται ώστε να βλέπουμε όλη τη διαδρομή ενός ανθρώπου και όχι μόνο το παρόν περιστατικό που πιθανόν παρουσιάζεται. Η αναγνώριση αυτής της διαδρομής είναι το πρώτο βήμα για ουσιαστική υποστήριξη.

Σενάριο 3 : Παράγοντες ευαλωτότητας

Περιγραφή

Στόχος του σεναρίου είναι τα άτομα που συμμετέχουν να κατανοήσουν πώς διαφορετικοί κοινωνικοί, υγειονομικοί και δομικοί παράγοντες μπορούν να αυξήσουν την ευαλωτότητα γυναικών και θηλυκοτήτων μεγαλύτερης ηλικίας στην έμφυλη βία. Μέσα από τη χρήση «καρτών ταυτότητας», καλούνται να εντοπίσουν πιθανούς κινδύνους και να κατανοήσουν ότι η ευαλωτότητα διαμορφώνεται συχνά από τον συνδυασμό πολλαπλών παραγόντων (intersectionality), όπως είναι η ηλικία, το φύλο, η υγεία, η οικονομική κατάσταση και η κοινωνική θέση.

Στόχοι

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας τα συμμετέχοντα άτομα θα μπορούν να:

- αναγνωρίζουν βασικούς παράγοντες ευαλωτότητας (π.χ. άνοια, αναπηρία, εξάρτηση)
- κατανοούν πώς πολλαπλοί παράγοντες συνδυάζονται και αυξάνουν τον κίνδυνο βίας
- αναγνωρίζουν τη σημασία της διαθεματικότητας (intersectionality) στην έμφυλη βία
- εντοπίζουν πιθανούς κινδύνους σε διαφορετικά περιβάλλοντα (σπίτι, δομές, κοινότητα)
- προβληματίζονται για τον ρόλο των επαγγελματιών στην αναγνώριση ευαλωτότητας

Υλικά

- Κάρτες ταυτότητας (εκτυπωμένες – 1 ανά ομάδα)
- Χαρτιά ή post-it ανα ομάδα
- Στυλό / μαρκαδόροι
- Πίνακας ή flipchart για τον/την εκπαιδευτή/ρια

Προετοιμασία

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό έχει εκτυπώσει τις κάρτες ταυτότητας και έχει διαθέσιμα χαρτιά, στυλό και (προαιρετικά) post-it για κάθε ομάδα. Έχει διαμορφώσει τον χώρο ώστε να υποστηρίζει εργασία σε ομάδες και έχει εξασφαλίσει πίνακα ή flipchart για την καταγραφή των βασικών σημείων. Επίσης έχει τυπώσει και κόψει τις κάρτες ταυτότητας για κάθε ομάδα.

Βήμα 1

5
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό ρωτάει τα συμμετέχοντα άτομα πως ορίζουν εκείνα την ευαλωτότητα. Ζητάει επίσης να αναρωτηθούν αν η έννοια της ευαλωτότητας πηγάζει από τα χαρακτηριστικά του ίδιου του ατόμου ή αποτελεί αποτέλεσμα διαφόρων συνθηκών. Σημαντικό είναι να τονίσει ότι η ευαλωτότητα δεν είναι «αδυναμία» του ατόμου, αλλά προκύπτει από κοινωνικούς, οικονομικούς και θεσμικούς παράγοντες που περιορίζουν την αυτονομία και την προστασία του.

Βήμα 2

10
min

Τα συμμετέχοντα άτομα χωρίζονται σε ομάδες (3–4 άτομα). Κάθε ομάδα λαμβάνει μία κάρτα ταυτότητας. Κάθε ομάδα καλείται να συζητήσει και να καταγράψει:

- Ποιοι παράγοντες ευαλωτότητας εμφανίζονται στο προφίλ; (π.χ. άνοια, κινητικά προβλήματα, ψυχική νόσος, εξάρτηση από φροντιστή, μεταναστευτικό υπόβαθρο, γλωσσικά εμπόδια, κοινωνική απομόνωση, χαμηλό εισόδημα)
- Σε ποια σημεία το άτομο εξαρτάται από άλλους; (π.χ. για οικονομική διαχείριση, πρόσβαση σε φάρμακα ή υπηρεσίες υγείας, μετακινήσεις, καθημερινή φροντίδα, λήψη αποφάσεων, επικοινωνία με υπηρεσίες)
- Ποιοι πιθανοί κίνδυνοι κακοποίησης υπάρχουν; (π.χ. οικονομική εκμετάλλευση, παραμέληση, ψυχολογική πίεση ή έλεγχος, σωματική κακοποίηση, περιορισμός ελευθερίας, απομόνωση από το κοινωνικό δίκτυο)
- Σε ποιο περιβάλλον (σπίτι, δομή, κοινότητα) μπορεί οι κίνδυνοι να γίνουν μεγαλύτεροι; (π.χ. μέσα στο σπίτι από μέλος της οικογένειας, σε δομή φροντίδας λόγω εξάρτησης από προσωπικό, στην κοινότητα λόγω απομόνωσης ή έλλειψης υποστηρικτικών υπηρεσιών)
- Υπάρχουν συνδυασμοί παραγόντων που εντείνουν την ευαλωτότητα;

Βήμα 3

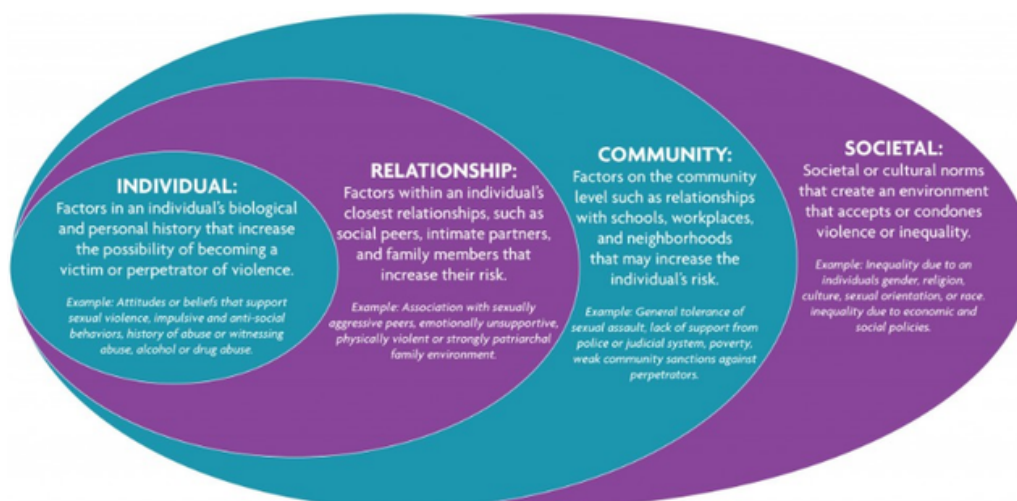
15
min

Κάθε ομάδα παρουσιάζει σύντομα το προφίλ και τα βασικά σημεία που κατέγραψε στις παραπάνω ερωτήσεις. Οι ομάδες συζητούν για τυχόν κοινές ή διαφορετικές καταγραφές.

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό μπορεί να ενθαρρύνει να συζητήσουν και θέματα όπως “καλή πρόθεση” (κάρτα 1- η γειτόνισσα βοηθάει με καλή πρόθεση καθώς δεν υπάρχει άλλος συγγενής ή υπηρεσία), “αόρατη εξουσία και θεσμική βία” (κάρτα 2- ο γιος φροντίζει τη μητέρα του αλλά στην πραγματικότητα την αποκλείει, το γλωσσικό εμπόδιο αποτελεί θεσμική βία), “ιδρυματοποίηση ή φροντίδα (κάρτα 3), “κανονικοποίηση και στερεότυπα” (κάρτα 4- ο σύζυγος μόνο εργάζεται και διαχειρίζεται τα οικονομικά της οικογένειας), “η ψυχική υγεία ως προσωπικό θέμα και όχι κοινωνικό” (κάρτα 5- ιατρικό μοντέλο αναπηρίας vs κοινωνικό μοντέλο αναπηρίας ή μοντέλο με βάση τα ανθρώπινα δικαιώματα)

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό μπορεί να προβάλει επίσης την παρακάτω εικόνα και να συζητήσει το Social ecological model of violence και το πως διαμορφώνεται αυτό για της ηλικιωμένες γυναίκες.

SOCIAL ECOLOGICAL MODEL

Μερικά σχετικά παραδείγματα με βάση αυτό:

Προφίλ θύματος: ηλικίας 80+ ετών, γυναίκες ή θηλυκότητες, χαμηλού εισοδήματος, με προβλήματα υγείας, με γνωστική δυσλειτουργία, με δυσκολίες κινητικότητας, με καταθλιπτικά συμπτώματα, αδύναμο κοινωνικό δίκτυο.

Προφίλ θύτη: κατάχρηση ουσιών, ιστορικό βίας (π.χ. μαρτυρίες ή εμπειρίες βίας ως παιδί, θύτες ενδοοικογενειακής βίας στο παρελθόν), ψυχικά ή ψυχολογικά προβλήματα (π.χ. κατάθλιψη), οικονομική εξάρτηση από το θύμα (π.χ. άνεργος γιος), συμβίωση θύτη και θύματος, μακροχρόνια κυριαρχική θέση (εξουσία) του θύτη στην οικογένεια, προβλήματα υγείας θύτη που προκαλούν επιθετική συμπεριφορά
Προφίλ σχέσης θύτη-θύματος: σύζυγος, μέλος της οικογένειας (κυρίως γιος), το θύμα και ο θύτης ζουν στο ίδιο σπίτι.

Προφίλ κοινότητας: αδύναμες κυρώσεις κατά της έμφυλης ή και ενδοοικογενειακής βίας, κοινωνικοί κανόνες σχετικά με την ιδιωτικότητα (στο σπίτι), κοινωνικοί κανόνες για την ανδρική κυριαρχία έναντι των θηλυκοτήτων (πχ οικονομική εξουσία ή εξουσία στην λήψη αποφάσεων), στερεότυπα για τα φύλα, κοινωνική κανόνες που υποστηρίζουν τη βία, κοινωνική απομόνωση.

Αν η κοινότητα είναι μονάδα φροντίδας επιπλέον: αίσθημα επιβάρυνσης του φροντιστή/ριας/ο, επιθετική συμπεριφορά λόγω ασθένειας του θύματος/λήπτη φροντίδας, ποιότητα σχέσης πριν την αλλαγή της κατάστασης υγείας του θύματος, έλλειψη προσωπικού, ελλιπής εκπαίδευση προσωπικού, στάση προσωπικού (δεν υποστηρίζει τα δικαιώματα των ασθενών), απομόνωση ηλικιωμένου ατόμου, μεγάλες εγκαταστάσεις με πολλά φιλοξενούμενα άτομα.

Προφίλ κοινωνίας: Πολιτισμικοί κανόνες και παραδόσεις, σεξισμός, ηλικιακός ρατσισμός, κουλτούρα βίας, κανονικοποίηση της βίας, κατάχρηση από το σύστημα (π.χ. κακομεταχείριση από φορείς υγείας και υπηρεσίες), θεσμική βία.

Βήμα 4

10
min

Κάθε ομάδα καλείται να προσθέσει στην κάρτα ταυτότητας που ήδη έχει έναν επιπλέον παράγοντα ευαλωτότητας από αυτούς που έχουν καταγράψει άλλες ομάδες, πχ άνοια, οικονομική εξάρτηση, κοινωνική απομόνωση, μετανάστευση, αναπηρία, ιδρυματοποίηση. Με βάση αυτό καλούνται τα συμμετέχοντα άτομα να δουν πως αλλάζουν οι παραπάνω καταγραφές του βήματος 2. Επίσης μπορούν να καταγράψουν και για τις 2 περιπτώσεις ποια περίπτωση είναι πιο ορατή και ποια πιο αόρατη.

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό μπορεί να ζητήσει από τις ομάδες να σκεφτούν πράγματα που θα μπορούσαν να δράσουν προστατευτικά π.χ. φίλοι, γείτονες, υπηρεσίες, οικονομική αυτονομία κτλ.

Βήμα 5

5
min

Στο κλείσιμο ο/η/το εκπαιδευτής/ρια/ό ζητάει από τα άτομα που συμμετέχουν να κάνουν έναν αναστοχασμό σχετικά με τους παράγοντες ευαλωτότητας και την διαθεματικότητα της έμφυλης βίας ειδικότερα στην τρίτη ηλικία. Επιπλέον συνδέει τη δραστηριότητα με τον ρόλο των επαγγελματιών στην αναγνώριση παραγόντων ευαλωτότητας και της διαθεματικής τους σύνδεσης ώστε να παρέχουν μια πιο στοχευμένη υποστήριξη.

Σενάριο 4 : Red flags

Περιγραφή

Στόχος του σεναρίου είναι τα συμμετέχοντα άτομα να εξασκηθούν στην αναγνώριση πιθανών ενδείξεων (red flags) έμφυλης βίας σε γυναίκες και θηλυκότητες μεγαλύτερης ηλικίας. Τα συμμετέχοντα άτομα καλούνται να εντοπίσουν σωματικά, ψυχολογικά και κοινωνικά σημάδια, κατανοώντας ότι η βία συχνά δεν είναι εμφανής και εκδηλώνεται έμμεσα μέσα από αλλαγές στη συμπεριφορά, την υγεία και τις σχέσεις.

Στόχοι

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας τα συμμετέχοντα άτομα θα μπορούν να:

- αναγνωρίζουν πιθανά σημάδια έμφυλης βίας σε διαφορετικά επίπεδα (σωματικό, ψυχολογικό, κοινωνικό)
- κατανοούν ότι τα σημάδια δεν εμφανίζονται πάντα ξεκάθαρα ή μεμονωμένα
- εξασκούνται στη σύνδεση ενδείξεων μεταξύ τους (pattern recognition)
- διακρίνουν τη διαφορά μεταξύ «ένδειξης» και «απόδειξης»
- ενισχύουν την επαγγελματική τους εγρήγορση στην καθημερινή πρακτική

Υλικά

- Εκτυπωμένοι πίνακες (red flags & δυσκολίες αναγνώρισης)
- Εκτυπωμένοι διάλογοι (1 ανά ομάδα)
- Post-it
- Στυλό / μαρκαδόροι
- Πίνακας ή flipchart

Προετοιμασία

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ο εκτυπώνει τους πίνακες και τους διαλόγους και φροντίζει κάθε ομάδα να έχει έναν διαφορετικό διάλογο. Επίσης προετοιμάζει τον πίνακα/flipchart χωρισμένο σε κατηγορίες (σωματικά, ψυχολογικά, κοινωνικά σημάδια).

Βήμα 1

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό εξηγεί σύντομα την έννοια του red flag και ζητάει από τα συμμετέχοντα άτομα να γράψουν σε post-it σημάδια έμφυλης βίας που γνωρίζουν ήδη και να τα τοποθετήσουν στο πίνακα/flip chart σε κατηγορίες π.χ. σωματικά σημάδια, σημάδια παραμέλησης, συμπεριφορικά σημάδια. Ταυτόχρονα μπορεί να τα διαβάζουν τα ίδια τα άτομα ή ο/η/το εκπαιδευτής/ρια/ό ώστε να μην τοποθετούνται πολλές φορές τα ίδια.

Βήμα 2

Στη συνέχεια ο/η/το εκπαιδευτής/ρια/ό χωρίζει τα συμμετέχοντα άτομα σε 3-5 ομάδες και μοιράζει εκτυπωμένους τους παρακάτω πίνακες που περιέχουν κλινικές/ ιατροδικαστικές ενδείξεις σωματικής ή σεξουαλικής βίας και δυσκολίες στην αναγνώριση των ενδείξεων λόγω συμπτωμάτων εξαιτίας ηλικίας ή ασθενειών. Επίσης μοιράζει αντίστοιχα κάποιους διαλόγους (σε γραπτή μορφή). Κάθε ομάδα διαβάζει τον διάλογο που έχει λάβει και καλείται να εργαστεί πάνω σε αυτόν με βάση τους πίνακες. Οι ομάδες καλούνται να εντοπίσουν και να καταγράψουν:

- Ποια σημεία στον διάλογο αποτελούν πιθανά red flags;
- Σε ποια κατηγορία ανήκουν (σωματικά, ψυχολογικά, κοινωνικά);
- Ποια στοιχεία μπορούν να εξηγηθούν και με βάση την ηλικία ή κάποια ασθένεια;
- Υπάρχουν αντιφάσεις ή ασάφειες στις απαντήσεις;
- Υπάρχει κάποιο μοτίβο ή συνδυασμός ενδείξεων (pattern);

Οι ομάδες σημειώνουν τα red flags απευθείας πάνω στο κείμενο του διαλόγου (π.χ. υπογράμμιση, κύκλους) και καταγράφουν σύντομα συμπεράσματα σε post-it.

Βήμα 3

10
min

Κάθε ομάδα παρουσιάζει συνοπτικά 2–3 σημεία που θεωρεί πιο σημαντικά red flags και 1–2 σημεία που θεωρεί αμφίσημα και θα μπορούσε πράγματι να ήταν λόγω ηλικίας. Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό τα καταγράφει στον πίνακα.

Βήμα 4

10
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό καθοδηγεί τη συζήτηση πάνω σε όσα καταγράφηκαν με ερωτήσεις όπως:

- Ποια σημεία είναι ανησυχητικά αλλά όχι από μόνα τους αποδεικτικά;
- Πότε πολλά μικρά σημάδια αρχίζουν να συνθέτουν ένα μοτίβο;
- Ποια στοιχεία ήταν πιο εύκολο να αποδοθούν στην ηλικία ή σε ασθένεια;

Στόχος είναι να αναδειχθεί ότι η σημασία δεν βρίσκεται μόνο σε ένα μεμονωμένο σημάδι, αλλά στον συνδυασμό ενδείξεων.

Βήμα 5

5
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό ζητά από τα συμμετέχοντα άτομα να αναστοχαστούν:

- τι θα μπορούσε εύκολα να περάσει απαρατήρητο
- ποια red flags θεωρούν πιο δύσκολα στην αναγνώριση
- πώς μπορούν ως επαγγελματίες να παραμένουν σε επαγρύπνηση χωρίς να βγάζουν βιαστικά συμπεράσματα

Κλείνει τονίζοντας ότι τα red flags δεν είναι αποδείξεις, αλλά σημάδια που χρειάζονται προσοχή, σύνδεση και περαιτέρω διερεύνηση.

Σενάριο 5 : Ο ρόλος του επαγγελματία

Περιγραφή

Στόχος του σεναρίου είναι τα συμμετέχοντα άτομα να κατανοήσουν τον ρόλο τους ως επαγγελματίες στην υποστήριξη ηλικιωμένων γυναικών που βιώνουν έμφυλη βία, μέσα από το παράδειγμα του παιχνιδιού CAREαίες. Μέσα από ανάλυση πραγματικών διαλόγων και επιλογών, διερευνούν τι σημαίνει υποστηρικτική και τραυματοκεντρική προσέγγιση, αναγνωρίζοντας τόσο τις δυνατότητες όσο και τα όρια του ρόλου τους.

Στόχοι

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας τα συμμετέχοντα άτομα θα μπορούν να:

- αναγνωρίζουν βασικές αρχές υποστηρικτικής επικοινωνίας
- διακρίνουν τη διαφορά μεταξύ διερεύνησης και ανάκρισης
- εντοπίζουν πρακτικές που ενισχύουν την ασφάλεια και την αυτονομία
- δημιουργούν ένα ασφαλές περιβάλλον και πλαίσιο (follow up)
- αναγνωρίζουν τα όρια του ρόλου τους ως επαγγελματίες

Υλικά

- Πρόσβαση μέσα από laptop (ή laptop και προβολέα) στο παιχνίδι CAREαίες-Σενάριο 7- Είναι ή δεν είναι βία
- Flipchart ή πίνακας
- Μαρκadόροι/στυλό
- Post-it
- Χαρτιά

Προετοιμασία

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό εγκαθιστά το παιχνίδι σε ένα laptop (ή περισσότερα) και συνδέει τον προβολέα αν το παιχνίδι παιχτεί στην ολομέλεια. Επιπλέον ετοιμάζει χαρτιά, post-it, μαρκadόρους/στυλό και το πίνακα ή flipchart για το εργαστήριο.

Βήμα 1

5
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό θέτει το ερώτημα στα συμμετέχοντα άτομα τι θα ήταν το πρώτο πράγμα που θα σκέφτονταν να πουν σε κάποιο άτομο (κυρίως ηλικιωμένη θηλυκότητα) που πιθανόν βιώνει έμφυλη βία (π.χ. “να πω να φύγει”, “να κάνει καταγγελία”). Πριν το επόμενο βήμα, ρωτά την ολομέλεια αν αυτή θα ήταν μια σωστή όντως κίνηση και αν αυτό πάντα είναι η βοήθεια που χρειάζονται τα άτομα αυτά.

Βήμα 2

15
min

Τα συμμετέχοντα άτομα είτε σε ομάδες (2-3 άτομα) είτε στην ολομέλεια παίζουν το Σενάριο- Είναι ή δεν είναι βία από το παιχνίδι CAREαίες και παίρνουν αποφάσεις στα διάφορα στάδια της συζήτησης. Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό όταν παίζει το παιχνίδι στην ολομέλεια μπορεί να σταματά σε κάποια σημεία για τυχόν διευκρινίσεις, ερωτήσεις ή συζήτηση επί διαφορετικών οπτικών ανάλογα τους επαγγελματίες ή μέλη της κοινότητας που εμπυχώνει.

Βήμα 3

10
min

Μετά το παιχνίδι ο/η/το εκπαιδευτής/ρια/ό τους μοιράζει post-it για να γράψουν σε ένα χρώμα τι είναι σημαντικό να κάνουν ως επαγγελματίες (ή μέλη της κοινότητας) ανάλογα το ρόλο τους και σε ένα άλλο χρώμα τι είναι σημαντικό να μη κάνουν ή να λάβουν υπόψη τους πριν το κάνουν. Τα post-it τοποθετούνται στο πίνακα σε δύο στήλες “Ο ρόλος μου είναι” και “Ο ρόλος μου ΔΕΝ είναι”

Βήμα 4

10
min

Ο/η/το εκπαιδευτής/ρια/ό επιλέγει κάποια από τα post-it για να αναφερθούν ή συζητηθούν ανάλογα τις ανάγκες της ομάδας. Θέτει ερωτήματα όπως:

- Τι σας φαίνεται πιο δύσκολο να εφαρμόσετε στην δική σας εργασία και ρόλο;
- Υπάρχει κάποιο σημείο που προβληματίζεστε πως να διαχειριστείτε με βάση το ρόλο σας;
- Πότε είναι πιο δύσκολο να μην “παρέμβουμε” πιο δυναμικά;

Ο στόχος είναι να αναδειχθούν τα όρια μεταξύ βοήθειας και παρέμβασης πέρα από τη θέληση του ατόμου, η σημασία της διατήρησης της αυτονομίας του ατόμου και οι πραγματικές δυσκολίες εφαρμογής της τραυματοκεντρικής θεωρίας στην καθημερινή πράξη.

Βήμα 5

5
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό ζητά από τα συμμετέχοντα άτομα να μοιραστούν μία βασική σκέψη ή κάτι που κρατούν από το εργαστήριο. Συνοψίζει ότι ο ρόλος του επαγγελματία δεν είναι να δίνει έτοιμες λύσεις ή να καθοδηγεί αποφάσεις, αλλά να δημιουργεί ένα ασφαλές πλαίσιο όπου το άτομο μπορεί να εκφραστεί, να κατανοήσει την κατάστασή του και να προχωρήσει με τον δικό του ρυθμό. Τονίζει ότι η ενδυνάμωση βασίζεται στη σχέση εμπιστοσύνης, στον σεβασμό της αυτονομίας και στη συνεχή παρουσία (follow-up), ακόμη και όταν δεν υπάρχουν άμεσες αλλαγές.

Σενάριο 6 : Χαρτογράφηση κοινότητας

Περιγραφή

Στόχος του σεναρίου είναι τα συμμετέχοντα άτομα να κατανοήσουν το ρόλο τους εντός της κοινότητας (ως επαγγελματίες, εθελοντές/ριες/ά ή μέλη της κοινότητας) και όχι απομονωμένα. Να δουν τη θέση τους και την επίδρασή-επιρροή τους ως μέρος ενός ευρύτερου δικτύου σύμφωνα με τη StoP μεθοδολογία, η οποία βασίζεται στην ενεργοποίηση της κοινότητας και των κοινωνικών δικτύων.

Στόχοι

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας τα συμμετέχοντα άτομα θα μπορούν να:

- αναγνωρίζουν τον ρόλο τους μέσα σε ένα κοινοτικό δίκτυο (όχι μόνο ως "ειδικοί")
- κατανοούν τη σημασία της συνεργασίας μεταξύ διαφορετικών επαγγελματιών και φορέων
- εντοπίζουν βασικούς stakeholders στην κοινότητα
- ιεραρχούν ποιοι/ες είναι κρίσιμοι για παρέμβαση
- αντιλαμβάνονται ότι η πρόληψη της βίας είναι συλλογική ευθύνη και όχι ατομική

Υλικά

- Flipchart ή πίνακας
- Μαρκadόροι
- Post-it (διαφορετικών χρωμάτων, αν είναι δυνατόν)
- Χαρτιά Α3 ή μεγάλα χαρτόνια για ομαδική εργασία
- Στυλό ή μολύβια για τα συμμετέχοντα άτομα
- Εκτυπωμένη ή προβολή της εικόνας/διαγράμματος με τα βήματα της StoP μεθοδολογίας

Προετοιμασία

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό προετοιμάζει εκ των προτέρων τα υλικά (flipchart, post-it, χαρτόνια) και την εικόνα/παρουσίαση με τα βήματα της StoP μεθοδολογίας. Είναι χρήσιμο να έχει σκεφτεί ένα ενδεικτικό παράδειγμα κοινότητας, σε περίπτωση που οι συμμετέχοντες δυσκολευτούν να ξεκινήσουν. Παράλληλα, προετοιμάζεται να διευκολύνει τη συζήτηση χωρίς να κατευθύνει τις απαντήσεις, ενθαρρύνοντας τη συμμετοχή όλων.

Βήμα 1

5
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό ρωτάει αρχικά τα συμμετέχοντα άτομα ποιος φταίει κατά την γνώμη τους για την έμφυλη βία και ποιος είναι υπεύθυνος για την καταπολέμησή της σημειώνει κάποιες απαντήσεις. Στη συνέχεια εξηγεί στα συμμετέχοντα άτομα το θέμα του εργαστηρίου και συνοπτικά τα βήματα της STOP κοινοτικής μεθοδολογίας για την καταπολέμηση της έμφυλης βίας. Εξηγεί ότι η βία δεν είναι ατομικό ζήτημα αλλά ζήτημα της κοινότητας. Εν συνεχεία παρουσιάζει αυτή την εικόνα όπου φαίνονται τα βήματα της μεθοδολογίας με φωτογραφίες όπως έχουν εφαρμοστεί.

Βήμα 2

15
min

Τα συμμετέχοντα άτομα χωρίζονται σε ομάδες (3-4 άτομα) και ο/η/το εκπαιδευτής/ρια/ό τους ζητάει να γράψουν ανθρώπους και φορείς που βρίσκονται σε μια γειτονιά. Παράδειγμα: Επαγγελματίες (γιατροί, κοινωνικοί λειτουργοί, φαρμακοποιοί, δικηγόροι, αστυνομικοί κτλ), Άτυποι ρόλοι (γείτονες, συγγενείς, φίλοι/ες, καταστηματάρχες κτλ), Φορείς (ΚΑΠΗ, εκκλησία, καφενεία, φαρμακεία, δομές υγείας, υπηρεσίες του δήμου κτλ). Αν τα συμμετέχοντα άτομα είναι από μια συγκεκριμένη γειτονιά ή κοινότητα μπορούν να εμβαθύνουν εκεί και να μπουν σε επιπλέον λεπτομέρειες. Αν δεν είναι από την ίδια κοινότητα μπορούν να μιλήσουν πιο γενικά με βάση τις κοινότητες που ζουν.

Παραδείγματα επιπλέον λεπτομερειών που μπορούν να μπουν:

- πως είναι η δομή των κτιρίων και των δρόμων στην κοινότητα (χαμηλά κτίρια, φωτεινοί δρόμοι, ψηλά κτίρια, κολλητά το ένα στο άλλο, υπάρχουν ή όχι πάρκα, παιδικές χαρές κτλ)
- που μαζεύονται τα άτομα της κοινότητας (κυρίως ηλικιωμένα) ανάλογα το προφίλ τους (πχ ΚΑΠΗ, καφενεία, εκκλησία, μένουν στο σπίτι, ΜΚΟ, κέντρα υγείας κτλ)
- με τι μέσα μετακινούνται τα άτομα της κοινότητας (κυρίως ηλικιωμένα) ανάλογα το προφίλ τους (πχ με τα πόδια, λεωφορεία/τρόλεϊ, μετρό, αυτοκίνητο, ποδήλατο)
- -ποιο είναι το ευρύτερο περιβάλλον στην κοινότητα (πχ φτωχιά- πλούσια γειτονιά, τουριστική, πολιτιστική, εργατική κτλ)
- ποια άτομα κυρίως αλληλεπιδρούν (πχ με ηλικιωμένα άτομα κυρίως).

Βήμα 3

15
min

Ανά ομάδα τα συμμετέχοντα άτομα δίνουν ένα σύμβολο για τα πιο σημαντικά άτομα ή φορείς που συνδέονται με τα άτομα τρίτης ηλικίας της κοινότητας (πχ γιατροί σε κέντρα υγείας, ΚΑΠΗ, φαρμακοποιοί κτλ), ένα σύμβολο για τα άτομα ή φορείς που είναι απαραίτητα για την καταπολέμηση της βίας (πχ αστυνομία, κοινωνικοί λειτουργοί, σχετικές υπηρεσίες του δήμου), και ένα σύμβολο για άτομα ή φορείς που είναι χρήσιμα στο πλαίσιο της κοινότητας και της δράσης για την καταπολέμηση της βίας (πχ καταστηματαρχες, φίλοι/ες, γείτονες κτλ). Οι ομάδες παρουσιάζουν τα αποτελέσματα των 2 προηγούμενων βημάτων στην ολομέλεια και αλληλοσυμπληρώνονται συζητώντας.

Βήμα 4

5
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ο ζητά στα συμμετέχοντα άτομα να σημειώσουν που βρίσκονται τα ίδια μέσα στην κοινότητα. Ποιο ρόλο δηλαδή έχουν και να καταγράψουν σε ένα ή δυο post-it την κατηγορία στην οποία ανήκουν (χρήσιμα, σημαντικά, απαραίτητα), την επιρροή- επίδραση που μπορεί να έχουν στην καταπολέμηση της βίας στην κοινότητα και ποια άτομα ακριβώς ή φορείς στην κοινότητα μπορούν να επηρεάσουν.

Βήμα 5

5
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ο καλεί τα συμμετέχοντα άτομα να αναστοχαστούν πάνω στη δραστηριότητα και να σκεφτούν τι ρόλους ίσως υποτιμούσαν εντός της κοινότητας ενώ ήταν σημαντικοί για την καταπολέμηση της έμφυλης βίας, αλλά και τι θα μπορούσαν να κάνουν διαφορετικά στην πράξη μετά το εργαστήριο. Συνοψίζει ότι, σύμφωνα με τη StoP μεθοδολογία, η πρόληψη και η αντιμετώπιση της έμφυλης βίας δεν είναι ευθύνη μόνο των “ειδικών”, αλλά αποτέλεσμα συλλογικής δράσης, όπου κάθε ρόλος άτυπος ή θεσμικός μπορεί να συμβάλλει ουσιαστικά.

Σενάριο 7 : Δημιουργώντας κοινότητες φροντίδας

Περιγραφή

Στόχος του σεναρίου είναι τα συμμετέχοντα άτομα να κατανοήσουν πώς μπορεί να δημιουργηθεί ένας ασφαλής χώρος (safe space) και μια κοινότητα φροντίδας απέναντι στην έμφυλη βία, με βάση την κοινοτική μεθοδολογία. Τα συμμετέχοντα άτομα διερευνούν ποιος είναι ο ρόλος μιας κοινοτικής ομάδας, ποια είναι τα βασικά βήματα δημιουργίας ενός safe space, ποιοι ρόλοι χρειάζονται και πώς η κοινότητα μπορεί να λειτουργήσει προληπτικά και υποστηρικτικά χωρίς να υποκαθιστά θεσμικούς φορείς.

Στόχοι

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας τα συμμετέχοντα άτομα θα μπορούν να:

- αναγνωρίζουν τι είναι και τι δεν είναι ένας ασφαλής χώρος στην κοινότητα και πως να τον δημιουργούν
- κατανοούν τον ρόλο μιας κοινοτικής ομάδας στην πρόληψη και αντιμετώπιση της έμφυλης βίας
- διακρίνουν τη διαφορά ανάμεσα στην ενδυνάμωση και στον έλεγχο ή τη διερεύνηση περιστατικών
- αναγνωρίζουν τη σημασία της χαρτογράφησης της κοινότητας, των προσωπικών συναντήσεων και των ρόλων
- σχεδιάζουν βασικά στοιχεία μιας δικής τους μικρής κοινοτικής πρωτοβουλίας ή ασφαλούς χώρου

Υλικά

- Πρόσβαση μέσω laptop ή υπολογιστή στο παιχνίδι CAREαίες – Σενάριο 8 «Δημιουργία νέου safe space σε καινούρια κοινότητα»
- Προβολέας, αν το παιχνίδι παιχτεί στην ολομέλεια
- Flipchart ή πίνακας
- Μαρκadόροι / στυλό
- Post-it
- Χαρτιά A3 ή χαρτόνια για ομαδική εργασία

Προετοιμασία

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό εγκαθιστά και δοκιμάζει το παιχνίδι εκ των προτέρων και διασφαλίζει ότι το Σενάριο 8 μπορεί να παιχτεί χωρίς τεχνικά προβλήματα. Είναι επίσης χρήσιμο να έχει ετοιμάσει ένα απλό παράδειγμα κοινότητας ή γειτονιάς, σε περίπτωση που οι ομάδες δυσκολεύονται να περάσουν από το παιχνίδι στον σχεδιασμό της δικής τους εφαρμογής.

Βήμα 1

5
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό ξεκινά ρωτώντας τα συμμετέχοντα άτομα τι θεωρούν ότι είναι ένας ασφαλής χώρος μέσα σε μια κοινότητα. Καταγράφει συνοπτικά απαντήσεις στον πίνακα. Στη συνέχεια εξηγεί ότι, σύμφωνα με τη κοινοτική προσέγγιση για την καταπολέμηση της έμφυλης βίας (Stop), η κοινότητα δεν λειτουργεί ως αστυνομία της γειτονιάς, ούτε ως μηχανισμός ελέγχου, αλλά ως δίκτυο σχέσεων, εμπιστοσύνης, πρόληψης και σύνδεσης με υποστήριξη. Επίσης ότι δίνει έμφαση στην κοινότητα, στην ενεργοποίηση πολιτών, στη συλλογική ευθύνη και στην ασφαλή δικτύωση, όχι στη διερεύνηση ή στην υποκατάσταση των ειδικών υπηρεσιών.

Βήμα 2

15
min

Τα συμμετέχοντα άτομα είτε σε ολομέλεια είτε σε μικρές ομάδες (2–3 άτομα) παίζουν το Σενάριο 8 του παιχνιδιού CAREαίες- «Δημιουργία νέου safe space σε καινούρια κοινότητα». Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό μπορεί να σταματά σε ορισμένα κομβικά σημεία και να συζητά σχετικά με σημεία που αφορούν το τι είναι ή όχι ένας ασφαλής χώρος, ποιος είναι ο ρόλος μιας κοινοτικής ομάδας, το πως συνδέει η ομάδα με θεσμικές υπηρεσίες και φορείς κτλ.

Βήμα 3

10
min

Μετά το παιχνίδι, ο/η/το εκπαιδευτής/ρια/ό ζητά από τα συμμετέχοντα άτομα να χωριστούν σε μικρές ομάδες (2–3 άτομα) και να καταγράψουν σε post-it και σε χαρτί/χαρτόνι τι θεωρούν ότι είναι τα πιο βασικά συστατικά για να λειτουργήσει ο φορέας στον οποίο είναι μέλη ή κάποιος άλλος φορέας της κοινότητας που γνωρίζουν ως ασφαλής χώρος (safe space). Στο κέντρο του χαρτιού/χαρτονιού μπορούν να βάλουν το όνομα του φορέα που σκέφτονται και γύρω από αυτόν τα post-it. Ενδεικτικά ζητά να καταγράψουν: το βασικό σκοπό, τις αρχές που διέπουν το safe space, τους ρόλους και 2–3 πρακτικά βήματα προς αυτήν τη κατεύθυνση με βάση την υπάρχουσα κατάσταση στον φορέα.

Βήμα 4

10
min

Στη συνέχεια, οι ομάδες καλούνται να χαρτογραφήσουν συνδέσεις που μπορούν να κάνουν με μέλη της τοπικής κοινωνίας ή άλλους φορείς της κοινότητας και να ιεραρχήσουν/κατηγοριοποιήσουν τη δράση τους για σύνδεση με αυτούς. Στο τέλος κάθε ομάδα παρουσιάζει το πλάνο της και όλα τα συμμετέχοντα άτομα προτείνουν επιπλέον ιδέες ή παρατηρήσεις που μπορούν να είναι γόνιμες στην υλοποίηση του πλάνου.

Βήμα 5

5
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ο συνοψίζει ότι ένας ασφαλής χώρος και κοινότητα φροντίδας δεν δημιουργείται μόνο με καλή πρόθεση, αλλά με ξεκάθαρο σκοπό, κοινές αρχές, σαφείς ρόλους, εμπιστευτικότητα, εκπαίδευση και σύνδεση με το τοπικό δίκτυο. Τονίζει ότι η κοινοτική φροντίδα δεν σημαίνει παρέμβαση χωρίς όρια, αλλά ενεργοποίηση της κοινότητας με υπευθυνότητα, σταθερότητα και σεβασμό στην αυτονομία των ατόμων.

Σενάριο 8 : Καλές πρακτικές στην αναγνώριση έμφυλης βίας σε ηλικιωμένα άτομα

Περιγραφή

Στόχος του σεναρίου είναι τα συμμετέχοντα άτομα να κατανοήσουν και να δημιουργήσουν υλικό διάχυσης για καλές πρακτικές στην υποστήριξη ηλικιωμένων θυμάτων έμφυλης βίας, μέσα από τη δημιουργία ενός σύντομου podcast. Μέσα από τη διαδικασία σχεδιασμού και “ηχογράφησης”, μετατρέπουν θεωρητικές αρχές και εργαλεία σε απλό, κατανοητό λόγο, όπως θα τις εξηγούσαν σε άλλους επαγγελματίες ή στην κοινότητα.

Στόχοι

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας τα συμμετέχοντα άτομα θα μπορούν να:

- μεταφράζουν τη θεωρία σε πρακτική γλώσσα
- γνωρίζουν εργαλεία ανίχνευσης σημαδιών ή/και επιπέδου επικινδυνότητας περιστατικών
- αναγνωρίζουν τι βοηθά και τι βλάπτει στην επικοινωνία με πιθανά θύματα
- ενισχύουν την επαγγελματική τους ταυτότητα και στάση
- επικοινωνούν με σαφήνεια και ενσυναίσθηση

Υλικά

- Flipchart / πίνακας
- Μαρκadόροι
- Post-it
- Εκτυπωμένο υλικό με καλές πρακτικές
- Χαρτιά για σημειώσεις
- Μικρόφωνο-λάπτοπ ή κινητό (άλλη συσκευή καταγραφής ηχητικής ή και βίντεο)

Προετοιμασία

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό επιλέγει και εκτυπώνει αποσπάσματα από το υλικό με τις καλές πρακτικές, φροντίζοντας να περιλαμβάνουν τόσο αρχές επικοινωνίας όσο και πρακτικά εργαλεία αναγνώρισης και αξιολόγησης περιστατικών. Παράλληλα, προετοιμάζει το template του podcast (είτε εκτυπωμένο είτε σε προβολή) και εξασφαλίζει τον απαραίτητο εξοπλισμό για πιθανή ηχογράφηση (π.χ. κινητά, μικρόφωνο, laptop). Επίσης οργανώνει τον χώρο ώστε να διευκολύνεται η εργασία σε μικρές ομάδες και ενημερώνει τα συμμετέχοντα άτομα ότι το τελικό προϊόν (podcast) μπορεί να αξιοποιηθεί ως υλικό διάχυσης.

Βήμα 1

5
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό εξηγεί στα συμμετέχοντα άτομα ότι το κύριο θέμα του εργαστηρίου είναι η διερεύνηση και διάχυση καλών πρακτικών στην αναγνώριση και υποστήριξη ηλικιωμένων θηλυκοτήτων που έχουν βιώσει έμφυλη βία. Παράλληλα μοιράζει σελίδες από καλές πρακτικές και ζητάει στα άτομα να χωριστούν σε ομάδες των 2-3 ατόμων.

Βήμα 2

15
min

Κάθε ομάδα παίρνει αποσπάσματα από το υλικό και καλείται να δημιουργήσει με βάση το template για podcast ένα σενάριο-διάλογο να μιλάει ένας δημοσιογράφος podcast με έναν ειδικό.

Βήμα 3

10
min

Οι ομάδες παρουσιάζουν το σενάριό τους και συζητούν στην ολομέλεια τυχόν βελτιώσεις σχετικά με την οπτική που αποφάσισαν να τονίσουν περισσότερο σε αυτό.

Βήμα 4

10
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό ζητά από τα συμμετέχοντα άτομα να βελτιώσουν το σενάριό τους με βάση ότι συζητήθηκε και να το ηχογραφήσουν ή βιντεοσκοπίσουν ώστε να διαχυθεί η πληροφορία μέσα από αυτό.

Βήμα 5

5
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/τρια/ό συνοψίζει ότι καλή πρακτική δεν είναι μόνο γνώση αλλά τρόπος επικοινωνίας και ενδυνάμωσης του ατόμου. Όταν μπορούμε να εξηγήσουμε απλά τι σημαίνει “δεν πιέζω”, “ακούω”, “δεν ανακρίνω”, τότε μπορούμε και να το εφαρμόσουμε στην πράξη. Το podcast ανέδειξε ότι η ενσυναίσθηση, η σαφήνεια και ο σεβασμός είναι δεξιότητες που καλλιεργούνται και μεταφέρονται.

Σενάριο 9 : Σύνδεση με υπηρεσίες και ασφαλής παραπομπή

Περιγραφή

Στόχος του σεναρίου είναι τα συμμετέχοντα άτομα να κατανοήσουν πότε η υποστήριξη από την κοινότητα ή από έναν επαγγελματία δεν αρκεί από μόνη της και χρειάζεται σύνδεση με εξειδικευμένες υπηρεσίες. Μέσα από πρακτικές ασκήσεις, τα συμμετέχοντα άτομα εξασκούνται στο να αναγνωρίζουν ποιος μπορεί να συνδέσει με ποιον, πότε χρειάζεται παραπομπή, πότε χρειάζεται καθοδήγηση από ειδικούς και πώς η κοινότητα μπορεί να λειτουργεί υποστηρικτικά χωρίς να υποκαθιστά θεσμικούς ή εξειδικευμένους φορείς.

Στόχοι

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας τα συμμετέχοντα άτομα θα μπορούν να:

- κατανοούν πότε χρειάζεται παραπομπή σε εξειδικευμένη υπηρεσία
- διακρίνουν πότε χρειάζεται να ζητήσουν καθοδήγηση πριν κινηθούν περαιτέρω
- εντοπίζουν ποιος επαγγελματίας ή φορέας είναι πιο κατάλληλος σε διαφορετικές περιπτώσεις
- κατανοούν ότι η κοινότητα και οι επαγγελματίες πρώτης γραμμής βλέπουν, στηρίζουν και συνδέουν, αλλά δεν υποκαθιστούν τους ειδικούς

Υλικά

- Κάρτες με σύντομα περιστατικά ή καταστάσεις
- Κάρτες με υπηρεσίες/φορείς
- Flipchart ή πίνακας
- Μαρκadόροι
- Post-it
- Χαρτιά και στυλό

Προετοιμασία

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό ετοιμάζει σύντομες κάρτες με διαφορετικά παραδείγματα περιστατικών και ξεχωριστές κάρτες με πιθανούς φορείς ή υπηρεσίες, όπως κοινωνική υπηρεσία δήμου, κέντρο κοινότητας, συμβουλευτικό κέντρο, γραμμή 15900, υπηρεσίες υγείας, αστυνομία, δομή φροντίδας, νομική υποστήριξη. Επίσης προετοιμάζει έναν πίνακα ή flipchart με βασικές κατηγορίες όπως «στηρίζω άμεσα», «ζητώ καθοδήγηση», «παραπέμπω», ώστε να οργανωθεί καθαρά η συζήτηση.

Βήμα 1

5
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό ξεκινά με ένα σύντομο ερώτημα στην ολομέλεια σχετικά με το τι κάνουμε όταν ανησυχούμε για ένα πιθανό περιστατικό βίας. όταν ανησυχούμε για ένα πιθανό περιστατικό βίας σχετικά με το αν μπορούμε να διαχειριζόμαστε μόνοι μας περιστατικά έμφυλης βίας. Με βάση τις απαντήσεις, εισάγει τη βασική αρχή του σεναρίου που συνοψίζεται στο ότι η κοινότητα και οι επαγγελματίες πρώτης γραμμής συχνά είναι οι/τα πρώτοι/ες/α που παρατηρούν ή ακούν κάτι, όμως ο ρόλος τους δεν είναι να λύσουν μόνοι/ες/α τους την κατάσταση, αλλά να στηρίξουν, να αναγνωρίσουν τα όριά τους και να συνδέσουν με την κατάλληλη υπηρεσία.

Βήμα 2

10
min

Τα συμμετέχοντα άτομα χωρίζονται σε ομάδες 3–4 ατόμων. Κάθε ομάδα λαμβάνει 2–3 κάρτες με σύντομα παραδείγματα καταστάσεων καθώς και μια λίστα με φορείς προς διασύνδεση. Ενδεικτικά παραδείγματα καταστάσεων:

- “Μια φαρμακοποιός ανησυχεί γιατί μια ηλικιωμένη γυναίκα δεν παίρνει τα φάρμακά της και φαίνεται να εξαρτάται από τον γιο της”
- “Μια γειτόνισσα ακούει συχνά φωνές και αντιλαμβάνεται ότι η ηλικιωμένη γυναίκα της διπλανής πόρτας φοβάται τον άντρα της”
- “Μια κόρη που έχει τη μητέρα της σε δομή βλέπει σημάδια παραμέλησης”
- “Ένα μέλος ΚΑΠΗ ακούει μια γυναίκα να λέει ότι «δεν αντέχει άλλο» αλλά δεν θέλει να πει περισσότερα”
- “Ένας εργαζόμενος σε καφενείο ακούει να μιλάει προσβλητικά ένας ηλικιωμένος άντρας για την γυναίκα του”

Κάθε ομάδα καλείται να απαντήσει:

- Ποιος είναι εδώ ο αρχικός ρόλος του ατόμου που ανησυχεί;
- Τι μπορεί να κάνει άμεσα με ασφάλεια;
- Τι δεν πρέπει να κάνει;

Βήμα 3

15
min

Στη συνέχεια, ο/η/το εκπαιδευτής/ρια/ό ζητάει από τα συμμετέχοντα άτομα να απαντήσουν στα εξής ερωτήματα με βάση τη λίστα με φορείς προς διασύνδεση:

- Διαθέτουν οι ίδιοι/ες/α τη γνώση για να παρέμβουν;
- Χρειάζονται οι ίδιοι/ες/α καθοδήγηση από κάποια υπηρεσία για το τι θα κάνουν;
- Χρειάζεται άμεση παραπομπή σε κάποιο φορέα το περιστατικό;
- Χρειάζεται παραπομπή σε καθοδήγηση το πιθανό θύμα;
- Χρειάζεται άμεση παραπομπή σε κάποιο φορέα;

Κάθε ομάδα καλείται να αντιστοιχίσει τα περιστατικά της με τις υπηρεσίες που θεωρεί πιο κατάλληλες και να αιτιολογήσει γιατί. Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό ενθαρρύνει να σκεφτούν όχι μόνο «πού παραπέμπω», αλλά και:

- ποιος είναι κατάλληλος να κάνει τη σύνδεση
- πότε χρειάζεται πρώτα συνεννόηση ή συμβουλή από ειδικό
- πότε η κατάσταση μοιάζει επείγουσα και δεν αρκεί η άτυπη υποστήριξη

Βήμα 4

10
min

Κάθε ομάδα παρουσιάζει ένα από τα παραδείγματά της και εξηγεί τη διαδρομή που προτείνει: «ποιος βλέπει – τι κάνει – με ποιον συνδέει – γιατί».

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ο καταγράφει στον πίνακα επαναλαμβανόμενα μοτίβα σε τρεις στήλες:

- πότε στηρίζω άμεσα
- πότε ζητώ καθοδήγηση
- πότε παραπέμπω / ενεργοποιώ υπηρεσία

Σε αυτό το σημείο τονίζεται ότι η άτυπη κοινότητα μπορεί να είναι πολύτιμη στην αναγνώριση, στη στήριξη και στη μείωση της απομόνωσης, οι επαγγελματίες πρώτης γραμμής μπορούν να ανοίξουν ασφαλή επικοινωνία, όμως όταν υπάρχει κίνδυνος, ανάγκη εξειδικευμένης εκτίμησης, συνεχής βία, παραμέληση, σοβαρή ευαλωτότητα ή ανάγκη προστασίας, χρειάζεται σύνδεση με εξειδικευμένη υπηρεσία

Βήμα 5

5
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό κλείνει συνοψίζοντας ότι η ασφαλής πρακτική δεν σημαίνει ούτε παθητικότητα ούτε αυθαίρετη παρέμβαση. Σημαίνει να μπορούμε να αναγνωρίζουμε τον ρόλο μας, να στηρίζουμε χωρίς να πιέζουμε, να ζητάμε καθοδήγηση όταν χρειάζεται και να συνδέουμε το άτομο με την κατάλληλη υπηρεσία. Η κοινότητα βλέπει, στηρίζει και συνδέει· δεν υποκαθιστά τους εξειδικευμένους φορείς.

Σενάριο 10 : Το επαγγελματικό φορτίο και το δευτερογενές τραύμα

Περιγραφή

Στόχος του σεναρίου είναι η κατανόηση του ψυχολογικού φορτίου που βιώνουν οι επαγγελματίες όταν εργάζονται με άτομα που έχουν υποστεί βία, ειδικά ηλικιωμένες γυναίκες. Μέσα από τη διερεύνηση εννοιών όπως δευτερογενές τραυματικό στρες, vicarious trauma, compassion fatigue και burnout, τα συμμετέχοντα άτομα αναγνωρίζουν τα σημάδια, τις αιτίες και τις επιπτώσεις αυτών των φαινομένων στη δουλειά και την προσωπική τους ζωή.

Στόχοι

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας τα συμμετέχοντα άτομα θα μπορούν να:

- αναγνωρίζουν τα βασικά είδη επαγγελματικού φορτίου
- κατανοούν πώς επηρεάζονται συναισθηματικά από τη δουλειά με τραύμα
- εντοπίζουν σημάδια επιβάρυνσης στον εαυτό τους
- αναγνωρίζουν παράγοντες κινδύνου (ατομικούς και οργανωσιακούς)

Υλικά

- Flipchart ή πίνακας
- Μαρκadόροι
- Post-it (ιδανικά σε διαφορετικά χρώματα)
- Χαρτιά A4
- Εκτυπωμένες σελίδες της παρουσίασης WHOSEFVA

Προετοιμασία

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό εκτυπώνει τις σελίδες της παρουσίασης WHOSEFVA και τις προετοιμάζει ανά ομάδα. Παράλληλα φροντίζει να έχει διαθέσιμα όλα τα υλικά (post-it, μαρκadόρους, χαρτιά) και να έχει διαμορφώσει τον χώρο ώστε να διευκολύνεται η ομαδική εργασία. Είναι σημαντικό επίσης να έχει εξοικειωθεί με τις βασικές έννοιες (δευτερογενές τραύμα, burnout κ.λπ.) ώστε να μπορεί να υποστηρίξει τη συζήτηση και να διαχειριστεί πιθανές συναισθηματικές αντιδράσεις των συμμετεχόντων.

Βήμα 1

5
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό ρωτά τα συμμετέχοντα άτομα αν στο πλαίσιο της εργασίας τους βιώνουν αρνητικά συναισθήματα λόγω των περιστατικών που αναλαμβάνουν (πχ θυμό, λύπη, απογοήτευση, ανημποριά, κόπωση κτλ). Καταγράφει αυτές τις λέξεις στον πίνακα/flipchart.

Βήμα 2

10
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό μοιράζει στα συμμετέχοντα άτομα που έχουν χωριστεί σε ομάδες των 3-4 ατόμων τις σελίδες της παρουσίασης του έργου WHOSEFVA με τίτλο "Εμπειρίες των επαγγελματιών στην εργασία με ηλικιωμένα θύματα βίας". Ζητά από τα συμμετέχοντα άτομα να διαβάσουν τις πληροφορίες και να ανταλλάξουν προσωπικές ή κοντινών τους ανθρώπων-συναδέρφων εμπειρίες πάνω σε αυτά που διάβασαν.

Βήμα 3

15
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό ζητάει από κάθε ομάδα να ετοιμάσουν 4-5 posts για τα social media (μια μικρή καμπάνια ανά ομάδα) που να εξηγούν το τι συμβαίνει στους/ις/α επαγγελματίες που εργάζονται με ηλικιωμένα άτομα και ειδικότερα με θέματα έμφυλης βίας. Τα posts θα πρέπει να περιλαμβάνουν 1-3 ενδεικτικές εικόνες το καθένα (περιγραφικά τι θα δείχνει κάθε εικόνα- και τι θα γράφει αν γράφει κάτι πάνω της) καθώς και το κείμενο του post.

Βήμα 4

10
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό ζητάει από κάθε ομάδα να παρουσιάσει στην ολομέλεια την καμπάνια της. Οι άλλες ομάδες μπορούν να προτείνουν αλλαγές που θα προωθήσουν περισσότερο την κάθε καμπάνια που παρουσιάζεται.

Βήμα 5

5
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό καλεί τα συμμετέχοντα άτομα να αναστοχαστούν πάνω στη δραστηριότητα θέτοντας ερωτήματα όπως: «Τι καινούριο συνειδητοποιήσατε για το επαγγελματικό φορτίο;», «Ποια σημάδια αναγνωρίζετε πλέον στον εαυτό σας ή σε συναδέλφους;» και «Τι μπορεί να σας βοηθήσει να προστατευτείτε στην καθημερινή σας πρακτική;». Συνοψίζει ότι η συναισθηματική επιβάρυνση αποτελεί φυσική συνέπεια της εργασίας με τραύμα και ότι η αναγνώριση και φροντίδα του εαυτού είναι βασικό στοιχείο επαγγελματικής ευθύνης και όχι αδυναμία.

Σενάριο 11 : Στρατηγικές αντιμετώπισης του επαγγελματικού φορτίου

Περιγραφή

Στόχος του σεναρίου είναι η εκμάθηση και αναγνώριση στρατηγικών πρακτικών που μπορούν να χρησιμοποιήσουν οι επαγγελματίες για να προστατεύσουν τον εαυτό τους και να διατηρήσουν τη βιωσιμότητα της δουλειάς τους. Δίνεται έμφαση τόσο σε ατομικές όσο και σε ομαδικές/οργανωσιακές στρατηγικές. Το συγκεκριμένο σενάριο είναι καλό να παρουσιάζεται σε συνέχεια του προηγούμενου που αφορά στο επαγγελματικό φορτίο και το δευτερογενές τραύμα.

Στόχοι

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας τα συμμετέχοντα άτομα θα μπορούν να:

- αναγνωρίζουν πρακτικές στρατηγικές διαχείρισης επαγγελματικού φορτίου
- διακρίνουν μεταξύ ατομικών και οργανωσιακών τρόπων υποστήριξης
- εντοπίζουν τι λειτουργεί προστατευτικά για τα ίδια
- σχεδιάζουν μικρά, εφαρμόσιμα βήματα αυτοφροντίδας
- κατανοούν τη σημασία της υποστήριξης μέσα στην ομάδα/οργανισμό

Υλικά

- Post-it
- Flipchart
- Στυλό/ μαρκαδόροι
- Χαρτιά A4
- Εκτυπωμένες σελίδες WHOSEFVA

Προετοιμασία

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό εκτυπώνει τις σελίδες της παρουσίασης WHOSEFVA και τις προετοιμάζει ανά ομάδα. Εξοικειώνεται με τις βασικές στρατηγικές που παρουσιάζονται (π.χ. αυτοφροντίδα, όρια, υποστήριξη από ομάδα, εποπτεία). Προετοιμάζει τον χώρο και τα υπόλοιπα υλικά για εργασία σε μικρές ομάδες και διασφαλίζει ένα ασφαλές πλαίσιο, καθώς η συζήτηση μπορεί να αγγίξει προσωπικά βιώματα.

Βήμα 1

5
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό ζητά από τα συμμετέχοντα άτομα να καταγράψουν σε post-it (με βάση και το προηγούμενο σενάριο) τι τα επιβαρύνει περισσότερο στην δουλειά τους (σε ένα χρώμα) και τι κάνουν ήδη για να το διαχειριστούν (σε ένα άλλο χρώμα post-it). Τα συμμετέχοντα άτομα κολλάνε τα post-it σε δύο στήλες (αντίστοιχα) στον πίνακα.

Βήμα 2

10
min

Τα συμμετέχοντα άτομα χωρίζονται σε ομάδες (3-4 άτομα αν είναι εφικτό από τον ίδιο φορέα-οργανισμό). Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό μοιράζει τις σελίδες από το έργο WHOSEFVA σχετικά με στρατηγικές σε οργανωσιακό και προσωπικό επίπεδο. Ζητά από τα συμμετέχοντα άτομα να διαβάσουν τις πληροφορίες και να ανταλλάξουν γνώμες και εμπειρίες στο τι ήδη πιθανόν εφαρμόζουν ή όχι και τις δυσκολίες που βρίσκουν στην εφαρμογή.

Βήμα 3

15
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό ζητάει από τα συμμετέχοντα άτομα να δημιουργήσουν μια συνέχεια της καμπάνιας που είχαν δουλέψει στο προηγούμενο σενάριο (ή μια νέα καμπάνια αν τα μέλη είναι διαφορετικά) που να παρουσιάζει σε 4-5 posts στρατηγικές που θεωρούν τα ίδια πιο σημαντικές (ή πιο εφαρμόσιμες στο πλαίσιο που εργάζονται). Τα posts θα πρέπει να περιλαμβάνουν 1-3 ενδεικτικές εικόνες το καθένα (περιγραφικά τι θα δείχνει κάθε εικόνα- και τι θα γράφει αν γράφει κάτι πάνω της) καθώς και το κείμενο του post.

Βήμα 4

10
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό ζητάει από κάθε ομάδα να παρουσιάσει στην ολομέλεια την καμπάνια της. Οι άλλες ομάδες μπορούν να προτείνουν αλλαγές που θα προωθήσουν περισσότερο την κάθε καμπάνια που παρουσιάζεται.

Βήμα 5

5
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό καλεί τα συμμετέχοντα άτομα να αναστοχαστούν με ερωτήματα όπως: «Τι από αυτά που συζητήσαμε είναι ρεαλιστικό να εφαρμόσετε άμεσα;» και «Τι χρειάζεστε για να νιώθετε πιο υποστηριγμένοι/ες/α στη δουλειά σας;». Τονίζει ότι η διαχείριση του επαγγελματικού φορτίου δεν είναι ατομική ευθύνη μόνο, αλλά και συλλογική/οργανωσιακή διαδικασία, και ότι μικρές, σταθερές πρακτικές μπορούν να λειτουργήσουν προστατευτικά σε βάθος χρόνου.

5

ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΑ ΣΕΝΑΡΙΑ

Σενάριο 1 : Στην πρώτη γραμμή

Περιγραφή

Στόχος του σεναρίου είναι τα συμμετέχοντα άτομα να κατανοήσουν τον ρόλο των επαγγελματιών υγείας στην αναγνώριση και ανταπόκριση σε περιστατικά έμφυλης βίας σε ηλικιωμένες γυναίκες και θηλυκότητες. Μέσα από την παρακολούθηση τριών βίντεο και τη συζήτηση πάνω σε αυτά, διερευνούν πώς εκδηλώνεται η βία στο πλαίσιο της υγειονομικής περίθαλψης, ποια σημάδια μπορεί να εμφανίζονται και ποια είναι η κατάλληλη επαγγελματική στάση.

Στόχοι

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας τα συμμετέχοντα άτομα θα μπορούν να:

- αναγνωρίζουν ενδείξεις έμφυλης βίας στο πλαίσιο της υγείας
- κατανοούν τις ιδιαιτερότητες της επικοινωνίας σε ιατρικό/υγειονομικό περιβάλλον
- διακρίνουν μεταξύ φροντίδας, διερεύνησης και ανάκρισης
- αναγνωρίζουν τα όρια και τις ευθύνες του ρόλου τους
- εντοπίζουν πότε και πώς χρειάζεται σύνδεση με άλλες υπηρεσίες

Υλικά

- Προβολέας ή οθόνη
- Laptop με πρόσβαση στο διαδίκτυο για την παρακολούθηση 3 βίντεο από το έργο whoseva (<https://www.youtube.com/watch?v=-MJAAdr3GY>
<https://www.youtube.com/watch?v=yLePSxRnHGQ>
<https://www.youtube.com/watch?v=mgT7UBtRYM4>)
- Flipchart ή πίνακας
- Μαρκadόροι
- Post-it
- Χαρτιά και στυλό

Προετοιμασία

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό έχει παρακολουθήσει εκ των προτέρων τα τρία βίντεο και έχει εντοπίσει βασικά σημεία (π.χ. τρόπος επικοινωνίας, red flags, στάση επαγγελματία, αντιδράσεις ασθενών). Επίσης έχει προετοιμάσει το χώρο κατάλληλα ώστε τα συμμετέχοντα άτομα να εργαστούν σε ομάδες.

Βήμα 1

5
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό ξεκινά λέγοντας ότι οι υγειονομικοί χώροι και ιδίως τα επείγοντα είναι συχνά ένα από τα λίγα σημεία όπου ένα άτομο έρχεται σε επαφή με επαγγελματίες αμέσως μετά από κάποιο γεγονός και άρα μπορεί να είναι κρίσιμος για την αναγνώριση.

Βήμα 2

10
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό προβάλλει το πρώτο βίντεο "Assessment & Examination Procedure" (Διαδικασία αξιολόγησης και εξέτασης). Εν συνεχεία ζητάει από τα συμμετέχοντα άτομα να σημειώσουν σε post-it ενός χρώματος τι κρατάνε ως πληροφορία από αυτό.

Βήμα 3

20
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό προβάλλει το δεύτερο "Challenging Situations in Emergency Care Settings" και τρίτο βίντεο "Screening of Violence Against Older Persons". Εν συνεχεία ζητάει από τα συμμετέχοντα άτομα να χωριστούν σε ομάδες και να εργαστούν πάνω στην δημιουργία ενός υποθετικού διαλόγου που τους έχει συμβεί ή μπορεί να συμβεί στα επείγοντα (ή στο δικό τους υγειονομικό πλαίσιο). Στόχος είναι οι επαγγελματίες να δημιουργήσουν ένα σενάριο- περιστατικό με πιθανές απαντήσεις ερωτήσεις αλλά και οπτικές ή άλλες παρατηρήσεις δικές τους καθώς και με πιθανές δυσκολίες που μπορεί να είχαν (πχ έλλειψη χρόνου, εκπαίδευσης κτλ).

Βήμα 4

10
min

Οι ομάδες παρουσιάζουν το σενάριό τους, τι παρατηρούν, τι λένε, τι λέει το ηλικιωμένο άτομο ή ο/η/το συνοδός του κτλ. Τα άλλα συμμετέχοντα άτομα μπορούν στο τέλος της κάθε παρουσίασης να σχολιάζουν ανάλογα και με τις δικές τους εμπειρίες και παρατηρήσεις.

Βήμα 5

5
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό κλείνει το εργαστήριο με κάποια ερωτήματα αναστοχασμού όπως ποια νέα στοιχεία έμαθαν σήμερα στην διαχείριση περιστατικών στην πρώτη γραμμή, ή τι μπορεί να άλλαξε στην ροή της σκέψης-εργασίας τους όταν παρατηρούν σημάδια σε ένα περιστατικό στα επείγοντα.

Σενάριο 2 : REAMI ερωτηματολόγιο

Περιγραφή

Στόχος του σεναρίου είναι τα συμμετέχοντα άτομα να εξοικειωθούν με τη χρήση του εργαλείου REAMI (Risk on Elder Abuse and Mistreatment Instrument) για την αναγνώριση κινδύνου κακοποίησης ηλικιωμένων. Μέσα από μια μελέτη περίπτωσης τα συμμετέχοντα άτομα εξασκούνται στην αξιολόγηση κινδύνου και στη λήψη επαγγελματικών αποφάσεων.

Στόχοι

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας τα συμμετέχοντα άτομα θα μπορούν να:

- κατανοούν τη λογική και τη δομή του REAMI
- εντοπίζουν παράγοντες κινδύνου κακοποίησης
- χρησιμοποιούν το εργαλείο σε πραγματικό (ή ρεαλιστικό) περιστατικό
- συνδέουν την αξιολόγηση με επόμενα βήματα (παρέμβαση, safety planning)
- αποφεύγουν αυθαίρετα συμπεράσματα

Υλικά

- Εκτυπωμένη μελέτη περίπτωσης (μια ανά ομάδα)
- Εκτυπωμένο ερωτηματολόγιο REAMI (ένα ανά ομάδα)
- Post-it
- Στυλό / μαρκαδόροι
- Flipchart/ πίνακας

Προετοιμασία

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό εκτυπώνει τη μελέτη περίπτωσης και τα ερωτηματολόγια REAMI και εξοικειώνεται εκ των προτέρων με τη δομή και τη λογική του εργαλείου, ώστε να μπορεί να υποστηρίξει τη διαδικασία. Παράλληλα, οργανώνει τον χώρο για εργασία σε μικρές ομάδες.

Βήμα 1**10**
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό κάνει μια μικρή εισαγωγή στο τι είναι το εργαλείο REAMI και εξηγεί ότι το εργαλείο βοηθάει τους επαγγελματίες να αναγνωρίσουν και αξιολογήσουν το κίνδυνο κακοποίησης ηλικιωμένων ατόμων. Επισημαίνει επίσης ότι το εργαλείο δεν είναι για “διάγνωση” αλλά για την αναγνώριση κινδύνων και βοηθά στη λήψη αποφάσεων στα επόμενα βήματα (πχ σχεδιασμός safety plan, συνεργασία φορέων κτλ).

Βήμα 2**10**
min

Τα συμμετέχοντα άτομα χωρίζονται σε ομάδες και ο/η/το εκπαιδευτής/ρια/ό μοιράζει το case study ώστε να το διαβάσουν μεταξύ τους.

Βήμα 3**20**
min

Κάθε ομάδα μετά την ανάγνωση της μελέτης παίρνει ένα REAMI ερωτηματολόγιο και καλείται να το συμπληρώσει.

Βήμα 4**10**
min

Κάθε ομάδα παρουσιάζει το συμπληρωμένο ερωτηματολόγιό της και τα άλλα άτομα που συμμετέχουν στο εργαστήριο κάνουν τυχόν σχόλια ή παρατηρήσεις με βάση και τις δικές τους σκέψεις πάνω στην ίδια μελέτη περίπτωσης.

Βήμα 5**5**
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό κλείνει το εργαστήριο με έναν αναστοχασμό για διαφορές στην αξιολόγηση, σημεία που αγνοήθηκαν, διαφορετικές ερμηνείες αλλά και ευρύτερα σχετικά με τη χρήση του εργαλείου με σεβασμό, με κατανόηση του πλαισίου, χωρίς να αντικαθιστά την κρίση του επαγγελματία.

Σενάριο 3 : Safety plan

Περιγραφή

Στόχος του σεναρίου είναι τα συμμετέχοντα άτομα να εξοικειωθούν με τη διαδικασία δημιουργίας ενός safety plan μαζί με ένα άτομο που βιώνει έμφυλη βία. Μέσα από την παρακολούθηση ενός βίντεο και τη βιωματική άσκηση σε ομάδες, κατανοούν ότι το safety plan δεν είναι μια «έτοιμη λύση», αλλά μια συνεργατική διαδικασία που βασίζεται στις ανάγκες, τους πόρους και τις επιλογές του ίδιου του ατόμου.

Στόχοι

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας τα συμμετέχοντα άτομα θα μπορούν να:

- κατανοούν τι είναι ένα safety plan και ποιος είναι ο σκοπός του
- αναγνωρίζουν βασικές ερωτήσεις που καθοδηγούν τη δημιουργία του
- εξασκούνται στη συνεργατική δημιουργία safety plan
- διακρίνουν μεταξύ “δίνω λύσεις” και “συνδιαμορφώνω επιλογές”
- προσαρμόζουν το safety plan σε διαφορετικές συνθήκες και επίπεδα κινδύνου

Υλικά

- Προβολέας / οθόνη
- Laptop με πρόσβαση στο διαδίκτυο για την παρακολούθηση 1 βίντεο από το έργο whosefva https://www.youtube.com/watch?v=Msu6VX2p_JM
- Flipchart ή πίνακας
- Μαρκadόροι
- Post-it
- Χαρτιά για ομάδες

Προετοιμασία

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ο έχει παρακολουθήσει το βίντεο και έχει εντοπίσει τις βασικές ερωτήσεις που παρουσιάζονται (π.χ. ασφάλεια στο σπίτι, σχέδιο διαφυγής, υποστηρικτικό δίκτυο, επικοινωνία). Επίσης έχει προετοιμάσει το χώρο κατάλληλα ώστε τα συμμετέχοντα άτομα να εργαστούν σε ομάδες.

Βήμα 1

5
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό ρωτά τα συμμετέχοντα άτομα τι σημαίνει για αυτά ασφάλεια για ένα ηλικιωμένο άτομο που είναι πιθανό θύμα βίας. Καταγράφει τις απαντήσεις. Καίριο είναι το ερώτημα επίσης αν το να φύγει το άτομο είναι πάντα ασφαλές ειδικά χωρίς κάποιο σχέδιο- πλάνο.

Βήμα 2

10
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό προβάλλει το βίντεο "Safety planning" και συζητάει στην ολομέλεια ποιες ερωτήσεις τους φαίνονται πιο κρίσιμες ή πιο δύσκολες στο δικό τους πλαίσιο εργασίας και στο safety plan που θα μπορούσαν εκείνοι/ες/α να συνδιαμορφώσουν με ηλικιωμένα άτομα.

Βήμα 3

20
min

Τα συμμετέχοντα άτομα χωρίζονται σε ομάδες (3-4 άτομα). Κάθε ομάδα λαμβάνει ένα προφίλ- κάρτα και καλείται να δημιουργήσει ένα Safety Plan απαντώντας υποθετικά με βάση το προφίλ ερωτήσεις όπως αυτές του βίντεο.

Βήμα 4

10
min

Η κάθε ομάδα παρουσιάζει το δικό της safety plan σε παραλληλισμό με το προφίλ που της δόθηκε. Τα άτομα από τις άλλες ομάδες μπορούν να κάνουν τις δικές τους παρατηρήσεις ή σχόλια πάνω σε αυτό το πλάνο ώστε να βελτιωθεί.

Βήμα 5

5
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό κλείνει το εργαστήριο με έναν αναστοχασμό ως προς το τρόπο που μπορεί ένα πλάνο να είναι περισσότερο επικεντρωμένο στις δυνατότητες και τις προκλήσεις που συναντά το πιθανό θύμα, καθώς και στην σπουδαιότητα του συν-σχεδιασμού του πλάνο όπου υπάρχει δυνατότητα.

Σενάριο 4 : Σεξουαλική βία ενάντια ηλικιωμένων γυναικών

Περιγραφή

Στόχος του σεναρίου είναι τα συμμετέχοντα άτομα να κατανοήσουν πώς μπορεί να εμφανίζεται και να αναγνωρίζεται η σεξουαλική βία σε γυναίκες μεγαλύτερης ηλικίας, καθώς και πώς μπορούν να ανταποκριθούν με τρόπο ασφαλή, ενσυναισθητικό και επαγγελματικό. Μέσα από μια μελέτη περίπτωσης, τα συμμετέχοντα άτομα διερευνούν ενδείξεις, δυσκολίες αναγνώρισης και τα πρώτα βήματα παρέμβασης.

Στόχοι

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας τα συμμετέχοντα άτομα θα μπορούν να:

- αναγνωρίζουν πιθανές ενδείξεις σεξουαλικής βίας σε μεγαλύτερη ηλικία
- κατανοούν γιατί η σεξουαλική βία συχνά παραμένει «αόρατη»
- διακρίνουν μεταξύ ιατρικών/ηλικιακών συμπτωμάτων και πιθανής κακοποίησης
- γνωρίζουν πώς να προσεγγίσουν το άτομο χωρίς να το πιέσουν
- κατανοούν πότε χρειάζεται παραπομπή σε εξειδικευμένες υπηρεσίες

Υλικά

- Εκτυπωμένη μελέτη περίπτωσης (μια ανά ομάδα)
- Post-it, χαρτιά
- Στυλό / μαρκαδόροι
- Flipchart/πίνακας

Προετοιμασία

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό έχει εκτυπώσει τη μελέτη περίπτωσης για κάθε ομάδα και εξοικειωθεί με βασικές ενδείξεις σεξουαλικής βίας σε μεγαλύτερη ηλικία. Επίσης έχει προετοιμαστεί να διαχειριστεί πιθανή συναισθηματική φόρτιση και να διασφαλίσει ένα ασφαλές πλαίσιο συζήτησης (χωρίς πίεση για προσωπικές αποκαλύψεις).

Βήμα 1

5
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό θέτει ερώτηση πόσο ορατή είναι η σεξουαλική βία στις ηλικιωμένες θηλυκότητες. Καταγράφει τις απαντήσεις τους ενώ στο τέλος τους ενημερώνει για τα πιο πρόσφατα στατιστικά στοιχεία (17,2 % έχει βιώσει σεξουαλική βία με βάση το EU Gender-based Violence Survey 2024)

Βήμα 2

10
min

Τα συμμετέχοντα άτομα χωρίζονται σε ομάδες και ο/η/το εκπαιδευτής/ρια/ό μοιράζει το case study ώστε να το διαβάσουν μεταξύ τους.

Βήμα 3

20
min

Οι ομάδες καλούνται να απαντήσουν στα παρακάτω ερωτήματα:

- Ποια σημεία αποτελούν μορφές βίας;
- Ποια στοιχεία είναι πιο “αόρατα”;
- Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίζει η Μαρίνα στο να μιλήσει;
- Πώς ανταποκρίθηκαν οι επαγγελματίες;
- Ποια είναι τα “red flags” στην επαγγελματική στάση;

Εν συνεχεία τα συμμετέχοντα άτομα ανά ομάδα καλούνται να διαμορφώσουν εκ νέου τις συζητήσεις με τους 2 επαγγελματίες (γιατρό, κοινωνική λειτουργό) ώστε να βοηθήσουν με θετικό πρόσημο την Μαρίνα τόσο στο να αποκαλύψει την αλήθεια αλλά και να σχεδιάσει ένα safety plan.

Βήμα 4

10
min

Η κάθε ομάδα παρουσιάζει τις δικές της απαντήσεις καθώς και τον διάλογο που έχει δημιουργήσει μεταξύ της Μαρίνας και των 2 επαγγελματιών (γιατρός, κοινωνικός λειτουργός). Οι άλλες ομάδες μπορούν να σχολιάσουν εμβαθύνοντας σε διαφορετικές οπτικές.

Βήμα 5

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό κλείνει το εργαστήριο με έναν αναστοχασμό ως προς το πόσο μπορεί ένας εκπαιδευμένος επαγγελματίας να βοηθήσει στην υποστήριξη με θετικό πρόσημο.

Σενάριο 5 : Εθελοντισμός

Περιγραφή

Στόχος του σεναρίου είναι τα συμμετέχοντα άτομα (εθελοντές/ριες/ά) να κατανοήσουν τον ρόλο τους στην αναγνώριση πιθανών ενδείξεων βίας σε ηλικιωμένα άτομα, μέσα από μια καθημερινή και ρεαλιστική κατάσταση. Μέσα από τη μελέτη περίπτωσης τα συμμετέχοντα άτομα καλούνται να εντοπίσουν σημάδια που μπορεί να υποδηλώνουν κακοποίηση, να διακρίνουν τα όρια του ρόλου τους και να κατανοήσουν τη σημασία της αναφοράς και της σύνδεσης με το προσωπικό της δομής.

Στόχοι

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας τα συμμετέχοντα άτομα θα μπορούν να:

- αναγνωρίζουν πιθανά «red flags» σε καθημερινές αλληλεπιδράσεις
- κατανοούν ότι η βία δεν είναι πάντα εμφανής ή ξεκάθαρη
- διακρίνουν τον ρόλο του/της εθελοντή/ριας/ο (παρατήρηση – όχι παρέμβαση)
- εντοπίζουν πότε κάτι «δεν είναι εντάξει» ακόμα και χωρίς αποδείξεις
- γνωρίζουν πότε και πώς να ενημερώνουν το προσωπικό

Υλικά

- Εκτυπωμένη μελέτη περίπτωσης
- Flipchart ή πίνακας
- Μαρκadόροι
- Post-it
- Χαρτιά για σημειώσεις

Προετοιμασία

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ο εκτυπώνει τη μελέτη περίπτωσης και προετοιμάζει τον χώρο για εργασία σε μικρές ομάδες. Παράλληλα, προετοιμάζεται να διαχειριστεί πιθανά συναισθήματα αμφιβολίας ή φόβου των συμμετεχόντων σχετικά με το «αν κάνουν το σωστό».

Βήμα 1

5
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό ρωτά τα συμμετέχοντα άτομα αν έχουν συμμετάσχει σε εθελοντικές δράσεις που αλληλεπιδρούν με ηλικιωμένα άτομα και αν έχουν παρατηρήσει καταστάσεις που τους έχουν κάνει να αισθανθούν ότι κάτι δε πάει καλά.

Βήμα 2

10
min

Τα συμμετέχοντα άτομα χωρίζονται σε ομάδες (3–4 άτομα) και λαμβάνουν τη μελέτη περίπτωσης. Κάθε ομάδα καλείται να συζητήσει:

- Ποια σημεία αποτελούν red flags κατά τη γνώμη τους ότι κάτι δεν πάει καλά
- Ποια σημεία αποτελούν σημεία αβεβαιότητας– δεν γνωρίζουμε τι ακριβώς συμβαίνει
- Πως μπορεί να αισθάνεται η κυρία Ειρήνη

Βήμα 3

15
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό θέτει το βασικό ερώτημα για να απαντήσουν τα συμμετέχοντα άτομα ανα ομάδα: Τι κάνω εγώ ως εθελοντής/ρια/ό; Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό μοιράζει post-it σε 2 χρώματα ανά ομάδα και τους λέει στο ένα χρώμα να γράψουν “Τι πρέπει να κάνουν” και στο άλλο χρώμα “Τι δεν πρέπει να κάνουν” με βάση το ρόλο τους.

Παραδείγματα:

“Τι να κάνω”: να παρατηρώ, να ακούω, να δείχνω ενδιαφέρον, να μην πιέζω, να μεταφέρω την ανησυχία

“Τι να μην κάνω”: να ανακρίνω, να κατηγορήσω, να υποσχεθώ πράγματα, να κρατήσω μυστικό κάτι επικίνδυνο, να χειριστώ μόνος/η/ο το περιστατικό

Βήμα 4

10
min

Η κάθε ομάδα παρουσιάζει τις δικές τις απαντήσεις καθώς και post-it. Οι άλλες ομάδες μπορεί να σχολιάσουν ή συζητήσουν επί κάποιων απαντήσεων.

Βήμα 5

5
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό κλείνει το εργαστήριο με έναν αναστοχασμό θέτοντας ερωτήματα όπως Τι φοβάστε ότι μπορεί να κάνετε “λάθος” ή Τι κρατάτε από αυτό το εργαστήριο.

Σενάριο 6 : Συνεργασία επαγγελματιών

Περιγραφή

Στόχος του σεναρίου είναι τα συμμετέχοντα άτομα να κατανοήσουν πώς διαφορετικοί επαγγελματίες συνεργάζονται για την υποστήριξη ενός ηλικιωμένου ατόμου που ενδέχεται να βιώνει βία ή παραμέληση. Τα συμμετέχοντα άτομα διερευνούν τον ρόλο κάθε επαγγελματία, τη σημασία της επικοινωνίας μεταξύ τους, τα σημεία όπου η συνεργασία «σπάει», και πώς μπορεί να λειτουργήσει αποτελεσματικά.

Στόχοι

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας τα συμμετέχοντα άτομα θα μπορούν να:

- κατανοούν τι σημαίνει διεπιστημονική συνεργασία (multi-agency cooperation)
- αναγνωρίζουν τους διαφορετικούς ρόλους (π.χ. γιατρός, κοινωνικός λειτουργός, νοσηλεύτης/ρια/ο, φροντιστής/ρια/ο)
- εντοπίζουν δυσκολίες στη συνεργασία (π.χ. κακή επικοινωνία, ιεραρχία, υποτίμηση ρόλων)
- αντιλαμβάνονται ότι καμία ειδικότητα δεν μπορεί να καλύψει μόνη της ένα περιστατικό
- αναγνωρίζουν τη σημασία κοινής ευθύνης και κοινής απόφασης

Υλικά

- Προβολέας ή οθόνη και ηχείο
- Laptop με πρόσβαση στο διαδίκτυο για τα 2 βίντεο από το έργο whosefva (https://www.youtube.com/watch?v=u_yQw-k_ef8 <https://www.youtube.com/watch?v=rHIDZD1G7gA>)
- Χαρτιά και στυλό ή μαρκαδόροι
- Flipchart/ πίνακας
- post-it

Προετοιμασία

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό έχει παρακολουθήσει τα δύο βίντεο εκ των προτέρων και έχει εντοπίσει βασικά σημεία σχετικά με τους ρόλους, την επικοινωνία και τις προκλήσεις στη συνεργασία μεταξύ επαγγελματιών. Παράλληλα, προετοιμάζει τον χώρο και τα υλικά ώστε να διευκολύνεται η εργασία σε μικρές ομάδες και η καταγραφή ιδεών. Είναι χρήσιμο επίσης να έχει στο μυαλό του/της ένα απλό παράδειγμα περιστατικού, σε περίπτωση που οι ομάδες δυσκολεύονται να ξεκινήσουν.

Βήμα 1**5**
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό ρωτά τα συμμετέχοντα άτομα αν έχουν συμμετάσχει σε κάποια συνεργασία ή συνάντηση μεταξύ επαγγελματιών διαφορετικών προφίλ και ποια ήταν η εμπειρία τους.

Βήμα 2**15**
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό προβάλλει τα 2 βίντεο. Εν συνεχεία ζητάει από τα συμμετέχοντα άτομα να συζητήσουν σε μικρές ομάδες (2-3 ατόμων) και σημειώσουν από τα 2 βίντεο τα πιο κρίσιμα σημεία που κράτησαν.

Βήμα 3**10**
min

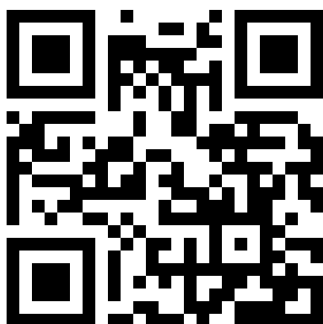
Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό ζητάει σε κάθε ομάδα να ετοιμάσει ένα υποθετικό περιστατικό και την ιδανική συνεργασία που θα μπορούσαν να έχουν οι διαφορετικοί φορείς- επαγγελματίες (με βάση και τα σημεία που θεώρησαν μέσα στην ομάδα τους πιο κρίσιμα). Επιπλέον τους ζητάει να σημειώσουν τι θα μπορούσε να πάει “στραβά” στην συνεργασία αυτή και να μην υποστηρικτεί τελικά το πιθανό θύμα.

Βήμα 4**10**
min

Η κάθε ομάδα παρουσιάζει το δικό της περιστατικό, το σενάριο με την ιδανική συνεργασία που θα μπορούσαν να έχουν οι διαφορετικοί φορείς και επαγγελματίες για να το υποστηρίξουν και τους πιθανούς κινδύνους/προκλήσεις στην συνεργασία τους. Οι άλλες ομάδες μπορεί να σχολιάσουν ώστε να γίνει συζήτηση επί του θέματος.

Βήμα 5**5**
min

Ο/Η/Το εκπαιδευτής/ρια/ό κλείνει το εργαστήριο με έναν αναστοχασμό ως προς τα στοιχεία που βοηθούν στην συνεργασία μεταξύ φορέων- επαγγελματιών αλλά και όσα την κάνουν πιο δύσκολη.

STOP TOOLBOX

ΕΡΕΥΝΑ
ΑΟΡΑΤΕΣ 60+

WHOSEFVA
TOOLBOX

TISOVA TOOLBOX

MARVOW TOOLBOX

SAVE TOOLBOX

Ευρωπαϊκός Χάρτης
δικαιωμάτων και
υποχρεώσεων των
ηλικιωμένων που
χρειάζονται μακροχρόνια
φροντίδα και βοήθεια

Χάρτης των
Θεμελιωδών
Δικαιωμάτων της
Ευρωπαϊκής
Ένωσης

Σύμβασης του Συμβουλίου
της Ευρώπης για την
Πρόληψη και την
Καταπολέμηση της Βίας
κατά των Γυναικών και της
Ενδοοικογενειακής Βίας

CAREaies podcast ep.1| Ας γνωριστούμε!
<https://www.youtube.com/watch?v=TJTibfUP7AE>

CAREaies podcast ep.2 | Η μεθοδολογία STOP
<https://www.youtube.com/watch?v=TJTibfUP7AE>

CAREaies podcast ep.3 | SHE Society for Help & Empowerment και
αντιμετώπιση της έμφυλης βίας
<https://www.youtube.com/watch?v=CUzyoYKJPMU>

CAREaies podcast ep.4 | Φεμινι-ποιός;
<https://youtu.be/i97pqhON4rk?si=ZCURRRXSaEpKfM4y>

- Academic Council on the United Nations System (ACUNS). (2017). Femicide, Volume VIII: Abuse and femicide of the older woman. Vienna Liaison Office.
- AGE Platform Europe. (2012). Age discrimination as a source of exclusion in Europe: The need for a human rights plan for older persons.
- AGE Platform Europe. (2025, July). Proposal for EU action plan to combat ageism.
- Carastathis, A. (2016). Intersectionality: Origins, contestations, horizons. University of Nebraska Press.
- Crenshaw, K. (1989). Demarginalizing the intersection of race and sex: A Black feminist critique of antidiscrimination doctrine, feminist theory and antiracist politics. University of Chicago Legal Forum, 1989(1), 139–167.
- European Institute for Gender Equality (EIGE). (2019). Risk assessment and management of intimate partner violence in the EU.
- EUSTaCIA. (2010). Ευρωπαϊκός Χάρτης δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των ηλικιωμένων που χρειάζονται μακροχρόνια φροντίδα και βοήθεια.
- Feminist Autonomous Center for Research. (2019). Community course on intersectionality.
- Hirata, H. I., Laborie, F., Le Doaré, H., & Senotier, D. (Eds.). (2004). Dictionnaire critique du féminisme (2e éd.). Presses Universitaires de France.
- Kaunas Research Group. (2010). Abuse and health among elderly in Europe.
- Lim, J. (2020). Factors affecting mistreatment of the elderly in long-term care facilities.
- MARVOW Project. (2022). Μοντέλα διασύνδεσης και συνεργασίας φορέων για διαχείριση περιστατικών με ηλικιωμένα θύματα ενδοοικογενειακής βίας.
- PREVENT Project. (2025). Λίστα εθνικών, ευρωπαϊκών και διεθνών πολιτικών και σχεδίων δράσεων σχετικά με την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών.
- Safelives. (2018). Working with perpetrators of violence against women.
- SAVE Project. (2020). Οδηγός για την ανίχνευση της κακοποίησης των ηλικιωμένων ατόμων.
- TISOVA Consortium. (2020). How to identify and support older victims of abuse: A training handbook for professionals, volunteers and older people.
- WHOSEFVA Project. (2018). Training material.
- WHOSEFVA Project. (2018). Τα πέντε σημάδια της κακοποίησης ηλικιωμένων.
- World Health Organization. (2008). Discussing screening for elder abuse at primary health care level.
- World Health Organization. (2021). Elder abuse.
- World Health Organization. (2024). Violence against older women.
- Elder abuse without borders: A systematic review and meta-analysis. (2025).
- Men, masculinities, and feminist foreign policy: A review of how governments address the engagement of men and boys. (2025, November).
- Research on gender equality and intersectionality: Networking for strengthened societal and policy impact. (2025).
- Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ). (2023). Έμφυλη βία κατά των γυναικών και άλλες μορφές διαπροσωπικής βίας στην Ελλάδα (GBV-EL).
- Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων. (2020). 1η ετήσια έκθεση για τη βία κατά των γυναικών.
- 50και Ελλάς. (2020). Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Ποιότητας για τις Υπηρεσίες Μακροχρόνιας Φροντίδας.
- Συμβούλιο της Ευρώπης. (2011). Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας (Κωνσταντινούπολη, 11 Μαΐου 2011).

Co-funded by
the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union, the European Education and Culture Executive Agency or ActionAid Hellas. Neither the European Union nor ActionAid Hellas can be held responsible for them